

AELFREDUS
MAGNUS.

*Ex antiquissima tabella in codicibus Magistri
Coll. Univ. Oxon.*

Verus sculp.

ANNALES
RERUM GESTARUM
ÆLFREDI
MAGNI,
AUCTORE
ASSERIO
MENEVENSI,
RECENSUIT
FRANCISCUS WISE, A. M.
COLL. TRIN. SOC.

OXONII A. D. MDCCXXII.

Imprimatur,

ROB. SHIPPEN

VICE-CAN. OXON.

Aug. 18.
1722.

LECTORI S.

ETSI ante aliquot annos mecum reputarem, novam atque elegantiorē Afferii Menevenfis Editionem rerum Britannicarum studiosis haud injucundam fore, vix tamen illam adornandam in me susceperam, utpote negotiorum aliorum mole pene distractus, nisi demum hortatore ac suasore V. Cl. *Arthurō Charlett* S. T. P. Coll. Univ. Oxon. Magistro, curam eam diutius subterfugere nefas fuerit. Jam vero opere ad finem perducto, instituti rationem, & subsidia, quibus innixus hunc qualemcumque libellum in lucem profero, breviter exponere necesse habui.

Primo omnes, quibus patebat aditus, Codd. Auctoris hujusce MSS. vel nostra vel amicorum opera consultavimus. Unum quidem, sed recentiorē, & apographum, ut videtur, Editionis Parkerianæ nobiscum perhumaniter communicavit Vir omni literatura præclarus *Rogerus Galeus* Armiger. Alium

a 2

re-

134

recentem in ¹ Bibl. S. Jacobi Regia servatum, inspicere nondum mihi contigit. Extat alius adhuc in Bibl. C. C. C. apud Cantabrigienses circiter ducentos abhinc & amplius annos exaratus, nec tamen aliud est nisi apographum MS. Cottoniani; hujus variantes lectiones, prelo sudante, mecum communicavit Vir amicissimus *Th. Stephens* A.B. ejusdem Collegii Socius. Codex autem eorum omnium, qui hodie extant, antiquissimus est ³ Cottonianus (de quo plura in pag. 136, 137.) hunc meam in gratiam evolvit, & specimen Scripturæ dedit egregius amicus *Jacobus Hill* de Medio Templo.

Porro operi huic concinnando ferebant auxilium Libri aliqui impressi; speciatim vero Florentius Vigornienfis, qui Afferium fere totum sumpsit sibi in Historiam, verbumque de verbo expressum extulit: id quod eo felicius evenit, quia exemplar ejus præstantius fuisse videtur, quam Parkerianum, Camdenianum aut Cottonianum.

Hac ope fultus Auctorem quanta po-

¹ No. 577. ² *Miscel. Q.* p. 325. ³ *OTHO A. XII.*

tui diligentia elimatum atque perpoli-
tum in lucem mitto. Interdum mea
niti conjectura necesse erat (quæ enim
absurda & omnino dissentanea videban-
tur, nolui ut intacta manerent) fateor
tamen paucos adhuc locos superesse,
quibus emendandis aut explicandis
haud suffeci, ideoque acriori Lectoris
judicio submisi.

Quod autem ornatius hoc volumen
prodeat & perfectius; ut aliis nonnullis,
ita præcipue amico colendissimo *Jos.
Bowles* A. M. Coll. Oriel. Socio & Bibl.
Bodl. Præfecto maximæ grates referen-
dæ sunt. Pauca de Vita & Scriptis Au-
ctoris præposui; in quibus congerendis
me V. Doctiss. *Thomæ Tannero* S. T. P.
Eccl. Cath. Norvicensis Cancellario de-
vinctissimum gratus agnosco. Episto-
lam Fulconis Rhemorum Archiepiscopi
mihi benigne impertivit V. R. *Thomas
Ford* A. M. Eccl. de Banwell in agro
Somerfetenfi Vicarius, & Eccl. Wellen-
sis Præbendarius, qui illam (in fine ve-
tusti MS. Evangelii scriptam, atque in
latrinam tantum non detrusam) ab in-
teritu peropportune vindicavit. Hanc
nun-

nunquam vidit ¹ Flodoardus, utcunque alias in scriptis Fulconis recensendis diligens inquisitor.

Frustra autem novam Afferii editionem construerem, nisi priorum (viz. Parkerianæ & Camdenianæ) discrepantiam notaverim; ideoque inserui Apologiam Afferii Camdeniani; necessariam, fateor, Operis partem, sed nobis minus gratam: nec enim cordi est, (quicquid secus nonnulli senserint) quibusvis, nedum literariis, jurgiis interesse. Quandoquidem vero id postulerint res nostræ; credant, rogo, Lectores causæ, quæ æquior visa fuit, memet adhæsisse, & ad istas partes, quas injuriosius tractarunt adversarii, non penitus invitum adjunctum fuisse.

Tandem, ut Lectorum animos oblectarem, & ab elegantia non prorsus abhorre rem Antiquariam ostenderem, nonnullis paginis icones inserui manu peritissimi artificis *Geor. Vertue* cælatas. Cætera quæ adduntur, proxima pagina monstrabit. Vale.

E Bibl. Bodl.

Aug. 18. 1722.

ANNALS
RERUM GESTARUM
ÆLFREDI
MAGNI,
QUIBUS ACCEDUNT

- I. Archiepiscopi Parkeri Præfatio ad Afferium.
 - II. De Vita & Scriptis Afferii.
 - III. Testamentum Regis Ælfredi.
 - IV. Præfatio Regis Ælfredi ad D. Gregorii Pastorale.
 - V. Chronologia Vitæ R. Ælfredi.
 - VI. Testimonia de R. Ælfredo.
 - VII. Epistola Archiepiscopi Fulconis ad R. Ælfredum.
 - VIII. Apologia Afferii Camdeniani.
 - IX. Addenda & Emendanda.
 - X. Index locorum qui in hoc libro memorantur.
-

O X O N I I,
A. D. MDCCXXII.

Bale's Pref. to Leland's New year's gift.

As ye find a notable antyquyte, such as are
the Hystories of Gildas and Nennius amonge the
Brytaynes, Stephanides and Afferius among the
Englyshe Saxons lete them anon be imprented,
and so brynge them into a nombre of Copppes
both to their and your owne perpetual fame.

PRÆFATIO.

A *Elfredi regis amplissimi (qui olim toti fere Britanniae præsuit) historiam, tibi (humanissime lector) exhibemus: a Johanne Assero Antistite Shyreburnensi (qui illi quondam a sacris fuit) Latinis literis luculenter expressam. Quæ quidem historia non mediocrem menti tuæ voluptatem infundet, neque minorem adferet cum*

voluptate utilitatem, si in præclarissimarum rerum contemplatione defixus, te ad earum imitationem, & quasi imaginem totum effinxis. Et enim quæ delectatio major quam clarorum virorum studia, res gestas, mores, vitas denique, ortus, obitus, (tanquam tabulas bene pictas) quotidie intueri? Quis fructus uberior quam qui ex istiusmodi rerum perenni lectione percipitur? Et quanquam non sint hæc omnibus artium coloribus illustrata, atque posita, neque eleganti verborum concinnitate distincta, tamen & Latine loquitur, & significanter, & (ut priscis illis temporibus) non omnino inculte, tantumque sibi fortassis adhibuit ornamentum, quantum in exponenda decuit. Nam elaboratam exquisitius orationem, nimiaque excultam industria, prudentium aures non modo in vulgari

gari sermonis consuetudine, verum in historia quoque respuere consueverunt. Latina autem cum sint, Saxonice literis excudi curavimus, maxime ob venerandam ipsius archetypi antiquitatem, ipso adhuc (ut opinio fert mea) Ælfredo superstite, iisdem literarum formulis descriptam. Augent conjecturam Pastoralia, quæ ab ipso prudentissimo rege ex sermone Romano in Saxonicum conversa fuerunt, atque illius imperio per quasdam Britannicæ Ecclesias sparsa. Quorum vetusta quædam exemplaria, eodem etiam tempore descripta, hodie extant similibus depicta characteribus. Atque hæc omnia (lector erudite) tuam ob causam divulgamus, nimirum, ut tibi iucunditati sint & emolumento. Etenim cum videas regem summo splendore, & tanta (quantam illa perraro vi-

*dit ætas) dignitate regem, qui non
 pacis solum laudibus floruerit, sed
 belli quoque gloria circumfluxerit,
 omnem curam, industriam, cogitatio-
 nes denique omnes, in disciplinarum
 studium consumpsisse: adeo ut horam
 fere nullam effluere sibi passus sit,
 quam non in literis, & cum virtute
 traduxerit, quo te lector animo esse
 oportebit? quam in bonarum artium
 studia flagranti semper, & incenso?
 Neque solum doctrinæ & cognitio-
 nis desyderio ipse mirifice afficieba-
 tur, adeo ut omnes conatus ad eam
 illustrandam converterit, sed exem-
 plo suo alios item ad excellentem om-
 nium artium honestarum cupidita-
 tem incitavit & illexit, doctosque ex
 omnibus locis viros ascivit, quorum
 præceptis institutisque nobilium li-
 beri, in Aula sua, una cum regis
 filiis, ad humanitatem, & præcla-
 rissimarum*

rissimarum artium scientiam. quotidie informarentur. Quod eo mirabilius videri debet, quandoquidem maximis in rebus longeque diversis, sese per omnem pene ætatem laboriosissime exercuerit, duasque res specie dispares, admirabili prudentia conjunxerit. Quid enim tam distans quam pax a bello? Quis tamen unquam illo aut pacis amantior est habitus, aut belli laude illustrior? Quid tam difficile, quam & regni fines contra barbararum gentium immanitatem assidue tueri: & doctrinæ ac literarum terminos quotidie proferre? Utrumque sane rex nobilissimus consecutus est, ut & Danorum copias perpetuo in Britanniam influentes virtute bellica represserit, & in maximis semper occupationum fluctibus, liberalium disciplinarum studia nunquam intermiserit. Cujus indu-

striæ

striæ testimonia extant sane permulta, apud viros & judicii & antiquitatis autoritate insignes. Etenim in historia Eliensi, lib. 2. sic scribitur: Aluredus acerrimi ingenii princeps, per Grimbaldum, & Johannem doctiss. Monachos tantum instructus est, ut in brevi librorum omnium notitiam haberet, totumque novum & vetus Testamentum in eulogiam Anglicæ gentis transmutaverit. Accedit huc quod a vicesimo ætatis anno, ad quadragesimum quintum, diuturno morbo afflictus, importunoque elanguerit: qui quidem non tam corporis vires plerumque debilitat, quam mentis vim infringit & imminuit. Adde insuper, quod ea tempestate rex optimus vixerit, cum priorum annorum miseranda perversitas, toti pene terrarum orbi inscitiae, superstitionis,

&

Et perfidiae tenebras offudisset: unde
 evenit, ut pietati, temporis improbi-
 tas, doctrinae vero communis illa bo-
 narum artium lues nonnihil obstite-
 rit. Quo magis laetari nos convenit,
 Et immortales Deo Optimo Maximo
 gratias habere, qui hoc tanto cogni-
 tionis Et scientiae lumine (quibus su-
 perioris aevi infœlicitas obstruxit)
 divina nunc benignitate circumfun-
 dimur. Jam vero quanta ignoratio-
 nis nox, Et tempestas aetatem illam
 obscuraverit: quo animo, quamque
 ad virtutem ardenti Et incenso pius
 rex flagraverit, quemadmodum se
 eruditorum hominum quotidiana con-
 suetudine devinxerit, quos denique il-
 lis honores, quantaque virtutum prae-
 mia contribuerit: harum rerum om-
 nium exempla, tum liber iste, tum
 Pastorali (cum explicatione ejus-
 dem) praefixa praefatio copiosissime
 sup-

suppeditabit. Sin autem quis requirit, quamobrem cum isthæc Latinis literis memoriæ mandentur, eadem tamen nos Saxonice typis pervulgari fecerimus, nihil est, quod expedire tam facile possimus. Etenim cum ipsa nos primi exemplaris (ut antea dixi) antiquitas, debita quadam veneratione perfudit: tum magni ad fidem & authoritatem interesse putabamus, si quæ priscis notis verbisque conscripta, exsignataque ad manus nostras pervenissent, eadem nos iisdem literarum formulis imprimeremus. Eoque me minus instituti mei pœnitet, quod facile sentio, hanc meam cogitationem, tibi (amice lector) nec inutilem, neque injucundam futuram. Primum enim, ubi hujus te libelli lectioni paululum assuefeceris, literarumque priscarum gnarus jam extiteris, licebit a Latinis ad Saxo-
nica

*nica studium convertere, quorum ex
 scriptis (mihi crede) non mediocrem
 voluptatem adipiscere: & in vete-
 ribus monumentis perscrutandis in-
 credibilem cum voluptate utilitatem
 conjunges. Præterea operæ pretium
 erit patrium hunc nostrum (quo ho-
 die utimur) sermonem, cum illo ob-
 soleto jam pene & extincto conferre,
 & conferendo quam sint inter se simi-
 les, & pene eædem, animadvertere.
 Quam potissimum ob causam, qua-
 tuor Evangelia eadem lingua, atque
 iisdem literarum formulis excudi cu-
 ravimus, & quo facilius ejus cogni-
 tionem intelligentiamque comprehen-
 deres, Anglica cum Saxonice in mar-
 gine conjunximus, talibusque notis
 atque figurarum signis distinximus,
 ut perfacile inter se diversarum lin-
 guarum sententiæ comparari queant.
 Accedit huc etiam, quod cum Hyber-
 c nici,*

nici, libros aliquot antiquissimos, sermone vernaculo conscriptos reliquerint, eosque Saxonice characteribus exsignaverint (quanquam verborum sensum, atque pronuntiandi morem nativum obtinent, atque domesticum, tamen quandoquidem in vocibus describendis etiam hisce diebus Saxonice utuntur typis ac formulis) ex horum characterum notitia & intellectu, aditus certe patebit aliquis ad ejus quoque linguae scientiam iis, qui in regionibus illis legationis aliquod munus obierint, aut alio quovis modo ejus Insulae negotiis implicabuntur. Jam vero cum Dayus Typographus primus (& omnium certe quod sciam solus) has formulas aeri inciderit: facile, quae Saxonice literis perscripta sunt, iisdem typis divulgabuntur. Quorum sane lectio & veteris tibi linguae, ac quondam domesticae

memo-

riam renovabit, & haud parvam supeditabit abstrusæ cognitionis suppellectilem. Facile autem erit vocum vim, & verborum varietatem percipere, præsertim cum tanta sit hujus nostræ (qua nunc utimur) linguae & illius veteris similitudo. Pronunciatio obscurior fortassis & impedior aliquantulum videbitur, quam ut absolute percipi queat. Neque mirum: quandoquidem quotidianus ejus sermonis usus jam penitus evanuerit, & Saxones qui hodie in Germania sunt, illum pristinum pronuntiandi morem longo intervallo temporis amiserint. Veruntamen non exactam nos ejus sermonis (qui jam fere totus obsolevit) notitiam, nec sollicitam nimis in verbis excutiendis industriam, requirimus: tantum operæ in ejus studio ponatur, quantum erit ad intelligendum satis. Quod

qui fecerit, utilitatem exinde duplicem consequetur. Nam cum & veteres Britanni, & post hos Saxones (qui Britannorum vocabulis aut funditus deletis, aut ad arbitrium suum immutatis, nova cunctis pene locis nomina indiderunt) semper aut alicujus celebris facti memoriam, aut rei naturam locorum appellationibus exprimere consueverint (ut omittam utilitatem) quanta hujus linguae studioso voluptas erit (& ut per jucunda, ita non multi sane laboris) scire, omnium civitatum, urbium, montium, sylvarum, fluminum, & viarum nomina, & haec universa unde deriventur, & quo quidque quasi è fonte profluxerit, intelligere. Quibus de rebus si qua forte quis degustare concupiverit, Gulielmi Lamberdi (viri sane eruditi, & in hospitio Lincolnienfi, inter legum consultos, domestici

stici juris peritissimi) præfationem perlegat & expendat, quam libro de veteribus Saxonum legibus præfixit, quas nuper Latinis literis eleganter expressit. Ibi etenim nonnulla de instituti sui ratione atque consilio prudenter præfatus, demum (ut est in istiusmodi rebus perscrutandis sagaci certe ingenio & peracri) quorundam verborum vim ac naturas subtiliter persecutus est. Quo in libro si se studiosius exercuerint ii, qui aut hujus linguæ notitiam, aut vetustarum legum (quas reges antiqui sanxerunt) scientiam habere desyderant, sapienter meo judicio facient, & inde non mediocre sibi ad eas quoque res percipiendas instrumentum, facultatemque comparabunt. Quinetiam quoniam diplomata multa, & vetustioris ætatis monumenta, tum regiae, quæ in archivis custodiuntur chartæ,

chartæ, tam ante, quam post Nor-
mannorum in Angliam adventum,
adhuc extant, quæ Saxonice &
verbis, & literis comprehenduntur,
omnes qui in regni institutis ad-
discendis elaboraverint cohortabor,
ut exiguo labore, seu pene nullo
hujus sibi linguæ cognitionem acqui-
rant. Quod si facere voluerint, mul-
ta proculdubio quotidie eruent, & eli-
cient, quæ abdita jam jacent, & ab-
strusa, & plurimarum rerum invo-
lutas penitus naturas, & implicitas,
nullo negotio expedient. Quem in fi-
nem superioribus sæculis a majori-
bus nostris monialium quædam Colle-
gia instituta sunt, in quibus essent,
quæ & hujus linguæ scientia imbue-
rentur, & eandem (cum aliis commu-
nicando) ad posteros transmitterent.
Quod quidem in Cœnobio monialium
Tavestokenfi in comitatu Devonæ,
&

Et multis aliis conventiculis (nostra
 memoria) receptum fuit, credo, ne
 ejus sermonis peritia, ob linguæ in-
 solentiam penitus obsolesceret. Quod
 autem ad historiæ fidem attinet (le-
 ctor humanissime) hoc te scire volo,
 eam me semper rationem secutum, in
 omnibus iis libris, quos divulgavi,
 nihil ut de meo adjecerim, aut dimi-
 nuerim, sed cuncta prout in primis
 exemplaribus reperiuntur ad ver-
 bum expresserim. Alioquin si quid
 forsân de meo attulissem, aut vetu-
 statis veluti rugas ac nævos delere
 omnes voluissem, metuendum mihi sa-
 ne foret (ne quod Salustio suo scribit
 * Cornelius Nepos) non tam illorum
 qui illas conscripserunt historiæ,
 quam meæ videri possent. Indicio e-
 runt ipsa prima exemplaria, quæ id-
 circo Cantebrigiæ, in bibliotheca col-

* Corn. Nepos ad Sal. in bello Tro.

legii Corporis Christi, ad sempiternum hujus rei testimonium extare volumus. Ubi si quis cum codicibus manuscriptis, impressos comparare voluerit, enimvero nihil nos aut detraxisse, aut addidisse inveniet, sed summam ubique fidem & religionem præstitisse. Quapropter si quid emolumenti ex hujus historiæ lectione sive alicujus alterius jam per me divulgatæ ad te (humanissime lector) redundaverit, lætabimur: & nos instituti ac voluntatis nostræ (quandoquidem id solum concupivimus) fructus amplissimos consecutos existimabimus. Vale.

TYPOGRAPHUS
[CAMDENIANUS]
BENEVOLO LECTORI
S. P.

Historia de Ælfredo Anglosaxonum rege per
Afferum descripta, typis equidem Saxo-
nicis antehac impressa fuit. Impressionis illius
mentionem facit (ut vides) præfatio proxime
præcedens. Ad me vero quod attinet, quando-
quidem typis illis Saxonice destitutus fui, eosque
ad tractatum adeo brevem fundi curare operæ
precium non fore mihi persuasum habui : ideo
typos communes & usitatos ad illum excuden-
dum adhiberi volui. Veruntamen, ne putares
incommodum quoddam ex ea re ad te redunda-
turum, volui, ut alphabetum Saxonice hic ad-
jungeretur : ut, quæ differentia inter orthogra-
phiam Saxonum illorum veterum & populorum
aliorum esset, cum voluptate quadam & delecta-
tione perspicere posses. Hac de re admonen-
dum te esse putavi. Vale.

Alphabetum Saxonicum.

A	a	a			
B	b	b			
C	c	c			
D	d	d			
E	e	e			
F	f	f			
G	g	g	Ð ð	th	<i>Proprie reor pronuncianda ut Θ in Θeðs & th in thing. tanquam th in that vel this, sed confunduntur hi characteres à scriptoribus [Cl. Spelmannus.]</i>
H	h	h	þ	th	
I	i	i			
K	k	k			
L	l	l	ꝥ	that	<i>Comma. Colon. Periodus.</i>
M	m	m	ꝯ	and	
N	n	n	.	,	
O	o	o	:	:	
P	p	p	;	.	
Q	q	q			
R	r	r			
S	s	s			
T	t	t			
V	u	u			
W	p	w			
X	x	x			
Y	y	y			
Z	z	z			

DE
VITA & SCRIPTIS
ASSERII.

I. **A**SSER qui & ¹ Afferio & ² Asker dicitur, nonnunquam etiam ³ Joannes Affer (etsi quonam in loco natus fuerit haud liquido constat) ex stirpe veterum Britannorum oriundus, ad ⁴ Fanum S. Davidis in Demetarum regione prima bonarum artium rudimenta ⁵ libavit.

II. ⁶ Lelandus olim *arbitratus est* Afferium nostrum ductu atque auspicio alterius Afferii, Me-

¹ Guil. Malmesbur. de gestis Regum Angl. Lib. II. p. 44, 45. Leland. in Vita Afferii. Parker Præf. ad Affer. Camden in Edit. Affer. ² Ingulf. Hist. p. 28. Ed. Ox. 1684. ³ Baleus in Vita Afferii. Pitsæus in Vita Afferii. Voßius de Historicis. Gale in XV. Scriptor. Sed absurde hoc se habet, constat enim nostrates non esse binomines ante invasionem Normannicam. Vid. Camdeni reliq. Cl. Walkeri notas ad Spelmani Vitam Ælfredi. pag. 141. ⁴ Affer Annal. p. 47. ⁵ In schola Joannis Erigenæ (quem etiam Britannum stirpe vult) institutum narrat Baleus pag. 124, 125. Persuasum autem habet doctissimus Tannerus omnes ejus ætatis illustriores homines, qui Joannis nomine insigniebantur, diversis vero cognomentis (viz. Maltrosius, Scotus, & Patricius) distingui videntur, unum revera eundemque virum eruditum fuisse, quem in Angliam accersivit R. Ælfredus, & Abbatem Athelneiensem constituit: nemini certe penitus is erat notus, quam coætaneo suo Afferio, qui eum de *Antiquorum Saxonum* [Eatoxum] i.e. Germanorum genere oriundum testatur; (pag. 61) verum in universam gentem Saxoniam, tanto iis temporibus flagrabant odio Cambrobriones, ut omnino incredibile videatur, eum aliquando Meneviæ præceptoris munus exercuisse. ⁶ De Scriptoribus in Afferio.

nevensis Archipræfulis (qui & affinis ipsius erat) institutum fuisse; unde ¹ Baleus pro suo more oscitans, illum Ecclesiæ Menevensis Cancellarium nuncupat, ² alius Scribam, ³ alius Archiepiscopi Amanuensensem, omnes profecto Balei opinione in errorem rapti, & à veritate pariter abducti.

III. Quæcunque enim narrant Lelandus & recentiores de Afferio auctoris nostri sive affine sive ⁴ avunculo, proculdubio referenda sunt ad Novis sive Nobis Archiepiscopum, quem Auctor ipse ⁵ *Propinquum* appellat.

IV. Verisimillimum videtur eum affini suo in Archiepiscopalem Cathedram demum successisse, licet ipse quidem in hunc honorem se ascendisse nusquam diserte verba facit; (id quod neutiquam admirandum; quoniam de Episcopatu Shirburnensi quem postea adeptus erat, nihil diserte memorat) illud autem obiter indicare atque innuere videtur hisce verbis, ⁶ *Sperabant enim nostri minores tribulationes & injurias ex parte Hemeid regis sustinere (qui sæpe deprædabatur illud monasterium & parochiam sancti Degui, aliquando expulsiōne illorum ANTISTITUM, qui in eo præessent, sicut & Novis Archiepiscopum propinquum meum & ME expulit aliquando sub ipsis) si EGO ad notitiam & amicitiam illius regis qualicunque pacto pervenirem: & paulo post inquit, Regem illi auctorem esse ut ⁷ relinqueret omnia quæ possidebat in sinistrali & occidentali Sabrinæ parte; iste autem fluvius olim*

¹ *De Afferio* pag. 125. ² *Piscus de Script.* p. 1171. ³ *Godwin. de Præsulibus Anglic.* p. 384. ⁴ *Vid. Powel. Chron. Britann.* p. 44. ⁵ *Anal.* p. 49. ⁶ *Ibid.* ⁷ *Ibid.* p. 47.

determinabat antiquam istam provinciam Menevensem.

V. Scio nonnullos eruditos habuisse opinionem, ¹ *Unum tantum fuisse Asserium, illumque Episcopum Shireburnensem; Asserium vero Menevensem fictum plane & commentitium habendum esse, quem scilicet Monachorum quidam literarum rudes, quo majori honore ecclesia ipsorum afficeretur, non solum Meneviæ, verum etiam totius Britanniae Episcopum constituere in animo voluerunt: quod quidem tam veritati Chronologicae quam rebus gestis penitus adversatur.* Quidni autem ab illorum sententia paulum discrepare fas esset; cum ² Giraldus Cambrensis, vir minime fucatae fidei, nec mediocris (pro istius ætatis ratione) doctrinae, *Novis, Etwal, ASSERIUM* recte atque ordine memoraverit in Catalogo Archiepiscoporum Menevensium: cui adstipulantur ³ Annales Menevenses, excepto quod in iis nomen *Etwal* omittatur; adhæc vetustissimus ⁴ Catalogus MS. Cottonianus *Asserium* agnoscit Archiepiscopum Menevensem.

VI. Circa hoc tempus id egit Rex inclytissimus Ælfredus, ut literaturam in Anglia sopitam excitaret; adeoque sibi quaquaversum accersiri iussit homines eruditionis laude florentes, quibus haud ultimus adnumerandus est Asserius; quem etiam præ cæteris à rege in Galliam delegatum ⁵ nonnulli ferunt, & in Saxoniam tandem reducem secum advexisse magnum illud sui

¹ Vid. Tyrrel. *Hist. Angl. Pref.* p. 13. ² *Itinerar. Cambriae Lib. 2. cap. 1.* ³ Edidit Cl. Wharton. *Ang. Sacra Vol. 2. p. 648.* ⁴ Claudius B. VII. Notitiam hujus MS. mecum communicavit Cl. Tanner. ⁵ *Leland. ex vita Grimaldi per Gotcelinum Monachum Cantuariensem. Coll. Vol. 1. p. 18.*

sæculi decus & ornamentum D. Grimbaldum.

VII. Hospitium non modo verum etiam domesticum usum & consuetudinem cum Ælfredo sibi fuisse, modeste ¹ narrat Asserius; & sæpius ² suggerit sibi traditas esse partes animum regis in bonis artibus informandi; nullibi vero meminit, Magistri vel Præceptoris officium se confecisse in Schola ab Ælfredo tum nuperrime fundata; quamobrem illum inter Prælectores Oxonienses nollem adnumerare, refragantibus etiam ³ Annalibus Wintoniensibus.

VIII. Statim post adventum in Saxoniam, Cœnobiorum, eo tempore ditissimorum, Ambresburiensis in agro Wiltoniensi, necnon + Banwellensis in agro Somersætiensi, nec multo post, ut creditur, Exoniensis præfectura à rege insignitum eum fuisse, ex ipsius ore ⁵ discimus; tandemque inter annos ⁶ 872 & 885 in Episcopatum Shirburnensem evectum, (quod ipse ⁷ obscure innuisse putatur) vix est ut dubitemus.

IX. Hic si quis regeret, ab simile omnino esse, virum Archiepiscopali infula insignitum atque in Ecclesiis Britannicis primas agentem auctoritatem suam lubenter imminuere voluisse, & dignitatem minus honestam suscipere; næ ille secum reputet honores (prout res, occasio, locus

¹ *Annal. pag. 55 &c.* ² *Ibid.* ³ *Harfsfield Hist. Eccl. pag. 161.*
⁴ Similitudine vocum **Banwell** & **Bangor** deceptus Ingulfus, illum inter Abbates Bannochorenses recensuit. *Ingulf. p. 28.* ⁵ *Annal. p. 50, 51.* ⁶ Werfrithus Episcopus Vigorniensis qui cum Asserio recensetur in Ælfredi testamento (p. 78) consecratus est A. D. 872. *Vid. Flor. Vigorn.* Efnus sive Esna Episcopus Herefordensis, qui ibidem numeratur, diem obiit circiter A. D. 885. *vid. Godwin. de Præsul. Angl. p. 526.* ⁷ Dedit mihi Exanceastre, cum omni Parochia quæ ad se pertinebat in Saxonia & in Cornubia. *Annal. p. 51. vid. Cl. Smith Append. ad Bed. p. 737.*

postulat)

postulat) quam longe inter se diversos esse ac se junctos. Neminem enim latet, eo tempore sedem Menevensensem continuis fere periculis ¹ obiectatam fuisse, & ab Hemeyd tyranno ferocissimo (Ecclesiæ communione ² forsitan privato) sæpius direptam. Unde conjicerem Asserium non sine maxima voluptate Shirburnam commigrasse, non tantum propter longam istius Episcopatus opulentiam, sed etiam arctiorem cum Ælfredo amicitiam, consuetudinem, vicinitatem. Porro cum in supra memorato Catalogo Cottoniano Asserius inter Præsules Menevenses, idemque postea disertis verbis inter Shirburnenses numeretur, nulla mihi relicta videtur ansa dubitandi, quin Asserius noster primum fuit Menevensis deinde Shirburnensis Episcopus.

X. Sunt ⁴ qui contendunt, Asserium Episcopum Shirburnensem diversum esse ab autore nostro, quoniam ⁵ Matthæus Westmonasteriensis, & ⁶ Florentius Vigorniensis, scriptores plerumque veri & fideles, quibuscum consentire videtur ⁷ Guil. Malmesburiensis, alique qui ex his partim excriserunt historias suas, eum anno 883 mortem obiisse referunt; ni vero duos fuisse Asserios & utrumque Episcopum Shirburnensem (id quod nemo unquam dixit) concedimus; necesse est, ut Historicos hac saltem in parte errasse fateamur. Quum enim Asserius noster arctissima regis amicitia se usum fuisse semel iterumque

¹ *Asser. Annal. p. 49.* ² Frequentes sub hoc tempus apud Britones celebrabantur synodi, ad scelera Principum fulmine ecclesiastico coercenda. *vid. Spelman. Concilia Vol. 1. p. 381.* ³ Claudius B. VII. ⁴ *Walker not. ad Spelm. Vitam Ælfredi p. 246. Hearne not. ad Spelm. Vitam Ælf. Anglice scriptam p. 136. Usserius Ind. Chronol. A. 906.* ⁵ *A. 883.* ⁶ *Ibid.* ⁷ *De gestis Pont. p. 247.*

¹ memo-

[XXIV]

¹ memoravit, atque hic illic nonnulla ad Shirburnam pertinentia ² retulit; nemo prout credo dubitabit, Authorem Annalium, (quem ipsi ³ Annales testantur decem posthæc annos superasse) eundem esse omnino Afferium quem in ⁴ Præfatione ad D. Gregorii Pastorale M^unum Blycep vocat Ælfredus, & in Testamento suo ⁵ Episcopum Shirburnensem.

XI. Hac quidem dignitate gravis ævo (uti fas est credere) potitus est: atque ⁶ A. D. 893, scilicet anno quadragesimo quinto R. Ælfredi, hoc opus regiæ majestati dicatum scripsit. Quam vero ob causam illud imperfectum reliquerit, neque ad extremum Regis tempus deduxerit, haud certus scio.

XII. Tempus in quo occubuit, varie præscripserunt authores; ⁷ nonnulli, prout observavimus, illud A. D. 883 constituerunt; ⁸ alii A. D. 906. Verum credibilius videtur illum usque ad A. D. 909 vitam produxisse, id quod indicat Cl. Galei ⁹ Pseudo-Afferius firmatum insuper auctoritate ¹⁰ Annalium Menevensium. Quodque in hujus

¹ Pag. 47, 48, 50, 55, 56. ² Pag. 14, 14, 18, 19. ³ Pag. 58.
⁴ Pag. 85. ⁵ Pag. 78. ⁶ Pag. 58. ⁷ *Math. West. Florent. Vigorn. &c.* ⁸ *Caradoc. Lancarv. per Powel. p. 44. Usser. Index Chronol. sub A. 906.* ⁹ Pag. 174. ¹⁰ Pag. 648. Ibi legitur

A. D.

841. Novis est Episcopus Menevensis.

873. Novis Episcopus moritur.

909. Affer Episcopus Britannia fit.

Sed hic loci proculdubio graviter erratur; nullum enim eo tempore Afferium Episcopatum adeptum fuisse historię indicant. Igitur si nobis conjicere liceret; scriba qualiscunque fuerit, videtur raptim omisisse tam certum ipsius Consecrationis annum quam Mortis notitiam; Ita si res se habet damnum hoc modo refarciatur

841 Novis est Episcopus Menevensis.

873 Novis Episcopus moritur.

nonnihil

nonnihil confirmationem accedit; 'Annales Saxonici (quorum fidei & auctoritati multum attribuo) ferunt Afferium Episcopum Shirburnensem fatis cessisse A.D. 910; utpote qui res gestas non raro narrant anno uno post alios scriptores. Doctissimus olim Ecclesiæ Anglicanæ² antistes (nescio cuinam auctoritati innixus) in Ecclesia Cathedrali Shirburnensi sepultum fuisse tradidit.

De ejus Scriptis.

I. **Q**Uoad ejus scripta, excipias modo *Annales* sive *De rebus gestis Ælfredi*, pauci reperiuntur tituli librorum (ipsi enim libri hodie non comparent) qui illum auctorem vendicarunt. Ipsi docent³ Annales Afferium primum coepisse atque præcipue consarcinasse libellum vulgo regi imputatum, scilicet *Librum Manualem* [Handbook] sive *Enchiridion* vocatum.⁴ Guil. Malmesburiensis inquit, *Sensum librorum Boetii de Consolatione Philosophiæ planioribus verbis enodavit, quem ipse rex in Anglicam linguam convertit.* Verum utriusque libri titulus apud⁶ *Balei Centurias* augefcit, alter scilicet vocatur *Aurearum Sententiarum Enchiridion Lib. 1.* alter *Comment. in Boethium Lib. 1.*

[Affer Episcopus Britannicæ] fit.

909 Affer Episcopus Britannicæ [moriatur.]

Id genus delicta non raro in se admittunt Amanuenses quod cum Codicibus MSS. versati probe norunt. Vid. Millii not. ad Nov. Test.

p. 747. a. 1 A. 910. 2 Godwin. de Præf. Angl. p. 385. 3 Pag. 56.

4 Guil. Malmes. de gestis Pontif. 6 Baleus in Afferio.

Sed de

¹ *Homiliis, Epistolis, & quibusdam aliis* dicendi non est locus: quippe toties solennes hæ *Φερίαις* à Balco & Pitseo in usum quasi negligeriter vocantur, ut eas silentio omnino mandare melius convenerit.

II. Interea prætereundum non est aliud Auctori nostro adscriptum opus, cui titulus

Annales Britannicæ,

quod diversum esse à priori, scilicet *De rebus gestis Ælfredi*, nulla me hætenus suaserunt argumenta. ² Solus, qui ejusmodi librum memorat, auctor vetustus, est qui contextuit *Annales* sub nomine Abbatis ³ *Bromptoni* in lucem editos. Is utique Asserium laudat miracula quædam referentem ad Regis Ethelberti sepulcrum facta: ille autem liber (si revera fuit Asserii) hodie in tenebris latet. Utcunque fit, omnimode differre videtur à veris Asserii *Annalibus*, in quibus ficta omnia & superstitiosa (citra ejus ætatis consuetudinem) de industria ⁴ omittuntur.

III. Verum tamen ⁵ Auctor celebris & haud vulgaris apud eruditos famæ errorem hunc aliquo modo sanxit. Ille enim in lucem ⁶ edidit *Chronicon*, quod vocat *Annales Asserii*: hi quamvis minus cum illis conveniunt, quorum mentionem faciunt *Annales Bromptoni* (nam de *Miraculis*

¹ *Baleus in Asserio.* ² *Vid. etiam Leland. Coll. Vol. I. p. 210.* ³ *Pag. 753.* ⁴ Nihil eo tendit in toto opere, nisi forsan historia de Rege Ælfredo divinitus sanato ad tumulum S. Guerir. (*Pag. 40.*) Atqui jure merito credendum est, hanc ipsam sanationem, mirifica foret necne, divinæ potestati retulisse piissimum principem, & rem omnem, quo pacto se haberet, Asserio enarrasse. ⁵ *Thom. Gale S. T. P. Decanus Eboracensis.* ⁶ *Oxon. A^o. 1691.*

[XXVII]

prædictis in istis nihil agitur) pari tamen jure scriptorem potest vindicare Asserium.

Neceſſe enim habeo de hac re diſſentire à Cl.¹ Nicolſono, qui in Doctiſſimi Editoris opinio- nem eo lubentius accedit, "*quod toties R. Æl- fredī res geſtæ ibidem memorantur.*" Diſſentio, in- quam, quoniam omnia quæ Ælfredum reſpi- ciunt, in veris Aſſerii Annalibus verbatim pro- pemodum legimus; atqui rationi diſſonum & diſſentaneum eſt, auctorem quemvis in ſemet ipſum Plagiarii partes egiſſe, autumare. Porro varias ob cauſas perfacile probare factū erit hoſce *ſeudæ* Annales Aſſerio omnino indignos eſſe.

IV. ² Ita uſu comparatum eſt, ut tam melio- ris quam ſequioris notæ ſcriptores, Aſſerii veſti- giis, in iis quæ ad ejus ætatem pertinebant, in- hærent: verum ſequiores inter adnumeran- dum eſſe Pſeudo-Aſſerium liquido conſtat: Is etenim ſcriptor abjectus & contemptus Chroni- con annorum plus minus nongentorum conſar- cinavit, cujus Ælfredi geſta & aniles quædam fabulæ tertiam fere partem conſtituunt; atque infelicioꝝ, dicam, an ſtultioꝝ opus ³ incipit ubi concludere debuerat; & ſane perversa tem- porum atque hominum ratione habita, nunc ⁴ Be-

¹ *Engl. Hiſt. Libr. Edit. 1714. p. 48.* ² *Vid. Flor. Vigorn. Maulh. Weſtm. &c.* ³ Igitur Britannia Romanis uſque ad Gaium Julium &c. ⁴ Superest adhuc frater quidam Senior Monasterii noſtri, qui nar- rare ſolet, dixiſſe ſibi quendam multum veracem ac religioſum ho- minem, quod ipſum Furſeum viderit [circiter annum 633] in pro- vincia Orientalium Anglorum &c. *Bed. Hiſt. Eccl. Lib. 3. cap. 19. Pſeudo-Aſſer. pag. 145.* Cui videlicet monaſterio [de Mailros] tem- pore illo religioſæ ac modeſtæ vitæ Abbas & Presbyter Æthelwaldus [ille vero obiit A^o. 740. *Vid. Chron. de Mailros.*] præerat, qui nunc Episcopalem Lindiſfarnenſis eccleſiæ cathedram condignis gradu actibus ſervat. *Bed. Hiſt. Eccl. Lib. 5. cap. 13. Pſeudo-Aſſer. pag. 151.*

dæ nunc ¹ Afferii personam sibi imponit.

V. Cl. ² Editor alique autumaverunt hunc librum eundem esse, quem Lelandus Chronicon S. Neoti nominavit (quoniam in Cœnobio, illi sancto dicato, istud reperiisset) Hoc si concedamus; auctor tantum habendus est abbreviator Afferii, juxta ipsius Lelandi verba: ³ *Ex eo libello qui Afferii Annales in Epitomen redegit. Nos igitur quoniam apud fanum S. Neoti incidimus &c.*

Atque ut Lelandi sensus clarius innotescat, ultra addamus illum in hoc Chronicon S. Neoti prius incidisse quam viderat Afferium genuinum; immo in Autographo *De Scriptoribus Britannicis* sequentia annotavit ⁴ *Ex cujusdam Scribæ historia, qui Ælfredo familiarissimus fuit & ejus acta scripsit.* Hæc autem postea oblitteravit & eorum loco substituit *Ex eo libello &c.* ut supra; & in vita Ethelweardi scripserat, *Scribam illum qui Ælfredi historiam &c.* quæ demum permutavit hoc modo, ⁵ *Autorem Chronicorum fani Neoti qui Ælfredi historiam quam diligentissime perscripsit.* Atque adeo Scribam ipsum in numerum auctorum conscripserat, breviter recensens nonnulla de ejus vita & scriptis, quæ (utpote in MS. Codice deleta) quoniam omisit in accurata sua ⁶ editione Doctissimus Antonius Hallius S.T.P. hic subjungam.

Scriba Ælfredi, de quo superius semel, atque iterum mentionem feci, non tam leviter notus memoriæ

¹ Quod à Domino meo Ælfredo Anglo-Saxonum rege veridico etiam sæpe mihi referente audivi. *Affer. Annal. p. 10. Pseudo-Affer. p. 157.* Erat quoque in eodem loco unica spinosa arbor, brevis admodum, quam nos ipsi nostris propriis oculis vidimus. *Affer. Annal. p. 23. Pseudo-Affer. p. 163.* ² *Præf. ad XV Scriptores.* ³ *Leland. de Script. p. 152.* ⁴ *MS. Vol. 4 p. 115.* ⁵ *De Script. p. 153.* ⁶ *Oxon. 1709.*

relinquendus est. Age ergo fusius & significantius dicam quo ordine historiam deduxit. Inchoavit autem historiam à D. Julio Cæsare, Romanorum in Britannia res gestas usque ad mortem Severi brevissime perstringens; deinde ad reges Visosaxonum orationem convertit. Sed neque in illis quidem longus est donec ad Æthelulphum perveniat, ejusque filios numero quatuor, quorum unusquisque per vices paternum regnum gubernavit, sed felicissime Alfredus natus minimus in cujus factis undecunque nobilibus satis prolixus est. In summa adjecit Alfredo quatuordecim annos Edouardi primi, in quibus tenuiter calamum exercuit, utpote ad metam operis festinans: id quod & ego nunc agam, ubi ostendero auctorem hujus historiæ Alfredo familiarem fuisse, ut ex verbis quæ subjiciemus liquide constet. Quod à domino meo Alfredo Anglo-saxonum rege veridico etiam sæpe mihi referente audiui. Hæc ille. Scribæ vero nomen auctori placuit non inepte imponere, quia proprium in Exemplari quod unicum habui, nusquam comparuit.¹

Lelandum vero tandem hujus erroris poenituit, quum Afferium verum prehenderat; atque adeo Chronicon hocce anonymum tantum epitomen ejus fuisse prædicavit; ex quo Scribæ historiam expunxit & Afferii vitam scripsit.

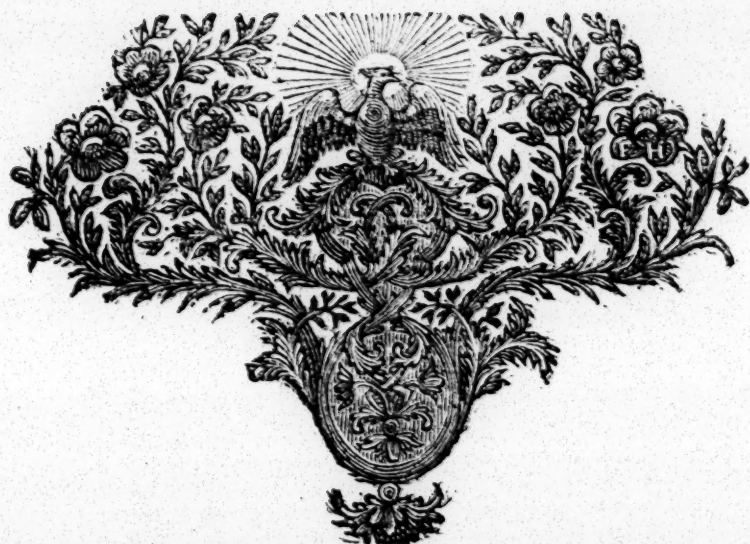
VI. Attamen istius Breviarii tam particularis descriptio nobis indicium quoddam facere videtur, Pseudo-Afferium ne quidem habendum esse S. Neoti Chronicon quod eolverat Lelandus: Hic enim *post mortem Severi non deinde ad Reges Visisaxonum orationem convertit*; nam deducit Historiam Imperatorum Romanorum usque ad Theodosium Arcadii filium, necnon Imperii

¹ Leland. MSS. Vol. 4. p. 116.

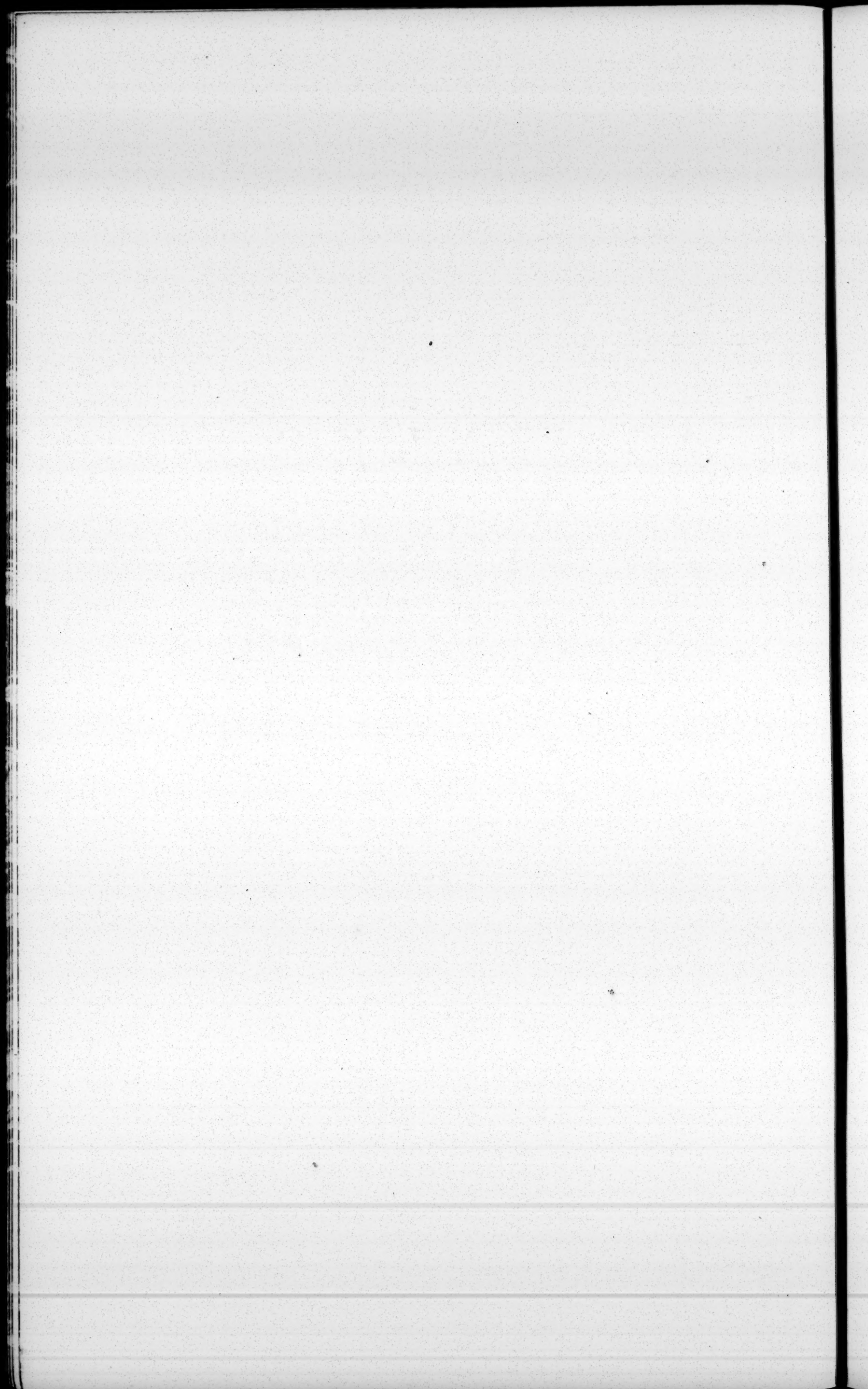
[XXX]

Franciae à Pharamundo fundati, reCOLens integram regum feriem; unde transgreditur ad Saxonum in Britanniam adventum & generalem rerum Anglicarum narrationem explicandam. Porro notatu dignum est ¹ Lelandum recitasse S. Neoti Chronicon in rebus Æthelfledæ illustrandis; verum de celeberrima illa fæmina ne præterire quidem apud Pseudo-Afferium.

¹ *Leland. de Scriptoribus p. 157.*

ANNALS
RERUM GESTARUM
ÆLFREDI
MAGNI.

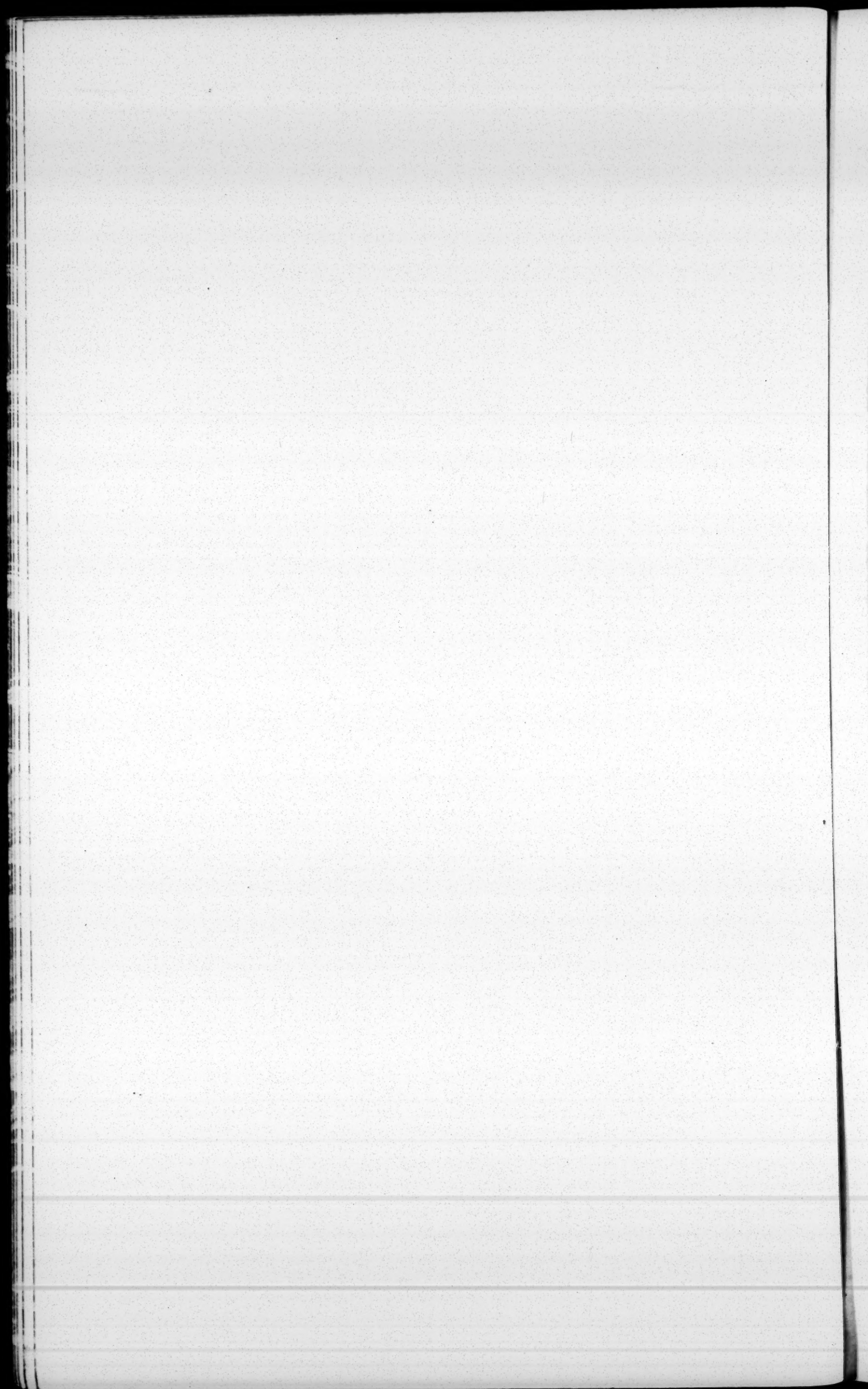

Ex antiquo lapide supra portam Refectorii Coll. Æn. Nas. Oxon.

DOMINO
 MEO VENERABILI
 PISSIMOQVE OMNIVM
 BRITANNIÆ INSVLÆ
 CHRISTIANORVM
 RECTORI
 Æ L F R E D
 ANGLORVM SAXONVM
 REGI
 A S S E R
 OMNIVM SERVORVM DEI
 VLTIMVS
 MILLEMODAM
 AD VOTA DESIDERIORVM
 VTRIVSQUE VITÆ
 PROSPERITATEM.

A

A S S E R I U S
D E
R E B U S G E S T I S
Æ L F R E D I.

ANNO dominicæ incarnationis DCCC. XLIX. natus est Ælfred Angulsaxonum rex in villa regia, quæ dicitur ¹Wanading, in illa paga, quæ nominatur *Berrocscire*; quæ paga taliter vocatur à Berroc silva, ubi buxus abundantissime nascitur: cujus genealogia talis tali serie contexitur. Ælfred rex filius Æthelwulfi regis; qui fuit ²Ecgberhti; qui fuit Ealhmundi; qui fuit Eafa; qui fuit ³Eowwa; qui fuit Ingild; Ingild & Ine, ille famosus occidentalium rex Saxonum, Germani duo fuerunt: (qui Ine Romam perrexit, & ibi vitam præsentem finiens honorifice cœlestem patriam cum Christo regnaturus adiit:) qui fuerunt filii Coenred; qui fuit Ceolwalde; qui fuit Cudam; qui fuit Cuthwine; qui fuit Ceaulin; qui fuit Cynric; qui fuit Creoda; qui fuit

¹ Wanating *Ed. Park.* ² Ecgberhti *Ed. Park.* ³ Eoppa *Chron. Sax. Guil. Malmf.*

4 ASSERIUS DE REBUS

Cerdic ; qui fuit Elefa ; [¹ qui fuit Efla ;] qui fuit Gewis, (à quo Britones totam illam gentem Gegwis nominant ;) [² qui fuit Wig ; qui fuit Fraewine ; qui fuit Freothegar ;] qui fuit Brond ; qui fuit Belde ; qui fuit Woden ; qui fuit Frithowalde ; qui fuit Frealaf ; qui fuit Frithuwulf ; qui fuit Fingodwulf ; qui fuit Geata ; quem Ge- tam jamdudum pagani pro Deo venerabantur : (cujus Sedulius poeta mentionem facit in Pa- schali metrico carmine ita dicens,

*Cum sua gentiles studeant figmenta poetæ
Grandisonis pompare modis, tragicoque boatu ;
Ridiculove Getæ seu qualibet arte canendi,
Sæva nefandarum renovent contagia rerum,
Et scelerum monumenta canant, rituque ³ sinistro
Plurima Niliacis tradant mendacia biblis :
Cur ego Davidicis assuetus cantibus odas
Chordarum resonare decem, sanctoque ⁴ verenter
Stare choro, & placidis cœlestia psallere verbis,
Clara salutiferi taceam miracula Christi ?)*

Qui Geata fuit Cætwa ; qui fuit Beaw ; qui fuit Sceldwea ; qui fuit Heremod ; qui fuit Iter- mod ; qui fuit Hathra ; qui fuit Huala ; qui fuit Bedwig ; qui fuit Sem ; qui fuit Noe ; qui fuit Lamech ; qui fuit Mathusalem ; qui fuit Enoch ; [qui fuit Jared ;] qui fuit Malaleel ; qui fuit Cai- nan ; qui fuit Enos ; qui fuit Seth ; qui fuit Adam.

De genealogia matris ejus.

Mater quoque ejusdem Osburgh nominaba- tur, religiosa nimium fæmina , nobilis ingenio, nobilis & genere ; quæ erat filia Oslac famosi

¹ Flor. Wigorn. ² Flor. ³ Sic Ed. Vienn. A. 1519. Al. Edd. magistro. ⁴ verer Ed. Par. 1589.

GESTIS ÆLFREDI. 5

pincernæ Æthelwulfi regis; qui Oslac Gothus erat natione, ortus enim erat de Gothis & ¹Justis: de femine scilicet Stuf & Wihtzur, duorum fratrum & etiam comitum: qui, accepta potestate Weſtæ insulæ ab avunculo suo Cerdic rege, & Cynric filio suo consobrino eorum, paucos Britones ejusdem insulæ accolæ, quos in ea invenire potuerunt, in loco qui dicitur Gwihtgaraburhg occiderunt; cæteri enim accolæ ejusdem insulæ ante aut occisi erant, aut exules aufugerant.

Anno dominicæ incarnationis DCCCLI. nativitatis autem Ælfredi regis tertio, Ceorl Domnaniæ comes, cum ²Domnaniis contra Paganos ³pugnavit in loco, qui dicitur Wicgambeorg: & Christiani victoriam habuerunt: & ipso eodem anno primum hyemaverunt Pagani in insula, quæ vocatur Scheapiæg, quod interpretatur insula ovium: quæ sita est in Tamesi flumine inter Eastseaxum & ⁴Cantuarios, sed ad Cantium propior est, quam ad Eastseaxum: in qua monasterium optimum constructum est.

Eodem quoque anno magnus Paganorum exercitus cum trecentis & quinquaginta navibus in ostium Tamesis fluminis venit; [& ⁵Doruberniam, id est, Cantwariorum civitatem,] ⁶& Londoniam civitatem" (quæ est sita in aquilonari ripa Tamesis fluminis, in confinio Eastseaxum & Middleseaxum, sed tamen ad Eastseaxum illa civitas cum veritate pertinet) depopulati sunt; & Beorhtulfum Merciorum regem cum

¹ Indis *MS. Cott. & Ed. Cam.* ² Domnanus *Edd. P. & C.* ³ Sic *MS. Cott.* Paganos Normannos five Danos *Edd. P. & C.* ⁴ Centauros *Ed. Cam.* ⁵ *Flor. & MS. Cott.* ⁶ *Desunt MS. Cott.*

6 ASSERIUS DE REBUS

omni exercitu suo, qui ad præliandum contra illos venerat, in fugam verterunt.

His ibi ita gestis, prædictus Paganorum exercitus perrexit in Suthriæ: quæ paga sita est in meridiana Tamesis fluminis ripa ab occidentali parte Cantii. Et Æthelwulfus ¹ occidentaliū Saxonum rex, & filius suus Æthelbaldus cum omni exercitu in loco qui dicitur Aclea, (id est, in campulo quercus) diutissime pugnaverunt: ibique, cum diu acerrime & animose ex utraque parte pugnatum esset, maxima pars Paganæ multitudinis funditus deleta & occisa est, ita, qualiter nunquam in aliqua regione, in una die ante, nec post ex eis occisam esse audivimus: & Christiani victoriam honorifice tenuerunt, & loco funeris dominati sunt.

Eodem quoque anno Æthelstan rex, ² filius Æthelwulfi regis, & Ealhere comes, magnum Paganorum exercitum in Cantio, in loco, qui dicitur Sandwic, occiderunt, & ex navibus eorum novem naves ³ ceperunt: cæteri per fugam elapsi sunt.

Anno dominicæ incarnationis DCCCLIII. nativitatis autem Ælfredi regis ⁴ quinto, Burgred Merciorum rex per nuncios deprecatus est Æthelwulfum occidentaliū Saxonum regem, ut ei auxilium conferret; quo mediterraneos Britones, qui inter Marciam & mare occidentale habitant, dominio suo subdere potuisset, qui contra eum immodice reluctabantur; nec fegnius Æthelwulfus rex legatione ejus accepta

¹ Deest MS. Cott. ² Desunt MS. Cott. ³ Acceperunt MS. Cott.
⁴ Undecimo MS. Cott. Edd. P. & C.

exercitum movens Britanniam cum Burghredo rege adiit; statimque ut ingreditur gentem illam devastans, dominio Burghredi subdit; quo facto domum revertitur.

Eodem anno Æthelwulfus rex præfatum filium suum Ælfredum magno nobilium & etiam ignobilium numero constipatum honorifice Romam transmisit, quo tempore dominus Leo Papa ¹ quartus apostolicæ sedi præerat, ² qui præfatum infantem Ælfredum oppido ordinans unxit in regem, & in filium adoptionis sibimet accipiens confirmavit. Eodem quoque anno Ealhere comes cum Cantuariis, & Huda cum Suthriis contra Paganorum exercitum in insula, quæ dicitur in Saxonica lingua Tenet, Britanico autem sermone Ruim, animose & acriter belligeraverunt; & primitus Christiani victoriam habuerunt: prolongatoque diu prælio ibidem ex utraque parte plurimi ceciderunt, & in aqua merfi suffocati sunt; & comites illi ambo ibidem occubuerunt. Nec non & eodem anno Æthelwulfus post Pascha occidentalium Saxonum rex filiam suam Burgredo Merciorum regi in villa regia, quæ dicitur Cippanhamme, nuptiis regaliter factis ad reginam dedit.

Anno dominicæ incarnationis DCCCLV. nativitatis autem præfati regis septimo, ³ Eadmundus orientalium Anglorum gloriosissimus cœpit regnare VIII. Kalend. Januarii, id est die natalis Domini, anno ætatis suæ decimo quarto. Hoc etiam anno Lotharius Imperator Romanus

¹ *Deest MS. Cott.* ² Quem Leo Papa sui Patris rogatu oppido &c. *Flor.* ³ *Abhinc ad magnus Paganorum &c. omnia desunt MS. Cott.*

obiit,

obiit, filius Ludovici Augusti piiffimi. Anno eodem sub initio Karoli tertii Imperatoris filii Ludovici secundi¹ magnus Paganorum exercitus tota hyeme in præfata Scepige insula hyemaverunt.

Eodem anno Æthelwulfus præfatus venerabilis rex decimam totius regni sui partem ab omni regali servitio, & tributo liberavit, in sempiternoque graphio in cruce Christi pro redemptione animæ suæ, & antecessorum suorum, uni & trino Deo immolavit. Eodemque anno cum magno honore Romam perrexit, præfatumque filium suum Ælfredum iterum in eandem viam secum ducens (eo quod illum plus cæteris filiis suis diligebat) ibique anno integro¹ remoratus est; quo peracto, ad patriam suam remeavit, adferens secum Juthittam Karoli Francorum regis filiam.

Interea tamen Æthelwulfo rege ultra mare tantillo tempore immorante, quædam infamia contra morem omnium Christianorum in occidentali parte Selwuda orta est. Nam Æthelbald rex² Æthelwulfi regis filius, & Ealhstan Scireburnensis ecclesiæ episcopus, Eanwulf quoque Summurtunensis pagæ comes conjurasse referuntur, ne unquam Æthelwulf rex à Roma revertens iterum in regno reciperetur. Quod inauditum omnibus sæculis ante infortunium episcopo & comiti solummodo perplurimi reputant; ex quorum consilio hoc factum esse perhibetur. Multi quoque regali solummodo insolentiæ deputant: quia & ille rex in hac re, &

¹ Sic MS. Cott. Demoratus Edd. P. & C. ² Desunt MS. Cott.

in multis aliis perversitatibus pertinax fuit; sicut quorundam hominum relatu audivimus; quod & rei sequentis approbavit effectus.

Nam redeunte eo à Roma, prædictus filius regis Æthelwulfi cum omnibus suis consiliariis, immo, insidiariis tantum facinus perpetrare tentati sunt, ut regem à regno proprio repellerent: quod nec Deus ita fieri permisit, nec nobiles totius Saxoniae consenserunt. Nam, ne irremedicabile Saxoniae periculum belligerante patre & filio; quin immo tota cum gente ambobus rebellante, atrocius & crudelius per dies singulos quasi clades intestina augeretur: ineffabili patris clementia, & omnium astipulatione nobilium, adunatum antea regnum inter patrem & filium dividitur, & orientales plagæ patri, occidentales filio è contrario deputantur; ubi enim pater justo judicio regnare debuerat, illic iniquus & pertinax filius regnabat; nam occidentalis pars Saxoniae semper orientali principalior est.

Adveniente igitur Æthelwulfo rege à Roma, tota illa gens, ut dignum erat, in adventu senioris ita gavisa est, ut, si ille permetteret, pertinacem filium suum Æthelbaldum cum omnibus suis consiliariis à totius regni forte expellere vellent. Sed ille, ut diximus, nimia clementia, & prudenti consilio usus, ne ad regni periculum perveniret, ita fieri noluit, & Juthitam¹ Karoli regis filiam, quam à patre suo acceperat, juxta se in regali folio² suo sine aliqua suorum nobilium controversia & odio, usque ad obitum vitæ suæ contra perversam illius gen-

¹ Karoli MS. Cott. Edd. Par. & Cam. ² Deest MS. Cott.

tis consuetudinem federe imperavit. Gens namque occidentalium Saxonum reginam juxta regem federe non patitur, nec etiam reginam appellare, sed regis conjugem permittit; quam controversiam, immo infamiam, de quadam pertinaci & malevola ejusdem gentis regina ortam fuisse, majores illius terræ perhibent; quæ omnia contraria seniori suo & omni populo ita peregit, ut non solum suum proprium odium mereretur, ut à reginali folio projiceretur: sed etiam omnibus suis ¹ subsequutricibus eandem pestiferam tabem post se submitteret; pro nimia namque illius reginæ malitia omnes accolæ illius terræ conjuraverunt, ut nullum unquam regem super se in vita sua regnare permitterent, qui reginam in reginali folio juxta se federe imperare vellet.

Et quia, ut opinor, multis habetur incognitum, unde hæc perversa & detestabilis consuetudo in Saxonia, ultra morem omnium, id est, gentium ² Theotiscarum primitus orta sit, paulo latius mihi videtur intimandum: quod à domino meo Ælfredo Angulsaxonum rege veridico, etiam sæpe mihi referente audiui: quod & ille etiam à veridicis multis referentibus, immo ex parte non modica illud factum commemorantibus, audierat.

Fuit in Mercia moderno tempore quidam strenuus, atque universis circa se regibus & regionibus finitimis formidolosus rex, nomine Offa: qui vallum magnum inter Britanniam atque Merciam de mari usque ad mare facere imperavit:

¹ Subsequatricibus *MS. Cons. Edd. P. & C.* ² Theotiscirum *MS. Cons. Edd. P. & C.*

cujus filiam nomine Eadburgh Beorhtric occidentalium Saxonum rex sibi in conjugium accepit: quæ confestim accepta regis amicitia, & totius pene regni potestate, more paterno tyrannice vivere incepit, & omnem hominem execrari, quem Beorhtric diligeret, & omnia odibilia Deo & hominibus facere: & omnes, quos posset, ad regem accusare, & ita aut vitâ, aut potestate per insidias privare: & si à rege illud impetrare non posset, veneno eos necabat: sicut de adolescente quodam regi dilectissimo hoc factum compertum habetur, quem cum ad regem accusare non posset, veneno eum necavit; de quo veneno etiam præfatus ille Beorhtric rex inscienter gustasse aliquid refertur; neque enim illa venenum dare regi proposuerat, sed puero; sed rex præoccupavit, inde ambo periere.

Defuncto igitur Beorhtrico rege, cum illa inter¹ occidentales Saxones diutius fieri non posset; ultra mare navigans cum innumerabilibus thesauris Karolum illum² magnum & famosissimum³ Francorum regem adiit. Ad quem cum ante solarium multa regi afferens dona staret, Karolus ait: "Elige Eadburgh, quem velis inter me & filium meum, qui mecum in solario isto stat." At illa sine deliberatione stulte respondens dicens ait: "Si mihi electio conceditur, filium tuum, in quantum te junior est, eligo;" Cui Karolus respondens & arridens ait: "Si me eligeres, haberes filium meum: sed quia filium meum elegisti, nec me nec illum habebis."

Dedit tamen illi unum magnum sanctimonia-

¹ *Deest MS. Cott.* ² *Desunt MS. Cott.*

lium monasterium, in quo deposito seculari habitu, & sanctimonialium indumento assumpto, perpaucis annis Abbatissæ fungebatur officio; sicut enim irrationabiliter in propria vixisse refertur, ita multo irrationabilius in aliena gente vivere deprehenditur: nam à quodam suæ propriæ gentis homine constuprata, demum palam deprehensa de monasterio imperio Karoli regis dejecta, in paupertate & miseria letho tenus vituperabiliter vitam duxit; ita, ut ad ultimum uno servulo comitata (sicut à multis videntibus eam audivimus,) quotidie mendicans in Pavia miserabiliter moreretur.

Vixit ergo Æthelwulfus [¹ rex] duobus annis, postquam à Roma pervenit: in quibus inter alia multa præsentis vitæ bona studia cogitans de suo ad universitatis viam transitu, ne sui filii post patris obitum indebite inter se ² disceptarent, hereditariam, immo commendatoriam scribere imperavit epistolam: in qua & regni inter filios suos, duos scilicet seniores, & propriæ hereditatis inter filios & filiam, & etiam propinquos; pecuniarum, quæ post se superessent inter animam & filios, & etiam nobiles suos divisionem ordinabiliter literis mandari procuravit. De qua prudenti consideratione pauca de pluribus posteris imitanda scribere decrevimus: scilicet, quæ ad necessitatem animæ maxime pertinere intelliguntur; nam cætera, quæ ad humanam dispensationem pertinent, in hoc opusculo inferere necesse non est: ne fastidium ³ prolixitate legentibus, vel etiam audire desiderantibus, procreaverit.

¹ Sic MS. Cott. Deest Edd. P. & C. ² Discerptarent Ed. P. & MS. Cott. ³ Pro prolixitate Ed. P.

Pro utilitate namque animæ suæ, (quam à primævo juventutis suæ flore in omnibus procurare studuit) per omnem hereditariam terram suam semper in decem Manentibus unum pauperem, aut indigenam aut peregrinum, cibo, potu & vestimento, successoribus suis usque ad ultimum diem iudicii post se pascere præcepit: ita tamen, si illa terra hominibus & pecoribus habitaretur, & deserta non esset. Romæ quoque omni anno magnam pro anima sua pecuniam, id est, trecentas Mancussas portare præcepit, quæ taliter ibi dividerentur: scilicet centum Mancussas in honorem Sancti Petri, specialiter ad emendum oleum, quo impleantur omnia luminaria illius apostolicæ ecclesiæ in vespera Paschæ, & æqualiter in galli cantu; & centum Mancussas in honorem Sancti Pauli, eadem conditione ad comparandum oleum in ecclesia Sancti Pauli apostoli, ad implenda luminaria in vespera Paschæ & in galli cantu: centum quoque Mancussas universali Papæ Apostolico.

Defuncto autem Æthelwulfo rege, 'sepulto-
que apud ² Stemrugam," Æthelbald filius ejus
contra Dei interdictum, & Christianorum digni-
tatem, necnon & contra omnium Paganorum
consuetudinem, thorum patris sui ascendens,
Juthittam Karoli Francorum regis filiam, cum
magna ab omnibus audientibus infamia in ma-
trimonium duxit: effrenisque duobus & dimi-
dio annis occidentalium Saxonum post patrem
regni gubernacula rexit.

³ Anno ⁴ dominicæ incarnationis DCCCLVI.

¹ Desunt MS. Cott. ² Wintoniam Fl. ³ Tota hæc Clausula desit MS. Cott. ⁴ Anno Domini Ed. Park.

& nativitatis Ælfredi ¹ octavo, hoc est, anno secundo Karoli Imperatoris tertii, anno vero regni Æthelwulfi occidentalium Saxonum regis decimo octavo, ² Humbertus orientalium Anglorum antistes unxit oleo, consecravitque in regem Eadmundum gloriosissimum cum gaudio magno & honore maximo in villa regia, quæ dicitur Burua, in qua tunc temporis regalis sedes erat: anno ætatis suæ decimo quinto, sexta feria, luna vicesima quarta, die natalis domini."

Anno dominicæ incarnationis DCCCLX. nativitatis autem Ælfredi regis duodecimo, Æthelbald ³ occidentalium Saxonum rex defunctus est, & in Scireburnan sepultus: & Æthelberht frater suus Cantium, & Suthrigam, Suthseaxam quoque suo dominio, ut justum erat, subjunxit.

In cujus diebus magnus Paganorum exercitus de mari adveniens Wintoniam civitatem hostiliter invadens depopulatus est. Cui cum ad naves cum ingenti præda reverterentur, Osric Hamtunensium comes cum suis, & Æthelwulf comes cum Bearrocensibus viriliter obviaverunt: confertoque prælio oppido Pagani passim trucidantur; & cum diutius resistere non possent, muliebriter fugam arripiunt, & Christiani loco funeris dominati sunt.

Æthelberht itaque quinque annis regno pacifice & amabiliter, atque honorabiliter gubernato, cum magno suorum dolore universitatis viam adiit, & in Scireburnan juxta fratrem suum honorabiliter sepultus requiescit.

Anno dominicæ incarnationis DCCCLXIV.

¹ Decimo *MS. Cott. Edd. P. & C.* ² Sic *Matt. West. &c.* Nunberchus *MS. Cott. Edd. P. & C.* ³ *Defunct MS. Cott.*

Pagani hyemaverunt in insula Tanet, & firmum fœdus cum Cantuariis pepigerunt; quibus Cantuarii pecuniam pro fœdere servato reddere promiserunt: interea tamen vulpino more Pagani noctu clam castris erumpentes, fœdere disrupto, & promissionem pecuniæ spernentes (sciebant enim majorem pecuniam se furtiva præda, quam pace adepturos) totam orientalem ¹ Cantii plagam depopulati sunt.

Anno dominicæ incarnationis DCCCLXVI. nativitatis autem Ælfredi regis decimo octavo, Æthelred Æthelberti regis frater occidentalium Saxonum ² quinque annis" regni gubernacula suscepit, & eodem anno magna Paganorum classis de Danubio Britanniam advenit, & in regno orientalium Saxonum, quod Saxonice Eastengle dicitur, hyemavit; ibique ille exercitus maxima ex parte equester factus est. Sed, ut more navigantium loquar, ne diutius navim undis & velamentis concedentes, & à terra longius enavigantes longum circumferamur inter tantas bellorum clades, & annorum enumerationes; ad id, quod nos maxime ad hoc opus incitavit, nobis redeundum esse censeo: scilicet aliquantulum, quantum meæ cognitioni innotuit, de infantilibus & puerilibus domini mei venerabilis Ælfredi Angulsaxonum regis moribus hoc in loco breviter inferendum esse existimo.

Nam, cum communi & ingenti patris sui & matris amore supra omnes fratres suos, immo ab omnibus nimium diligeretur, & in regio semper ³ curto inseparabiliter nutriretur; accrescente

¹ Cantix MS. Cott. ² Desunt MS. Cott. ³ Sic MS. Cott. Edd. P. & C. Flor. &c.

infantili & puerili ætate, forma cæteris suis fratribus decentior videbatur, vultuque & verbis, atque moribus gratiosior. Cui ab incunabulis ante omnia, & cum omnibus præsentis vitæ studiis, sapientiæ desiderium cum nobilitate generis, nobilis mentis ingenium supplevit; sed, pro dolor! indigna suorum parentum & nutritorum incuria usque ad duodecimum ætatis annum, aut eo amplius, illiteratus permanfit; sed Saxonica poemata die noctuque solers auditor relatu aliorum sæpissime audiens, docibilis memoriter retinebat. In omni venatoria arte industrius venator incessabiliter laborat non in vanum: nam incomparabilis omnibus peritia & felicitate in illa arte, sicut & in cæteris omnibus Dei donis fuit; (sicut & nos sæpissime vidimus.)

Cum ergo quodam die mater sua sibi & fratribus suis quendam Saxonicum poematice artis librum, quem in manu habebat, ostenderet, ait: "Quisquis vestrum discere citius istum codicem possit, dabo illi illum:" qua voce, immo divina inspiratione instinctus, & pulchritudine principalis litteræ illius libri illectus, ita matri respondens, & fratres suos ætate, quamvis non gratia seniores anticipans, inquit; "Verene dabis istum librum uni ex nobis; scilicet illi, qui citissime intelligere & recitare eum ante te possit?" Ad hæc illa arridens & gaudens, atque affirmans, "Dabo, inquit, illi:" tunc ille statim tollens librum de manu sua, magistrum adiit & legit; quo lecto matri retulit & recitavit.

Post hæc cursum diurnum, id est, celebrationes horarum, ac deinde psalmos quosdam, & orationes multas, quos in uno libro congregatos

in finu suo die noctuque, (sicut ipsi vidimus) secum inseparabiliter orationis gratia inter omnia præsentis vitæ curricula ubique circumducebat. Sed, proh dolor! quod maxime desiderabat, liberalem scilicet artem, desiderio suo non suppetebat, eo quod, ut loquebatur, illo tempore ¹ lectores boni ² in toto regno occidentalium Saxonum non erant.

Quod maximum inter omnia præsentis vitæ suæ impedimenta & dispendia crebris querelis, & intimis cordis sui suspiriis fieri affirmabat: id est, eo, quod illo tempore, quando ætatem & licentiam, atque suppetentiam discendi habebat, magistros non habuerat; quando vero & ætate erat provectior, ³ & incessabilius die noctuque, immo, omnibus istius insulæ medicis incognitis ⁴ infirmantibus, internisque atque externis regiæ potestatis sollicitudinibus, nec non & paganorum terra marique infestationibus occupatus, immo, etiam perturbatos magistros & scriptores aliquantula ex parte habebat, legere ut non poterat. Sed tamen inter præsentis vitæ impedimenta ab infantia usque ad præsentem diem, &, ut credo, usque ad obitum vitæ suæ in eodem insaturabili desiderio, sicut nec ante destituit, ita nec etiam adhuc inhiare desinit.

Anno dominicæ incarnationis DCCCLXVII. nativitatis ⁵ Ælfredi præfati regis decimo nono, prædictus Paganorum exercitus de orientalibus Anglis ad Eboracum civitatem migravit, quæ in aquilonari ripa ⁶ Humbrensis fluminis sita est.

¹ Grammatici *Flor.* ² Ergo nec Oxonii. *Nova manus addidit in MS. Cott.* ³ Incessabilibus *Ed. P.* ⁴ Forte Infirmis. ⁵ *MS. Cott. habuit Karoli, sed deletur.* ⁶ Sic *MS. Cott.* Humbrensis *Edd. P. & C.*

Eo tempore maxima inter Northanhymbros discordia diabolico instinctu orta fuerat; sicut semper populo, qui odium incurrerit Dei, evenire solet. Nam Northanhymbri tempore (ut diximus) legitimum regem suum, Osbyrht nomine, regno expulerant; & tyrannum quendam Ælla nomine, non de regali prosapia progenitum super regni apicem constituerant: sed advenientibus Paganis consilio divino, & optimatum adminiculo pro communi utilitate, discordia illa aliquantulum sedata, Osbyrht & Ælla adunatis viribus, congregatoque exercitu Eboracum oppidum adeunt; quibus advenientibus pagani confestim fugam arripiunt, & intra urbis mœnia se defendere procurant; quorum fugam & pavorem Christiani cernentes, etiam intra urbis mœnia eos persequi, & murum frangere instituunt: quod & fecerunt; (non enim tunc adhuc illa civitas firmos & stabilitos muros illis temporibus habebat) cumque Christiani murum, ut proposuerant, fregissent, & eorum magna pars in civitatem simul cum Paganis intrasset; Pagani dolore & necessitate compulsi, super eos atrociter irrumpunt, cædunt, fugant, prosternunt intus & extra. Illic maxima ex parte omnes Northanhymbrensiū¹ cœtus, occisis duobus regibus² cum multis nobilibus, "deleti occubuerunt; reliqui vero, qui evaserunt, pacem cum Paganis pepigerunt.

Eodem anno Ealhstan episcopus Scireburnensis ecclesiæ viam universitatis adiens, postquam episcopatum per quinquaginta annos honora-

¹ Sic Flor. Capti MS. Cott. Edd. P. & C. ² Desunt MS. Cott.

biliter

biliter rexerat, in pace in Scireburian sepultus est.

Anno dominicæ incarnationis DCCCLXVIII. nativitatis Ælfredi regis vigesimo, ¹ fames valida erat." ² Tunc præfatus ac venerabilis Ælfred rex, secundarii tamen tunc ordine fretus, uxorem de Mercia, nobilem scilicet genere, filiam Æthelredi Gainorum comitis, qui cognominabatur ³ Mucil, ⁴ expetivit & duxit. Cujus foemina mater Eadburh nominabatur, de regali genere Merciorum regis, (quam nos ipsi propriis oculorum nostrorum obtutibus non paucis ante obitum suum annis frequenter vidimus) venerabilis scilicet foemina, & per multos annos post obitum ⁵ viri sui castissima vidua letho tenus permanfit.

Eodem anno prædictus Paganorum exercitus Northanhymbros relinquens, in Merciam venit, & Scnotengaham adiit, (quod Britannice Tigguocobauc interpretatur, Latine autem speluncarum domus) & in eodem loco eodem anno hyemaverunt; quibus illic advenientibus, confestim Burhred Merciorum rex, & omnes ejusdem gentis optimates nuncios ad Æthered occidentaliū Saxonum regem, & Ælfred fratrem dirigunt: suppliciter obsecrantes, ut illi illis auxiliarentur, quo possunt contra præfatum pugnare exercitum; quod & facile impetraverunt. Nam illi fratres non segnius promissione, congregato ex omni parte [regni] sui immenso exercitu Merciam adeunt, & usque ad Scno-

¹ Desunt MS. Cott. ² Idem ipse præfatus MS Cott. ³ Mucil eo quod erat corpore magnus. Not. in Edd. P. & C. ⁴ Subarravit Flor. & MS. Cott. ⁵ Patris Flor.

tengaham bellum unanimiter quærentes perveniunt; cumque Pagani tuitione arcis muniti bellum dare negarent, & Christianis frangere murum non suppetebat; pace inter Mercios & Paganos facta, duo illi fratres Æthered [& Ælfred] cum suis cohortibus domum reversi sunt.

Anno dominicæ incarnationis DCCCLXIX. nativitatis autem Ælfredi regis vigesimo primo, ¹ fames magna, & mortalitas hominum, & pestis animalium. Et præfatus Paganorum exercitus iterum ad Northanhymbros equitans Eboracum civitatem adiit, & ibi anno integro mansit.

Anno dominicæ incarnationis DCCCLXX. nativitatis autem Ælfredi regis vigesimo ² secundo supra memoratus Paganorum exercitus per Merciam in orientales Anglos transivit, & ibi in loco, qui dicitur Theodford, hyemavit.

Eodem anno Eadmund orientalium Anglorum rex contra ipsum exercitum atrociter pugnavit; sed, proh dolor! Paganis nimium gloriantibus, ³ ipso cum magna suorum parte ibidem occiso inimici loco funeris dominati sunt, & totam illam regionem suo dominio subderunt.

Eodem anno Ceolnoth Archiepiscopus Doroberniæ antistes, viam universitatis adiens, in eadem civitate in pace sepultus est.

Anno dominicæ incarnationis DCCCLXXI. nativitatis autem Ælfredi regis vigesimo ⁴ tertio exosæ memoriæ Paganorum exercitus orientales Anglos deferens, & regnum occidentalium

¹ Desunt MS. Cott. ² Primo MS. Cott. Edd. P. & C. ³ Ipse & mox occisa MS. Cott. Edd. P. & C. ⁴ Secundo MS. Cott. Edd. P. & C.
Saxonum

Saxonum adiens, venit ad villam regiam, quæ dicitur Rædigam in meridiana ¹ Tamesis fluminis ripa sitam, in illa paga, quæ dicitur Bearrocsfire: tertioque adventus sui ibidem die comites eorum cum magna illius parte in prædam equitaverunt; aliis vallum inter duo flumina Tamesin & Cynetam à dextrali parte ejusdem regię villæ facientibus; quibus Æthelwulf Bearroccensis Pagæ comes cum suis fodalibus, in loco, qui dicitur ² Englafeld obviavit; & animose ex utraque parte ibidem pugnatum est; cumque ibi diu utrique resisterent, altero Pagano-
rum comite occiso, & maxima exercitus parte deleta, cæterisque fuga elapsis, Christiani victoriam accipientes loco funeris dominati sunt.

His ibi ita gestis post quatuor dies Æthered rex ³ occidentalium Saxonum, & Ælfred frater ejus adunatis viribus, congregatoque exercitu Rædigam adierunt; cumque usque ad portam arcis pervenissent, cædendo & prosternendo quoscunque de Paganis extra arcem invenissent; Pagani non segnius certabant, lupino more totis portis erumpentes, totis viribus bellum perquirunt; ibique diu & atrociter ex utraque parte dimicatum est: sed, ⁴ heu proh dolor! Christianis demum terga vertentibus, Pagani victoriam accipientes loco funeris dominati sunt; ibique Æthelwulfus præfatus comes inter cæteros occubuit.

Quo dolore & verecundia Christiani commoti, iterum post quatuor dies contra præfatum exercitum in loco, qui dicitur Æscesdun, quod La-

¹ Sic. Flor. Tamesis Fluminis fluminis MS. Cott. Edd. P. & C.

² Englofeld Ed. Cam. ³ Desunt MS. Cott. ⁴ Deest MS. Cott.

tine Mons fraxini interpretatur, totis viribus & plena voluntate ad proelium prodeunt; sed Pagani in duas se turmas dividentes, æquali lance testudines parant, (habebant enim tunc duos reges, & multos comites) concedentes mediam partem exercitus duobus regibus, & alteram omnibus comitibus; quod Christiani cernentes, & etiam ipsi exercitum in duas turmas ¹ similiter dividentes, testudines non segnius construunt. Sed Ælfred citius & promptius cum suis, (sicut ab his, qui viderunt, veridicis referentibus audivimus) ad locum proelii advenit: nimirum erat enim adhuc suus frater Æthered rex in tentorio in oratione positus, audiens Missam; & nimium affirmans se inde ² vivum non discessurum, antequam Sacerdos missam finiret: & divinum pro humano nolle deferere servitium; & ita fecit. Quæ regis Christiani fides multum apud dominum valuit; sicut in sequentibus apertius declarabitur.

Decreverant ergo Christiani, ut Æthered ³ rex cum suis copiis contra duos paganos reges sumeret proelium: Ælfred vero suus frater ⁴ cum suis cohortibus contra omnes Paganorum duces belli sortem sumere debere sciret. Quibus ita firmiter ab utraque parte dispositis, cum rex in oratione diutius moraretur, & Pagani parati ad locum certaminis citius advenissent; Ælfred tunc secundarius, cum diutius hostiles acies ferre non posset, nisi aut bello retrorsum recederet, aut contra hostiles copias ante fratris adventum in bellum prorumperet, demum viriliter aprino

¹ Oppido *MS. Cott.* ² *Deest Fl. De vita MS. Cott.* ³ *Sic MS. Cott. Sex Edd. P. & C.* ⁴ Tres cum suis *MS. Cott.*

more Christianas copias contra hostiles exercitus (ut ante proposuerant, tamen quamvis rex adhuc non venerat) dirigens, divino fretus consilio, & adiutorio fultus, testudine ordinabiliter condensata, confestim contra hostes vexilla movet.

Sed hoc in loco nescientibus intimandum est, quod ille locus certaminis belligerantibus inæqualis erat; nam Pagani editiorem locum præoccupaverant, Christiani ab inferiori loco aciem dirigebant. Erat quoque in eodem loco unica spinosa arbor, brevis admodum; (quam nos ipsi nostris propriis oculis vidimus) circa quam ergo hostiles inter se acies cum ingenti omnium clamore, illi perperam agentes, isti pro vita & dilectis atque patria pugnaturi, hostiliter conveniunt. Cumque aliquandiu animose & nimium atrociter hinc inde utrique pugnarent, Pagani divino iudicio Christianorum impetum diutius non ferentes, maxima suarum copiarum parte occisa, opprobriosam fugam cepere: quo in loco alter de duobus Paganorum regibus, & quinque comites occisi occubuerunt; & multa milia Paganæ partis in eodem loco, & insuper per totam campestem Æscendun latitudinem ubique dispersa, longe lateque occisa corruerunt.

Cecidit ergo illic Bægsceg rex, & Sidroc ille senex comes, & Sidroc junior comes, & Osbern comes, & Fræna comes, & Hareld comes; & totus Paganorum exercitus in fugam usque ad noctem, & etiam usque ad diem sequentem (quousque ad arcem qui evaserant per-

venerunt) versus est; quos Christiani usque ad noctem persequuti sunt, & ubique prosternentes.

¹ His ibi ita gestis, iterum post quatuordecim dies Æthered rex una cum fratre suo Ælfred, adunatis viribus contra Paganos pugnaturi, Bafengas adierunt; Quibus hinc inde hostiliter convenientibus, & diu resistentibus, Pagani victoriam accipientes, loco funeris dominati sunt; quo prælio peracto, de ultramarinis partibus alius Paganorum exercitus societati se adjunxit.

Et eodem anno post Pascha Æthered rex præfatus, regno quinque annis per multas tribulationes strenue atque honorabiliter cum bona fama gubernato, viam universitatis adiens, in Winburnam monasterio sepultus, adventum domini, & primam cum iustis resurrectionem expectat.

Eodem anno Ælfred supra memoratus, qui usque ad id temporis viventibus fratribus suis secundarius fuerat; totius regni gubernacula, divino concedente nutu, cum summa omnium illius regni accolarum voluntate confestim fratre defuncto suscepit. (Quod etiam vivente prædicto fratre suo, si dignaretur accipere, facillime cum consensu omnium potuerat invenire; nempe quia & sapientia, & cunctis moribus bonis cunctos fratres suos præcellebat: & insuper eo, quod nimium bellicosus & victor prope in omnibus bellis erat.) Cumque regnare prope quasi invitatus uno mense impleto coeperat: nimirum enim non putabat in se divino fultus auxilio, tantam Paganorum unquam posse solum sufferre

¹ Quibus cum talia præsentis vitæ dispendia alienigenis perperam querentibus non sufficerent. His &c. *MS. Corr.*

auferitatem: quinetiam viventibus suis fratribus, cum magna¹ multorum detrimenta sustinisset, contra universum Paganorum exercitum, in monte, qui dicitur Wiltun, qui est in meridiana ripa fluminis Guilou, (de quo flumine tota illa paga nominatur) cum paucis, & nimium inæquali numero acerrime belligeravit; & cum hinc inde utrique hostiliter & animose non parva diei parte pugnarent, Pagani ad integrum suum periculum propriis suis conspectibus cernentes, & hostium infestationem diutius non ferentes, terga in fugam verterunt. Sed, proh dolor! peraudacitatem persequentium decipientes, iterum in proelium prodeunt; & victoriam capientes, loco funeris dominati sunt. Nec hoc cuiquam mirabile videatur, quod Christiani paruum in proelio numerum habebant; erant enim Saxones maxima ex parte in eodem uno anno octo contra Paganos proeliis populariter attriti; in quibus octo proeliis unus rex Paganorum, & novem duces cum innumeris cohortibus occisi periere: exceptis quotidianis & nocturnis irruptionibus innumerabilibus, quas Ælfred sæpe memoratus, & singuli duces illius gentis cum suis, & etiam perplures ministri regis contra Paganos infatigabiliter studiose exercebant: in quibus frequentissimis irruptionibus quot millia Paganæ expeditionis occisa perierunt, nisi soli Deo, incognitum est; exceptis his, qui in octo supra memoratis proeliis trucidati sunt. Eodem quoque anno Saxones cum iisdem Paganis,

¹ Sic Ed. P. & MS. Cott. Deest Ed. Cam.

ea conditione, ut ab eis discederent, pacem pepigerunt, quod & impleverunt.

Anno dominicæ incarnationis DCCCLXXII. nativitatis autem Ælfredi regis vigesimo ¹ quarto, præfatus Paganorum exercitus Londoniam adiit, & ibi hyemavit; cum quo Mercii pacem pepigerunt.

Anno dominicæ incarnationis DCCCLXXIII. nativitatis autem Ælfredi regis vigesimo ² quinto, sæpe memoratus exercitus Londoniam deferens in Northanhymbrorum regionem perrexit, & ibi hyemavit in paga, quæ dicitur Lindesig; cum quo iterum Mercii pacem pepigerunt.

Anno dominicæ incarnationis DCCCLXXIV. nativitatis autem Ælfredi regis vigesimo ³ sexto, supra memoratus sæpe exercitus Lindisig deferens, Merciam adiit, & hyemavit in loco, qui dicitur Hreopedune: Burghredum quoque Merciorum regem regnum suum deferere, & ultra mare exire, & Romam adire contra voluntatem suam coegit vigesimo secundo regni sui anno; qui postquam Romam adierat, non diu vivens ⁴ ibi defunctus est; & in schola Saxonum, in ecclesia sanctæ Mariæ honorifice sepultus, adventum domini, & primam cum justis resurrectionem expectat. Pagani quoque post ejus expulsionem totum Merciorum regnum suo dominio subdiderunt; quod tamen miserabili conditione cuidam insipienti ministro ⁵ regis (⁶ ejus nomen erat Ceolwulf) eodem pacto custodien-

¹ Tertio *MS. Cott. Edd. P. & C.* ² Quarto *MS. Cott. Edd. P. & C.*
³ Quinto *MS. Cott. Edd. P. & C.* ⁴ *Sic Flor.* Ibidem functus est in cæteris. ⁵ *Deest MS. Cott.* ⁶ *Cujus Fl.*

dum commendaverunt, ut qualicumque die illud vellent habere iterum, pacifice illis assignaret; quibus in eadem conditione obsides dedit & juravit, nullo modo se voluntati eorum contradicere velle, sed obediens in omnibus esse.

Anno dominicæ incarnationis DCCCLXXV. nativitatis autem Ælfredi regis vigesimo ¹ septimo, supra memoratus sæpe exercitus Hreopedune deferens, in duas se divisit turmas; cujus altera pars cum ² Healfdene in regionem Northanhymbrorum perrexit, & ibi hyemavit juxta flumen, quod dicitur Tine; & totam Northanhymbrorum regionem suo subdidit dominio; nec non & Pictos, & Stratduttenses depopulati sunt: altera quoque pars cum ³ Gothrum & Offcytil & Amund tribus Paganorum regibus ad locum, qui dicitur Grantebrycge, pervenit & ibi hyemavit.

Eodem anno Ælfred rex navali prælio in mare contra sex naves Paganorum belligeravit, & unam ex eis cepit, cæteris per fugam elapsis.

Anno dominicæ incarnationis DCCCLXXVI. nativitatis autem Ælfredi regis vigesimo ⁴ octavo sæpe memoratus Paganorum exercitus noctu de Grantebrycge exiens, castellum, quod dicitur Werham, intravit; (quod monasterium sanctimonialium inter duo flumina Fraw ⁵ [& Tereunte,] & in paga, quæ dicitur Britannice Durngueis, Saxonice autem Thornsfæta, tutissimo terrarum situ situm est, nisi ab occidentali parte tantummodo, ubi contigua terra est) cum quo exercitu Ælfred rex foedus firmiter ea condi-

¹ Sexto MS. Cott. Edd. P. & C. ² Healfdene Fl. & C. ³ Gothrum Fl. & C. ⁴ Sexto MS. Cott. Edd. P. & C. ⁵ Flor.

tione, ut ab eo discederent, pepigit; cui ille exercitus electos obsides, quantos solus nominavit, sine ulla controversia dedit: nec non & sacramentum in omnibus reliquiis, quibus ille rex maxime post dominum confidebat, juravit (in quibus ¹ & super armillam, super quam² nec alicui genti prius jurare voluit) citissime de regno suo se exiturum esse; sed more suo solita fallacia utens, & obsides & juramentum, atque fidem promissam non custodiens, nocte quadam foedere disrupto omnes equites, quos ³ [rex] habebat, occidit; versusque inde Domnaniam ad ⁴ [aliu] locum, qui dicitur Saxonice Eaxanceastre, Britannice autem Cairwisc; Latine quoque civitas ⁵ [Exæ, quæ] in orientali ripa fluminis Wisc sita est, prope mare meridianum, ⁶ quod interluit Galliam Britanniamque inopinate direxit, & ibi hyemavit.

Eodem quoque anno Halfdene rex illius partis Northanhymbrorum totam regionem sibi met & suis divisit, & illam cum suo exercitu coluit.

⁶ Eodem anno Rollo cum suis Normanniam penetravit. Idem Normannorum dux Rollo cum in antiqua Britannia sive Anglia hyemaret, militaribus fretus copiis, quadam nocte fruitur visione mox futuræ certitudinis. De hoc Rollone vide plura in annalibus.

Anno DCCCLXXVII. Pagani instante tempore autumnali partim in Exeanceastre reside-

¹ Desunt MS. Cott. & Fl. ² Sic Fl. Deest MS. Cott. Edd. P. & C.
³ Sic MS. Cott. Deest Edd. P. & C. ⁴ Flor. ⁵ Sic Fl. Quia MS. Cott. Edd. P. & C. ⁶ Sectionem hanc & duas proxime sequentes omittit vetus MS. Cott. inseruit tamen (locis licet non suis) recensior manus.

bant,

bant, & pars Merciam prædatura recessit. Crescebat insuper diebus singulis perversorum numerus, adeo quidem, ut si triginta ex eis millia una die necarentur, alii succedebant numero duplicato. Tunc rex Ælfredus iussit cymbas & galeas, id est, longas naves fabricari per regnum, ut navali proelio hostibus adventantibus obviam; impositisque piratis in illis vias maris custodiendas commisit: ipse vero Eaxancestre, ubi Pagani hyemabant, properans, illis inclusis civitatem obsedit; nautis quoque suis mandavit, ut in parte freti vitale hostibus subsidium denearent: occurrerunt autem nautis suis centum & viginti naves armatis militibus oneratae, qui in auxilium suorum concivium advenerunt; quas cum Paganis militibus ministri regis cognovissent repletas, ad arma profiliunt, & viriliter barbaras nationes invadunt: Pagani vero, qui jam fere per mensem inter fluctus pelagi naufragium pertulissent, inutiliter proelium reddiderunt: unde in momento agminibus eorum laceratis, in loco qui Gnavewic dicitur, undis submersi omnes pariter perierunt.¹

Eodem anno exercitus Paganorum Werham deferens, partim equitando, partim navigando, cum pervenerunt ad locum, qui Suanavine dicitur, perierunt centum & viginti è navibus: equestrem vero exercitum rex Ælfredus insequabatur tunc, quousque venit ad Exanceastriam: ibi accepit obsides, & juramentum ab eo, ut cito² discederent."³

¹ Hæc forsan ex alio exemplari. *Notula in MS. Cott.* ² Discederet *Ed. P.* ³ Ex Annalibus Asserii. *Not. in MS. Cott.*

Ipso anno, mense Augusto, ille exercitus perrexit in Merciam; & illam regionem Merciorum partim dedit Cleolwulfo cuidam insipienti regis ministro, partim inter se divisit.

Anno dominicæ incarnationis DCCCLXXVIII. nativitatis autem Ælfredi regis ¹ trigesimo, supra memoratus sæpe exercitus Eaxeancestre deferens, Cippanham villam regiam, quæ est sita in sinistrali parte Wiltunscire; in orientali ripa fluminis, quod Britannice dicitur Abon, adiit, & ibi hyemavit; & multos ejusdem gentis ultra mare compulit hostiliter, & penuria atque pavore navigare, & maxima ex parte omnes illius regionis habitatores suo subdiderunt dominio.

Eodem tempore Ælfred sæpe supra memoratus rex ² occidentalium Saxonum cum paucis suis nobilibus, & etiam cum quibusdam militibus, & ³ vasallis per sylvestria & gronnosa Summurtunensis pagæ loca in magna tribulatione, ⁴ inquietam vitam ducebat, (nihil enim habebat, quo uteretur, nisi quod à Paganis, & etiam à Christianis, qui se Paganorum subdiderant dominio, frequentibus irruptionibus aut clam, aut etiam palam subtraheret) & ut in vita sancti patris Neoti legitur, apud quendam suum vaccarium.

⁵ Contigit autem die quodam, ut rustica, uxor videlicet illius vaccarii, pararet ad coquendum panes; & ille rex sedens sic circa focum præparavit sibi arcum & sagittas, & alia bellorum instrumenta: cum vero panes ad ignem positos

¹ Vigesimo septimo *MS. Cott. Edd. P. & C.* ² *Desunt MS. Cott.*
³ *Vasellis Ed. P.* ⁴ *Inquietus Fl.* ⁵ *Hic loci mutilus est Codex Cott. usque ad Eodem anno frater &c. pag. 32.*

ardentes aspexit illa infelix mulier, festinanter currit, & amovit eos, increpans regem invictissimum, & dicens: Heus homo:

Urere quos cernis panes, gyrare moraris,

Cum nimium gaudes hos manducare calentes?

mulier illa infausta minime putabat illum esse regem Ælfredum, qui tot bella gessit contra Paganos, tantasque victorias accepit de eis.

Non solum autem eidem glorioso regi victorias de inimicis, & prosperitatem in adversis conferre dominus dignatus est; verumetiam ab hostibus fatigari, adversitatibus affligi, despectu suorum deprimi, multotiens eum idem benignus dominus permisit, ut sciret, *quoniam unus est omnium dominus, cui curvatur omne genu, cujus in manu corda sunt regum, qui ponit de sede potentes, & exaltat humiles*, qui suos fideles in summa prosperitate positos flagellis adversitatum vult aliquando tangi; ut depressi, de Dei misericordia non desperent, & exaltati de honore non superbiant; sed etiam sciant, cui debent omnia, quæ habent. Quam siquidem adversitatem præfato regi illatam non immerito ei evenisse credimus, quia in primo tempore regni sui, cum adhuc juvenis erat, animoque juvenili detentus fuerat, homines sui regni sibi-que subjecti, qui ad eum venerant, & pro necessitatibus suis eum requisierant, & qui depressi potestatibus erant, suum auxilium ac patrocinium implorabant; ille vero noluit eos audire, nec aliquod auxilium impendebat, sed omnino eos nihili pendebat: quod beatissimus vir Neo-

tus adhuc vivens in carne, qui erat cognatus suus, intimo corde **doluit**; maximamque adven-
sitatem ob hoc ei venturam spiritu prophetico
plenus prædixerat; sed ille & piissimam viri Dei
correctionem parvi pendeat, & verissimam
ejus prophetiam non recipiebat. Quia igitur
quicquid ab homine peccatur, aut hic, aut in
futuro necesse est ut quolibet modo puniatur;
noluit verus ac pius iudex illam regis insipien-
tiam esse impunitam in hoc seculo; quatenus
illi parceret in districto iudicio. Quare ergo
idem sæpeditus Ælfredus in tantam miseriam
sæpius incidit, ut nemo subjectorum suorum sci-
ret, ubi esset, vel quo devenisset."

Eodem anno frater Hynguari & Healfdenæ
cum viginti & tribus navibus de Demetica re-
gione, in qua hyemaverat, post multas ibi Chri-
stianorum strages factas ad Domniam enavi-
gavit, & ibi à ministris regis cum mille & du-
centis infelici exitu perperam agens occisus
est ante arcem Cynuit; quia in eadem arce
multi ministri regis cum suis se concluderant
confugii causa. Sed cum Pagani arcem impa-
ratam atque omnino immunitam, nisi quod mœ-
nia nostro more erecta solummodo haberet, cer-
nerent, (non enim effringere moliebantur, quia
& ille locus situ terrarum tutissimus est ab omni
parte, nisi ab orientali, sicut nos ipsi vidimus)
obsidere eam cœperunt; putantes homines il-
los manum cito daturus fame, & siti, & ¹ obfi-
dione coactos; quia nulla aqua illi arci conti-
gua est: quod non ita, ut putabant, evenit:

¹ Obsessione *MS. Cott.*

nam, Christiani antequam talem penuriam omnino subire paterentur, divinitus instigati, multo melius judicantes, aut mortem, aut victoriam mereri, diluculo super Paganos ex improviso irrumpunt, & ¹ à primo tempore hostes hostiliter cum rege suo maxima ex parte, paucis ad naves per fugam elapsis, prosternunt, ² ibique acceperunt spolia non minima: in quo etiam acceperunt illud vexillum, quod ³ Reafan nominant: dicunt enim quod tres sorores ⁴ Hungari & Habbæ, filiæ videlicet Lodebrochi illud vexillum texuerunt, & totum paraverunt illud uno meridiano tempore: dicunt etiam, quod in omni bello, ubi præcederet idem signum, si victoriam adepturi essent, appareret in medio signi quasi corvus vivens volitans: sin vero vincendi in futuro fuissent, penderet directe nihil movens: & hoc sæpe probatum est.

Eodem anno post Pascha Ælfred rex cum paucis ⁵ adjutoribus fecit arcem in loco, qui dicitur Æthelingæg, & de ipsa arce semper cum nobilibus ⁶ vasallis Summurtunensis [pagæ] ⁷ contra Paganos infatigabiliter ⁸ rebellavit; iterumque in septima hebdomada post Pascha ad petram ⁹ Ægbryhta, quæ est in orientali parte saltus, qui dicitur Selwdu, Latine autem sylva magna, Britannie Coitmaur, equitavit; ibique obviaverunt illi omnes accolæ Summurtunensis pagæ, & Wiltunensis; omnes accolæ Hamtunensis pagæ, qui non ultra mare, pro metu Paganorum

¹ Sic Flor. Aprino Edd. P. & C. ² Abhinc ad Eodem anno post Pascha silet MS. Cott. ³ Reafau MS. Cott. Edd. P. & C. ⁴ Hinguari Ed. P. ⁵ Deest MS. Cott. ⁶ Fassellis Summurtunensis Paganos infatigabiliter rebellavit MS. Cott. ⁷ Deest Fl. ⁸ Debella vit Fl. ⁹ Ecgbrihti Fl.

navigaverant; visoque rege, sicut dignum erat, quasi redivivum post tantas tribulationes recipientes, immenso repleti sunt gaudio, & ibi castrametati sunt una nocte. Diluculo sequenti illucescente rex ¹ inde castra commovens, venit ad locum, qui dicitur Æcglea, & ibi una nocte castrametatus est. Inde sequenti mane illucescente vexilla commovens ad locum, qui dicitur Ethandum, venit; & contra universum Paganorum exercitum cum densa testudine atrociter belligerans, animoseque diu persistens, divino nutu tandem victoria potitus, Paganos maxima cæde prostravit, & fugientes usque ad arcem percutiens persecutus est; & omnia, quæ extra arcem invenit, homines scilicet, & equos, & pecora, confestim cædens homines, furripuit, & ante portas Paganicæ arcis cum omni exercitu suo viriliter castrametatus est: cumque ibi per quatuordecim dies remoraretur, Pagani fame, frigore, timore, & ad extremum, desperatione perterriti, pacem ea conditione petierunt, ut rex nominatos obsides, quantos vellet, ab eis acciperet, & ille nullum eis daret: ita tamen, qualiter nunquam cum aliquo pacem ante pepigerant: quorum legatione audita rex ² sua ipsius misericordia motus, nominatos, quantos voluit, obsides ab eis accepit; quibus acceptis, Pagani insuper juraverunt, se citissime de suo regno exituros: nec non & Godrum rex eorum Christianitatem subire, & baptismum sub manu Ælfredi regis accipere promisit: quæ omnia ille & sui, ut promiserant, impleverunt. Nam post

¹ Sic MS. Cott. In castra Edd. P. & C. ² Suatim Fl.

hebdomadas [¹ septem] Godrum Paganorum rex cum triginta² electissimis de exercitu suo viris ad Ælfred regem prope Æthelingæg, in loco, qui dicitur³ Alre pervenit, quem Ælfred rex in filium adoptionis sibi suscipiens, de fonte⁴ sacro baptismatis elevavit; cujus chrismatis solutio octavo die in villa regia, quæ dicitur Wædmor, fuit: qui postquam baptizatus fuit, duodecim noctibus cum rege mansit; cui rex cum suis omnibus multa & optima ædificia largiter dedit.

Anno dominicæ incarnationis DCCCLXXIX. nativitatis autem Ælfredi regis⁵ trigesimo primo, præfatus Paganorum exercitus de Cippanhamme, ut promiserat, consurgens Cirrenceastre adiit, qui Britannice Cairceri nominatur, quæ est in meridiana parte Huicciorum; ibique per unum annum mansit.

Eodem anno magnus Paganorum exercitus de ultramarinis partibus navigans in⁶ Thamesin fluvium venit, & adunatus est superiori exercitui; sed tamen hyemavit in loco, qui dicitur Fullonham, juxta flumen⁷ Thamesin.

Eodem anno eclipsis solis inter nonam &⁸ vesperam, sed propius ad nonam, facta est.

Anno dominicæ incarnationis DCCCLXXX. nativitatis autem Ælfredi regis⁹ trigesimo secundo, sæpe memoratus Paganorum exercitus Cirrenceastre deferens, ad orientales Anglos perrexit, ipsamque regionem dividens, coepit inhabitare.

¹ Sic Flor. Tres Chron. Sax. ² Electissimus Ed. P. ³ Aalr Fl.
⁴ Sacri Fl. ⁵ Vigesimo octavo MS. Cott. Edd. P. & C. ⁶ Thamen-
sem MS. Cott. ⁷ Thamenfis Ed. P. ⁸ Vespernam Ed. Cam. ⁹ Vi-
gesimo nono MS. Cott. Edd. P. & C.

36 ASSERIUS DE REBUS

Eodem anno exercitus Paganorum, qui in Fullonham hyemaverat, Britannicam insulam deferens, iterum ultra mare navigans, ad orientalem Franciam perrexit, & per unum annum, in loco, qui dicitur ¹ Gaent, mansit.

Anno dominicæ incarnationis DCCCLXXXI. nativitatis autem Ælfredi regis ² trigesimo tertio, præfatus exercitus superius in Franciam perrexit; contra quem Franci pugnaverunt; & finito prælio Pagani equis inventis equites facti sunt.

Anno dominicæ incarnationis DCCCLXXXII. nativitatis autem Ælfredi regis ³ trigesimo quarto, præfatus exercitus suas naves per flumen, quod dicitur ⁴ Mese fursum tanto longe in Franciam pertraxit, & ibi uno anno hyemavit.

Et eodem anno Ælfred Angulsaxonum rex navali prælio contra Paganicas naves in mare congressus est; ex quibus duas cepit naves, occisis omnibus, qui in eis erant; duarumque aliarum navium duo principes cum omnibus suis sociis valde prælio & vulneribus fatigati, depositis armis, curvo poplite, & supplicibus precibus dederunt se regi.

Anno dominicæ incarnationis DCCCLXXXIII. nativitatis autem Ælfredi regis ⁵ trigesimo quinto, præfatus exercitus naves suas per flumen, quod dicitur ⁶ Scald, contra flumen navigans, ad monasterium sanctimonialium, quod

¹ Gendi *MS. Cott.* Gendi *i. e.* Gent *Fl.* ² Trigesimo *MS. Cott. Edd. P. & C.* ³ Trigesimo primo *MS. Cott. Edd. P. & C.* ⁴ *Sic Fl. Mæse Chron. Sax. sed MS Cott. Edd. P. & C. legunt Ine, se fursum &c. i. e. me se &c.* ⁵ Trigesimo secundo *MS. Cott. Edd. P. & C.* ⁶ Scaldad *Fl.*

dicitur

dicitur Cundoht, traxit, & ibi anno uno mansit.

Anno dominicæ incarnationis ¹ DCCCLXXX IV. nativitatis autem Ælfredi regis ² trigésimo sexto præfatus exercitus in duas turmas divisit: una etenim turma in orientalem Franciam perrexit; & altera ad Britanniam veniens, Cantium adiit, civitatemque, quæ Hrofesceastre Saxonice dicitur, in orientali ripa fluminis Medwæg sitam obsedit: ante hujus portam Pagani castellum ibimet firmum subito fabricaverunt, nec tamen illam civitatem expugnare potuerunt, quia cives illi se viriliter defenderunt, quousque Ælfred rex cum magno exercitu adiutorium illis conferens supervenit; & tunc Pagani relicta arce sua, & omnibus equis, quos de Francia secum adduxerant, derelictis; maxima parte nec non captivorum suorum in arce dimissa, adveniente subito rege, ad naves suas confestim confugiunt, & Saxones statim derelictos à Paganis captivos & equos diripiunt: Pagani itaque magna necessitate compulsi, eadem æstate iterum Franciam adierunt.

Eodem anno Ælfred Angulsaxonum rex classem suam de Cantio, plenam bellatoribus in orientales Anglos dirigens, prædandi causa transmisit; cumque ad ostium Sturæ fluminis advenissent, confestim tredecim naves Paganorum paratæ ad bellum, obviaverunt eis, initoque navali proelio, hinc inde acriter pugnantes Pagani omnes occisi; & omnes naves cum omni pecunia eorum captæ sunt. Cumque inde victrix re-

¹ DCCCLXXXV. Fl. ² Trigésimo quarto Edd. P. & C. Trigésimo tertio MS. Cott.

gia classis ¹ dormiret, Pagani, ² qui ad orientalem Anglorum regionem habitabant, congregatis undecunque navibus, eidem regiæ classi in ostio ejusdem fluminis in mari obviaverunt, confertoque navali proelio, Pagani victoriam habuerunt.

Eodem quoque anno ³ Carolomannum Francorum occidentalium regem, aprorum venationem agentem singulari congressione horrendo dente ⁴ aper dilacerans, miserabili funere percussit; cuius frater Hlothwicus ⁵ superiori anno defunctus est, qui & ipse erat etiam Francorum rex: ipsi etenim ambo filii Hlothwici regis Francorum erant: qui etiam Hlothwicus supra memorato anno, quo eclipsis solis facta est, defunctus est: ipse quoque Hlothwicus filius Caroli Francorum regis erat, cuius filiam Juthittam Æthelwulfus occidentalium Saxonum rex ad reginam sibi paterna voluntate suscepit.

Eodem quoque anno magnus Paganorum exercitus de Germania in regionem antiquorum Saxonum, quod Saxonice dicitur Ealdseaxum, supervenit; contra quos adunatis viribus iidem Saxones & Frifones ⁶ ibidem in uno illo anno viriliter pugnare; in quibus duobus bellis Christiani divina opitulante misericordia victoriam habuere.

Eodem quoque anno Farlus Almannorum rex occidentalium Francorum regnum, & omnia regna, quæ sunt inter mare ⁷ terrenum, & illum

¹ Sic MS. Cott. Edd. P. & C. Rediret Fl. ² Deest MS. Cott. ³ Carolomannum MS. Cott. ⁴ Deest MS. Cott. ⁵ Tertio ante anno Fl. ⁶ Bis Fl. ⁷ Tyrrenum per novam manum in MS. Cott. Thirrenum Fl. impr. Mediterraneum Chron. Sax.

marinum finum, qui inter antiquos Saxones & Gallos adjacet, voluntario omnium consensu accepit; absque Armoricano (¹ id est, minori Britannia") regno. Qui Farlus Hlothwici regis filius fuit; ipse vero Hlothwicus germanus Caroli regis Francorum, patris videlicet ² Juthittæ reginæ prædictæ, erat; qui etiam duo germani fuerunt filii Hlothwici; Hlothwic vero ille filius ³ Karoli magni & antiqui atque sapientissimi; qui etiam fuit filius Pipini.

Eodem anno beatæ memoriæ Marinus Papa universitatis viam migravit, qui scholam Saxonum in Roma morantium, pro amore & deprecatione Ælfredi Angulsaxonum regis ab omni tributo, & talento telonio benigne liberavit; qui etiam multa dona prædicto regi illa vice transmisit; inter quæ dedit ⁴ etiam non parvam illius sanctissimæ ac venerabilissimæ crucis partem, in qua dominus noster Jesus Christus pro universali hominum salute pependit.

Eodem quoque anno ille Paganorum exercitus, qui in orientalibus Anglis habitavit, pacem, quam cum Ælfredo rege pepigerat, opprobriose fregit.

Igitur ut ad id, unde digressus sum, redeam, ne diuturna enavigatione portum optatæ quietis omittere cogar; aliquantulum, quantum notitiæ meæ innotuerit, de vita & moribus, & æqua conversatione, atque ex parte non modica, res gestas domini mei Ælfredi Angulsaxonum regis, postquam præfatam ac venerabilem de Merciorum nobilium genere conjugem du-

¹ Desunt MS Cott. ² Judittæ MS. Cott. ³ Pipini sive Caroli MS. Cott. ⁴ Ei Fl.

xerit, Deo annuente, succinctim ac breviter, ne qua prolixitate narrandi nova quæque fastidientium animos offendam, ut promisi, expedire procurabo.

Cum ergo nuptias honorabiliter in Mercia factas inter innumerabiles utriusque sexus populos solemniter celebraret; post diuturna die noctuque convivium subito & immenso, atque omnibus medicis incognito confestim coram omni populo correptus est dolore: incognitum enim erat omnibus, qui tunc aderant, & etiam huc usque quotidie cernentibus, (quod pro dolor! pessimum est, tantam diuturnitatem à vigesimo ætatis suæ anno usque quadragesimum, & eo amplius annum per tanta annorum curricula incessanter protelasse) unde talis dolor oriebatur: multi namque favore & fascinatione circumstantis populi hoc factum esse autumabant; alii ¹ Diaboli quadam invidia, qui semper bonis invidus existat; alii inusitato quodam genere febris; alii ficum existimant: quod genus infestissimi doloris etiam ab infantia habuit; sed quodam tempore divino nutu antea cum Cornubiam venandi causa adiret, & ad quandam ecclesiam orandi causa divertisset, in qua sanctus ² Gueryr requiescit, & nunc etiam sanctus ³ Neotus ibidem pausat, sublevatus est, (erat enim sedulus sanctorum locorum visitator etiam ab infantia, orandi & eleemosynam dandi gratia) diu in oratione tacita prostratus, ita domini misericordiam deprecabatur, quatenus omnipotens Deus pro sua immensa clementia stimu-

¹ Diabolica *MS. Cott. Edd. P. & C.* ² Gueryr *Ed. P.* ³ Niot *Fl. & MS. Cott.*

los præsentis & infestantis infirmitatis aliqua qualicunque leviori infirmitate mutaret; ea tamen conditione, ut corporaliter exterius illa infirmitas non appareret, ne inutilis & despectus esset (timebat lepram aut cœcitatem, vel aliquem talem dolorem, qui homines tam cito & inutiles & despectos suo adventu efficiunt) oratione autem finita cœptum iter arripuit, & non multo post tempore, ut in oratione deprecatus fuerat, se ab illo dolore medicatum esse divinitus sensit, ita, ut funditus eradicaretur: quamvis & hunc dolorem in primævo juventutis suæ flore devota oratione & frequenti Deo supplicatione pius, supplex, nactus fuerat. Nam, ut de benevola mentis suæ devotione Deo succinctim ac breviter, quamvis præposterato ordine, loquar; cum in primævo juventutis suæ flore, ante quam propriam conjugem duceret, mentem suam propriam in Dei mandatis stabilire vellet; & se à carnali desiderio abstinere non posse cerneret; offensam Dei incurrere, si aliquid contrarium voluntati illius perageret,¹ metuens; sæpissime galli cantu & matutinis horis clam confurgens, ecclesias & reliquias sanctorum orandi causa visitabat; ibique diu prostratus orabat, quo Deus omnipotens propter suam misericordiam mentem illius amore suæ servitutis multo robustius per aliquam infirmitatem, quam posset sustinere; non tamen, quo eum indignum & inutilem in mundanis rebus faceret, ad se penitus convertens corroboraret: cumque hoc sæpius magna mentis devotione

¹ Deest MS. Cott.

ageret, post aliquantulum intervallum præfatum fici dolorem Dei munere incurrit, in quo diu & ægre per multos annos ¹ roborans se, etiam de vita desperabat, quousque oratione facta à se penitus eum amovit: sed, proh dolor! eo amoto alius infestior in nuptiis, ut diximus, eum arripuit, qui a vigesimo ætatis suæ anno usque ad quadragesimum quintum eum die noctuque incessabiliter fatigavit: sed, si aliquando Dei misericordia unius diei aut noctis, vel etiam unius horæ intervallo illa infirmitas seposita fuerat; timor tamen ac tremor illius execrabilis doloris unquam eum non deserit, sed quasi inutilem eum, ut ei videtur, in divinis & humanis rebus propemodum effecit.

Nati sunt ergo ei filii & filiæ de supradicta conjuge sua; scilicet Æthelflœd primogenita, post quam Eadwerd, deinde Æthelgeofu, postea Ælfthryth, deinde Æthelweard natus est; exceptis his, qui in infantia morte præveniente præoccupati sunt; de quorum numero est ² [Edmundus.] Æthelflœd, adveniente matrimonii tempore, Eadredo Merciorum comiti matrimonio copulata est: Æthelgeofu quoque monasticæ vitæ regulis, devota Deo virginitate, subjuncta & consecrata, divinum subiit servitium: Æthelweard omnibus junior ³ ludis literariæ disciplinæ, divino consilio & admirabili regis providentia, cum omnibus pene totius regionis no-

¹ Sic Fl. Laborans MS. Cott. Edd. P. & C. ² Lacunam hanc supplevimus ex Tho. Rudborne *Historia Majori* p. 207. (id quod prius notaverat Cl. Tyrrell. *Hist. Angl.* p. 211.) ubi dicitur, Edmundum hunc fuisse primogenitum filium Ælfredi, & paulo postquam regali diademate, viro adhuc Patre, insignitus fuerit, mortem obiisse, atque in Ecclesia Wintoniensi sepultum fuisse. ³ Sic MS. Cott. Ludi Edd. P. & C.

bilibus infantibus, & etiam multis ignobilibus, sub diligenti magistrorum cura traditus est; in qua schola utriusque linguæ libri, Latinæ scilicet & Saxonicae assidue legebantur: scriptioni quoque vacabant, ita, ut antequam aptas humanis artibus vires haberent, venatoriæ scilicet, & cæteris artibus, quæ nobilibus conveniunt, in liberalibus artibus studiosi & ingeniosi viderentur: Eadwerd & Ælfthryth semper in curto regio nutriti cum magna nutritorum & nutricum diligentia; immo, cum magno omnium amore, & ad omnes indigenas & alienigenas humiliata affabilitate, & etiam lenitate, & cum magna patris subjectione huc usque perseverant: nec etiam illi sine liberali disciplina inter cætera præsentis vitæ studia, quæ nobilibus conveniunt, otiose & incuriose permittuntur; nam & psalmos, & Saxonicos libros, & maxime Saxonica carmina studiose didicere, & frequentissime libris utuntur.

Interea tamen rex inter bella & præsentis vitæ frequentia impedimenta, nec non Paganorum infestationes, & quotidianas corporis infirmitates, & regni gubernacula regere & omnem venandi artem agere; aurifices & artifices suos omnes, & ¹ falconarios, & accipitrarios, canicularios quoque docere; & ædificia supra omnem antecessorum suorum consuetudinem, venerabiliora & pretiosiora nova sua machinatione facere; & Saxonicos libros recitare; & maxime carmina Saxonica memoriter discere, aliis imperare; & solus assidue pro viribus studiosissime

¹ Fulconarios *MS. Cott. Edd. P. & C.*

non definebat ; divina quoque ministeria, & missam scilicet, quotidie audire, psalmos quosdam & orationes, & horas ¹ diurnas, & nocturnas celebrare, & ecclesias nocturno tempore, ut diximus, orandi causa, clam à suis adire solebat & frequentabat ; eleemosynarum quoque studio & largitati indigenis & advenis omnium gentium ; ac maxima & incomparabili contra omnes homines affabilitate atque jocunditate ; & ignotarum rerum investigationi solerter se jungebat. Franci autem multi, Frisones, Galli, Pagani, Britones & Scoti, Armorici sponte se suo dominio subdiderant, nobiles scilicet & ignobiles ; quos omnes, sicut suam propriam gentem, secundum suam dignitatem regebat, diligebat, honorabat, pecunia & potestate ditabat : divinam quoque scripturam à recitantibus indigenis, aut etiam, (si casu quodam aliunde adveniret) cum alienigenis pariter preces audire sedulus & sollicitus solebat. Episcopos quoque suos, & omnem ecclesiasticum ordinem, comites, ac nobiles suos, ministeriales etiam, & omnes familiares, admirabili amore diligebat : filios quoque eorum, qui in regali familia nutriebantur, non minus propriis diligens, omnibus bonis moribus instituere, & literis imbuere solus die noctuque inter cætera non definebat, sed quasi nullam in his omnibus consolationem haberet, & nullam aliam intrinsecus & extrinsecus perturbationem pateretur : ita tamen quotidiana & nocturna anxius tristitia ad dominum & ad omnes, qui sibi familiari dilectione ad-

¹ Sic Ed. P. Divinas Ed. C.

sciti forent, ¹ querelabatur & assiduo gemitus suspirio; eo quod Deus omnipotens eum expertem divinæ sapientiæ, & liberalium artium fecisset; in hoc pium & opinatissimum atque opulentissimum Salomonem Hebræorum regem æquiparans, qui primitus despecta omni præfenti gloria & divitiis, sapientiam à Deo deposcit, & etiam utramque invenit, sapientiam scilicet, & præsentem gloriam; sicut scriptum est, *Querite ergo primum regnum Dei, & justitiam ejus, & hæc omnia præstabuntur vobis.* Sed Deus, qui est semper inspector internarum mentium, meditationum & omnium bonarum voluntatum instigator; nec non etiam, ut habeantur bona desiderata, largissimus administrator, (neque enim unquam aliquem bene velle instigaret, nisi & hoc, quod bene & juste quisque habere desiderat, largiter administraret) instigavit mentem ejus interius, non extrinsecus; sicut scriptum est, *Audiam, quid loquatur in me dominus Deus.* Coadjutores bonæ meditationis suæ, qui eum in desiderata sapientia adjuvare possent, quo ad concupita perveniret, quodocunque posset, acquireret: qui subinde (velut avis prudentissima, quæ primo mane charis è cellulis confurgens æstivo tempore, per incerta aeris itinera cursum veloci volatu dirigens, super multiplices ac diversos herbarum, olerum, fruticum flosculos descendit, probatque quid maxime placuerit, atque domum reportat) mentis oculos longum dirigit, quærens extrinsecus, quod intrinsecus non habebat, id est, in proprio regno suo.

¹ Querelaretur Ed. P.

At tunc Deus quædam solatia regiæ benevolentia, tam benevolam & iustissimam querelam illius diutius non ferens, veluti quædam luminaria, transmisit Werfrithum, scilicet Wigernensis ecclesiæ episcopum, in divina scilicet scriptura bene eruditum; qui imperio regis libros dialogorum Gregorii Papæ & Petri sui discipuli, de Latinitate primus in Saxoniam linguam, aliquando sensum ex sensu ponens, elucubratim & elegantissime interpretatus est: Deinde Plegmundum Mercium genere, Dorobornensis ecclesiæ archiepiscopum, venerabilem scilicet virum, sapientia præditum: Æthelstan quoque & Werwulfum sacerdotes & capellanos, Mercios genere, eruditos; quos quatuor Ælfred rex de Mercia ad se advocaverat, & multis honoribus & potestatibus extulit in regno occidentalium Saxonum; exceptis his, quæ Plegmundus archiepiscopus, & Werfrithus episcopus in Mercia habebant: quorum omnium doctrina & sapientia regis indefinenter desiderium crescebat & implebatur; nam die noctuque, quodcumque aliquam licentiam haberet, libros ante se recitare talibus imperabat; (non enim unquam sine aliquo eorum se esse pateretur) quapropter pene omnium librorum notitiam habebat, quamvis per seipsum aliquid adhuc de libris intelligere non posset; non enim adhuc aliquid legere inceperat.

Sed, cum adhuc nec in hoc quoque regalis avaritia, sed tamen laudabilis, grata esset; legatos ultra mare ad Galliam magistros acquirere¹ direxit, indeque advocavit Grimbaldum

¹ Sic MS. Cott. Dixerit Edd. P. & C.

facerdotem & monachum, venerabilem videlicet virum, cantatorem optimum, & omni modo ecclesiasticis disciplinis, & in divina scriptura eruditissimum, & omnibus bonis moribus ornatum: Johannem quoque æque presbyterum, & monachum acerrimi ingenii virum, & in omnibus disciplinis literariæ artis eruditissimum, & in multis aliis artibus artificiosum; quorum doctrina regis ingenium multum dilatatum est, & eos magna potestate ditavit & honoravit.

His temporibus ego quoque à rege advocatus de occiduis & ultimis Britanniae finibus ad Saxoniam adveni: cumque per multa terrarum spatia illum adire proposueram, usque ad regionem dexteralium Saxonum, quæ Saxonice Suthseaxum appellatur, ductoribus ejusdem gentis comitantibus perveni; ibique illum in villa regia, quæ dicitur Dene, primitus vidi: cumque ab eo benigne susceptus fuisset, inter cætera sententiarum nostrarum famina, me obnixè rogabat, ut devoverem me suo servitio, & familiaris ei essem; & omnia, quæ in sinistrali & occidentali Sabrinæ parte habebam, pro eo relinquere; quod etiam majori mihi remuneratione reddere pollicebatur, quod & faceret. Respondi ego, "Me talia incaute & temerarie promittere non posse; injustum enim mihi videbatur, illa tam sancta loca, in quibus nutritus, & doctus ac coronatus fueram, atque ad ultimum ordinatus, pro aliquo terreno honore & potestate derelinquere, nisi coactus & compulsus." Ad quod ille ait: "Si nec tibi hoc suppetat subire, saltem dimidiam partem servitii tui mihi accommoda; ita ut
"per

48 ASSERIUS DE REBUS

“per sex menses mecum fueris, & tantundem
 “in Britannia.” Ad quod ego taliter respon-
 di; “Nec hoc suaviter, & temerarie sine con-
 “filio meorum posse promittere.” At vero,
 cum illum meum servitium (sed nesciebam qua-
 re) desiderare cognoscerem, promisi, me ite-
 rum ad eum post sex menses, sospite vita rever-
 surum, cum tali responso, quod mihi & meis
 utile, ac sibi placabile esset: cumque sibi hoc
 responsum videretur probabile, dato revertendi
 pignore statuto tempore, quarto die ab eo e-
 quitantes ad patriam remeavimus. Sed, cum
 ab eo discesseramus, in Wintonia civitate febris
 infesta me arripuit; in qua sedule per duodecim
 menses & una hebdomada die noctuque sine ali-
 qua vitæ spe laboravi. Cumque statuto tempore
 ad eum, sicut promiseram, non pervenissem,
 transmisit ad me ¹ indiculos, qui me ad eum e-
 quitare festinarent, & causam remorationis per-
 quirerent. Sed, cum equitare ad eum non pos-
 sem, alium transmisi ad eum ² indiculum, qui
 remorationis meæ causam illi patefaceret; & si
 de illa infirmitate resipiscere possem, me velle
 implere quæ promiseram, renunciaret. Disce-
 dente igitur infirmitate, ex consilio & licentia
 nostrorum omnium pro utilitate illius sancti lo-
 ci, & omnium in eo habitantium, regi ut pro-
 miseram, ejus servitio me devovi ea conditione,
 ut per sex menses omni anno cum eo comma-
 nerem; aut, si simul possem sex menses prote-
 lare, aut etiam per vices, ut tribus mensibus

¹ ² Indiculos *i. e.* Epistolas. *Sed* Indiluculos & Indiluculum
MS. Cott. Edd. P. & C. Vid. Du Fresne Gloss.

in Britannia, ¹ ut tribus in Saxonia commanerem; & illa adjuvaretur per rudimenta sancti Degui in omni causa, tamen pro viribus. Sperabant enim nostri, minores tribulationes & injurias ex parte Hemeid regis sustinere, (qui sæpe deprædabatur illud monasterium & parochiam sancti Degui, aliquando expulsionem illorum antistitum, qui in eo præessent, sicut ² & Novis archiepiscopum propinquum meum & me expulit aliquando sub ipsis) si ego ad notitiam & amicitiam illius regis qualicumque pacto pervenirem.

Illo enim tempore, & multo ante omnes regiones dexteralis Britanniae partis, ad Ælfred regem pertinebant, & adhuc pertinent: Hemeid scilicet, cum omnibus habitatoribus Demeticæ regionis ³ sex filiorum Rotri vi compulsus, regali se subdiderat imperio. Houil quoque filius Ris, rex Gleguising, & Brochmail atque ⁴ Fernail filii Mouric, reges Guent, vi & tyrannide Eadred comitis & Merciorum compulsi, suapte eundem expetivere regem, ut dominium & defensionem ab eo pro inimicis suis haberent. Helised quoque filius ⁵ Teudyr, rex ⁶ Brechoniae, eorundem filiorum Rotri vi coactus, dominium regis præfati suapte requisivit. Anaraut quoque filius Rotri, cum suis fratribus ad postremum amicitiam Northanhymbrorum deferens, de qua nullum bonum nisi damnum habuerat, amicitiam regis studiose requirens ad præsentiam illius advenit; cumque à rege honorifice receptus

¹ Sic MS. Cott. Edd. P. & C. Forte Et. ² Ita legendum esse censuit (& in ejus sententiam lubentissime concedam) Cl. Galeus, Præf. ad XV. Scriptores. Ex nobis MS. Cott. Edd. P. & C. ³ Et sex filiorum &c. MS. Cott. Edd. P. & C. ⁴ Fernmail Ed. P. ⁵ Teudubr MS. Cott. ⁶ Bracheniane MS. Cott.

esset, & ad manum episcopi in filium confirmationis acceptus, maximisque donis ditatus, regis dominio cum omnibus suis eadem conditione subdidit, ut in omnibus regiae voluntati sic obediens esset, sicut Æthered cum Merciiis.

Nec in vanum illi omnes regis amicitiam acquisiverunt. Nam, qui desideraverunt potestatem terrenam augere, invenerunt: qui pecuniam, pecuniam; qui familiaritatem, familiaritatem; qui utramque, utramque. Omnes autem habuerunt amorem & tutelam ac defensionem ab omni parte, qua rex seipsum cum suis omnibus defendere potuit. Cum igitur ad eum advenissem in villa regia, quæ dicitur Leonaford, honorabiliter ab eo susceptus sum, & cum eo illa vice octo mensibus in curto mansi; in quibus recitavi illi libros quoscunque ille vellet, & quos ad manum haberemus: (nam hæc est propria, & usitatissima illius consuetudo die noctuque inter omnia alia mentis & corporis impedimenta, aut per se ipsum libros recitare, aut aliis recitantibus audire) cumque ab eo frequenter licentiam revertendi quærerem, & nullo modo impetrare possem; tandem cum & licentiam omnino exposcere statuissem, diluculo vigiliæ natalis domini advocatus ad eum; tradidit mihi duas epistolas, in quibus erat multiplex supputatio omnium rerum, quæ erant in duobus monasteriis, quæ Saxonice cognominantur Amgresbyri, & Banuwille; & mihi eodem die tradidit illa duo monasteria cum omnibus, quæ in eis erant, & fericum pallium valde pretiosum, & onus viri fortis de incenso; adjiciens his verbis, “non ideo dedisse parva illa, quod sequenti
“ tempore

“tempore nollet dare majora :” nam sequentis temporis successu, ex improvise dedit mihi Exan-ceastre, cum omni parochia, quæ ad se pertinebat in Saxonia & in Cornubia; exceptis quotidianis donis innumerabilibus in omni genere terrestribus¹ copiæ, quæ hoc in loco percensere longum est, ne fastidium legentibus procreent. Sed nullus existimet pro vana aliqua gloria, aut adulatione, aut majoris honoris quærendi gratia me talia hoc in loco dona commemorasse; quod coram Deo nec ideo fecisse testor, sed ut nescientibus propalarem, quam profusus in largitate ille sit. Tunc confestim dedit mihi licentiam equitandi ad illa duo monasteria omnibus bonis referta, & inde ad propria revertendi.

Anno dominicæ incarnationis DCCCLXXXVI. nativitatis autem Ælfredi² trigésimo octavo, sæpe memoratus exercitus regionem fugiens iterum, & in occidentalium Francorum regionem venit, naves suas³ dirigens in flumen, quod⁴ Signe dicitur, sursum contra longe navigans Parisiam civitatem adiit, & ibi hyemavit, & castrametatus est: intra quam partem fluminis prope ad pontem, ut transitum pontis civibus prohiberet, (quia illa civitas in medio fluminis sita est in insula parva) obsedit illam civitatem anno illo integro; sed Deo misericorditer favente, & civibus viriliter se defendentibus, munitionem irrumpere non potuit.

Eodem anno Ælfred Angulsaxonum rex, post incendia urbium stragesque populorum, Lon-

¹ Divitiæ *MS. Cott.* ² Trigésimo quinto *MS. Cott. Edd. P. & C.*
³ Intus *MS. Cott.* ⁴ Sequana *Fl.*

doniam civitatem honorifice restauravit, & habitabilem fecit; quam genero suo Ætheredo Merciorum comiti commendavit fervendam, ad quem regem omnes Angli & Saxones, qui prius ubique dispersi fuerant, aut cum Paganis ¹ sub captivitate erant, voluntarie converterunt, & suo dominio se subdiderunt.

² Eodem anno exorta est pessima ac teterri-
ma Oxoniæ discordia, inter Grymboldum, do-
ctissimosque illos viros, quos secum illuc addu-
xit, & veteres illos scholasticos quos ibidem in-
venisset; qui ejus adventu leges, modos, ac
prælegendi formulas ab eodem Grymboldo in-
stitutas, omni ex parte amplecti recusabant:
per tres annos haud magna fuerat inter eos dis-
sensio, occultum tamen fuit odium, quod sum-
ma cum atrocitate postea erupit, ipsa erat luce
clarius: quod ut sedaret, rex ille invictissimus
Ælfredus de dissidio eo nuntio & querimonia
Grymboldi certior factus, Oxoniam se contulit,
ut finem modumque huic controversiæ impone-
ret; qui & ipse summos labores hausit, causas
& querelas utrinque illatas audiendo. Caput
autem hujus contentions in hoc erat positum:
veteres illi scholastici contendebant, antequam
Grymboldus Oxoniam devenisset, literas illic
passim floruisse, etiamsi scholares tunc tempo-
ris numero erant pauciores, quam priscis tem-
poribus, plerisque nimirum sævitia ac tyrannide
Paganorum expulsis; quin etiam probabant &
ostendebant, idque indubitato veterum anna-

¹ Sine Fl & MS. Cott. ² Clausulam hanc de discordia Oxoniæ omit-
tunt MS. Cott. & Ed. P. è Codice autem MS. Saviliano edidit Camdenus;
Sed de his alibi.

lium testimonio, illius loci ordines ac instituta à nonnullis piis & eruditis hominibus fuisse sancta, ut à D. Gilda, Melkino, ¹ Nennio, Kentigerno, & aliis qui omnes literis illic consenuerunt, omnia ibidem felici pace & concordia administrantes: ac Divum quoque Germanum Oxoniam advenisse, annique dimidium illic esse moratum; quo tempore per Britanniam iter fecit adversus Pelagianorum hæreses concionaturus, ordines & instituta ² supra mirum in modum comprobavit. Rex ille inaudita humilitate utramque partem accuratissime exaudivit; eos piis ac salutaribus monitis etiam atque etiam hortans, ut mutuam inter se conjunctionem & concordiam tuerentur. Itaque hoc animo discessit rex, quosque ex utraque parte consilio suo esse obtemperaturos & instituta sua amplexuros. At Grymboldus hæc iniquo animo ferens, statim ad monasterium Wintoniense ab Ælfredo recens fundatum proficiscebatur, deinde tumbam Wintoniam transferri curavit, in qua proposuerat post hujus vitæ curriculum ossa sua reponenda, in testudine, quæ erat facta subter cancellum ecclesiæ Divi Petri in Oxonia; quam quidem ecclesiam idem Grymboldus extruxerat ab ipso fundamento de faxo summa cura perpolito.

Anno dominicæ incarnationis DCCCLXXXVII. nativitatis autem Ælfredi regis ³ trigésimo nono, supra memoratus Paganorum exercitus Parisiam civitatem derelinquens incolumem, eo quod aliter proficere sibimet non poterat, clas-

¹ Nennio *Ed. C.* ² *Forte* Supradicta. ³ Trigésimo sexto *MS.*
Copt. Edd. P. & C.

fem suam sub illo ponte sursum contra Signe longe remigando, tam diu direxit, donec ad ostium fluminis, quod ¹ Materre nominatur, pervenisset; tunc Sigonam deferentes in ostium ² Materræ divertunt, contra quod diu ac longe navigantes, demum non sine labore usque ad locum, qui dicitur Caziei, id est, villa regia, pervenerunt; in quo loco hyemaverunt integro anno. Sequenti anno in ostium fluminis, quod dicitur Jona, intraverunt, non sine magno regionis damno, & illic remorati sunt anno uno.

Eodem anno Farlus, Francorum rex, viam universitatis adiit; sed Earnulf filius fratris sui, sexta, antequam defunctus esset, hebdomada, illum regno expulerat, quo statim defuncto quinque reges ordinati sunt, & regnum in quinque ³ partibus conscissum est; sed tamen principalis sedes regni ad Earnulf iuste & merito provenit, nisi solummodo quod in patrum suum indigne peccavit. Cæteri quoque quatuor reges fidelitatem & obedientiam Earnulfo, sicut dignum erat, promiserunt; (nullus enim illorum quatuor regum hæreditarius illius regni erat in paterna parte, nisi Earnulf solus:) quinque itaque reges confestim Farlo moriente ordinati sunt, sed imperium penes Earnulf remansit.

Talis ergo illius regni ⁴ divisio fuit: nām Earnulf orientales regiones Hreni fluminis, Hroththwlf quoque internam partem regni accepit; Oda etiam occidentale regnum; Beorngar, & Witha Languobardiam, nec non & illas regiones, quæ in illa parte montis sunt: nec tamen

¹ 2 Materre Fl. ³ Partes divisum est Fl. ⁴ Desunt MS. Cott.
tanta

tanta & talia regna inter se pacifice servaverunt; nam bis pleno prælio inter se belligeravere, & illa regna sæpe devastaverunt invicem, & unusquisque alterum expulit de regno.

Eodem quoque anno, quo ille exercitus Parisiam civitatem deferens Caziei adiit, Æthelhelm comes Wiltunensium Ælfredi ¹ regis & Saxonum eleemosynam Romam duxit.

Eodem quoque anno sæpe memoratus Ælfred Angulfaxonum rex divino instincto legere & interpretari simul uno eodemque die primitus inchoavit: sed, ut apertius ignorantibus pateat, causam hujus tardæ inchoationis expedire curabo.

Nam cum quodam die ambo in regia cambra resideremus, undecunque, sicut solito, colloquia habentes, ex quodam quoddam testimonium libro illi evenit ut recitarem; quod cum intentus utrisque auribus audisset, & intima mente sollicite perscrutaretur, subito ostendens libellum, quem in finum suum sedulo portabat (in quo diurnus cursus, & psalmi quidam atque orationes quædam, quas ille in juventute sua legerat, scripti habebantur) imperavit, quo illud testimonium in eodem libello literis mandarem. Quod ego audiens, & ² ingeniosam benevolentiam illius ex parte, atque etiam tam devotam erga studium divinæ sapientiæ voluntatem ejus cognoscens; immensas omnipotenti Deo grates, extensis ad æthera volis, tacitus quamvis, persolvi, qui tantam erga studium sapientiæ devotionem in regio corde inseruerat: sed, cum

¹ Forte Regis Saxonum. ² Ab hoc loco usque ad locupletatim dicavit p. 64. manum recentiore exhibet Cod. Cott.

nullum

nullum locum vacuum in eodem libello reperi-
rem, in quo tale testimonium scribere possem,
(erat enim omnino multis ex causis refertus)
aliquantisper distuli, & maxime, quia tam ele-
gans regis ingenium ad maiorem divinorum te-
stimoniorum scientiam provocare studebam. Cui,
cum me, ut quanto citius illud scriberem, urge-
ret, inquam, "placetne tibi, quod illud testimo-
nium in aliqua foliuncula segregatim scribam?"
"Incognitum est enim, si aliquando aliquod ta-
liter aut plura reperiamus, quæ tibi placuerint
testimonia; quod si inopinate evenerit, segre-
gasse gaudebimus:" quod ille audiens, "ratum
esse consilium inquit:" quod ego audiens &
gaudens festinus quaternionem promptam para-
vi, in cuius principio illud non injussus scripsi;
ac nulla eadem die non minus quam tria alia sibi
placabilia testimonia illo imperante in eadem
quaternione, ut prædixeram, scripsi: ac deinde
quotidie inter nos fermocinando, ad hæc in-
vestigando aliis inventis æque placabilibus testi-
moniis, quaternio illa referta succrevit, nec im-
merito; sicut scriptum est, *Super modicum fun-
damentum ædificat justus, & paulatim ad majora de-
fluit*; velut apis fertilissima longe lateque gron-
nios interrogando discurrens, multimodos divi-
næ scripturæ flosculos inhianter & incessabiliter
congregavit, queis præcordii sui cellulas densa-
tim replevit.

Nam primo illo testimonio scripto confestim
legere & in Saxonica lingua interpretari, atque
inde perplures instituere studuit; ac veluti de
illo felici latrone cautum est, dominum Jesum
Christum dominum suum, immoque omnium,
juxta

juxta se in venerabili sanctæ Crucis patibulo pendentem cognoscente; (quo subnixis precibus inclinatis solummodo corporalibus oculis, quia aliter non poterat, erat enim totus confixus clavis, submissa voce clamaret; *Memento mei, cum veneris in regnum tuum Christe*) qui Christianæ fidei rudimenta in gabulo primitus inchoavit discere. Hic aut aliter, quamvis dissimili modo, in regia potestate Sacræ rudimenta scripturæ divinitus instinctus præsumpsit incipere in venerabili Martini solemnitatem; quos flosculos undecunque collectos à quibuscumque magistris discere, & in corpore unius libelli, mixtim quamvis, sicut tunc suppetebat redigere, usque adeo protelavit, quousque propemodum ad magnitudinem unius psalterii perveniret; quem Enchiridion suum, id est, manuales librum nominari voluit, eo quod ad manum illum die noctuque solertissime habebat: in quo non mediocre, sicut tunc aiebat, habebat solatium.

Sed sic, ut à quodam sapiente jamdudum scriptum est,

Invigilant animi, quibus est pia cura regendi,
 magnopere invigilandum mihi censeo in eo, quod ante aliquam, quamvis dissimili modo, similitudinem inter illum felicem latronem, & regem composuerim: namque patibulum exosum est unicuique, ubicumque male habet. Sed, quid faciat, si non possit se inde eripere aut etiam effugere; vel qualicumque arte causam suam meliorare ibidem commorando? Debet ergo, velit, nolit, cum moerore & tristitia sufferre, quod patitur.

H

Erat

Erat itaque rex ille multis tribulationum clavis confossus, quamvis in regia potestate constitutus: nam à vigesimo ætatis anno usque ad quadragesimum quintum quem nunc agit, gravissima incogniti doloris infestatione incessanter fatigatur; ita, ut ne unius quidem horæ securitatem habeat, qua aut illam infirmitatem non sustineat, aut sub illius formidine lugubriter prope constitutus non desperet. Præterea assiduis exterarum gentium infestationibus, quas sedulo terra marique, sine ullius quieti temporis intervallo sustinebat, non sine materia inquietabatur. Quid loquar de frequentibus contra Paganos expeditionibus, ¹ & bellis, & incessabilibus regni gubernaculis? De quotidiana [] nationum, quæ in Tyrreno mari usque ultimum Hybernæ finem habitant? (Nam etiam de Hierosolyma Abel patriarchæ epistolas & dona illi directas vidimus & legimus) De civitatibus & urbibus renovandis, & aliis, ubi nunquam ante fuerant, construendis? ² [De] ædificiis aureis & argenteis incomparabiliter illo edocente fabricatis? De aulis & cambris regalibus, lapideis & ligneis suo jussu mirabiliter constructis? De villis regalibus lapideis antiqua positione ³ mutatis, & in decentioribus locis regali imperio decentissime constructis? Qui maxima (excepto illo dolore) perturbatione & controversia suorum, (qui nullum aut parvum voluntarie, pro communi regni necessitate vellent subire laborem) sed tamen ille solus divino fultus admini-

¹ De bellis, de *Ec. Fl.* ² Sic *Fl.* Construendis ædificiis aureis *Ec. MS. Cott. Edd. P. & C.* ³ Sic *Fl.* Mutatis *MS. Cott. Edd. P. & C.* Vid. *Spelman. vit. Ælfred. p. 129.*

culo susceptum semel regni gubernaculum, (veluti gubernator præcipuus, navem suam multis opibus refertam ad desideratum ac tutum patriæ suæ portum, quamvis cunctis propemodum lassis suis nautis, producere contendit) haud aliter titubare ac vacillare, quamvis inter fluctivagos ac multimodos præsentis vitæ turbines non sinebat. Nam assidue suos episcopos, & comites, ac nobilissimos, sibi que dilectissimos suos ministros, nec non & præpositos (¹ quibus post dominum & regem omnis totius regni potestas, sicut dignum, subdita videtur) leniter docendo, adulando, hortando, imperando, ad ultimum inobedientes post longam patientiam acrius castigando, vulgarem stultitiam & pertinaciam omni modo abominando ad suam voluntatem, & ad communem totius regni utilitatem ² sapientissime usurpabat & annectebat. Etsi inter hæc regalia exhortamenta propter pigritiam populi imperata non implentur, aut tarde incepta tempore necessitatis ad utilitatem exercentium minus finita non provenirent (ut de castellis ab eo imperatis adhuc non inceptis loquar, aut nimium tarde inceptis ad perfectum finem non perductis) quod hostiles copiae terrarumque irrumperent, aut, ut sæpe evenit, utraque parte tunc contradictores imperialium definitionum inani poenitentia pene exinaniti verecundabantur. Inanem enim poenitentiam scriptura teste nomino, qua homines innumerabiles nimio detrimento pluribus insidiis perpetratis sæpe perculsi dolent. Sed quamvis per hanc

1 Quorundam MS. Cott. 2 Sapientissime attrahebat Fl.

rem (heu, proh dolor!) Eulogii miserabiliter contristentur, & perditis eorum patribus, conjugibus, liberis, ministris, fervis, ancillis, operibus, & omni supellectili flebiliter commoveantur, quid detestabilis juvat poenitentia, quando nec occisis suis propinquis succurrere valent, nec captivos suos à captivitate exosa redimere; nec etiam interdum sibimet, qui evaserint, adjuvare valent, quoniam propriam unde sustentant vitam non habent. Sera igitur poenitentia nimium attriti poenitent, & regalia praecepta incuriose despexisse dolent, & regalem sapientiam totis vocibus collaudant, & quod ante refutaverunt, totis viribus implere promittunt: id est, de arcibus construendis, & cæteris communibus communis regni utilitatibus.

De voto quoque & proposito excellentissimæ meditationis suæ, quam [¹semper] inter prospera & adversa sua, nullo modo prætermittere poterat, prætereundum esse hoc in loco utiliter non existimo. Nam, cum de necessitate animæ suæ solito cogitaret, inter cætera diuturna & nocturna bona, quibus assidue & maxime studebat, duo monasteria construere imperavit; unum monachorum in loco, qui dicitur Æthelingæg, quod per maxima gronna paludosissima & ²intransmeabilia, ³& aquis undique circumcingitur; ad quod nullo modo aliquis accedere potest, nisi ⁴nauticis, aut etiam per unum pontem, qui inter duas alias arces operosa protelatione constructus est: in cujus pontis occidentali limite arx munitissima præfati regis imperio pulcherrima

¹ Sic MS Cott. ² Intransmeabili in cæteris. ³ Forte deesse. ⁴ Sic ex conjectura legimus. Cauticis in aliis. Forte Navaticis.

operatione confita est; in quo monasterio diversi generis monachos undique congregavit, & in eodem collocavit.

Nam primitus, quia nullum de sua propria gente nobilem ac liberum hominem, nisi infantes, qui nihil boni eligere, nec mali respuere pro teneritudine invalidæ ætatis adhuc possunt; qui monasticam voluntarie vellet subire vitam, habebat: nimirum, quia per multa retroacta annorum curricula monasticæ vitæ desiderium ab illa tota gente, nec non & à multis aliis gentibus funditus desierat; quamvis perplurima adhuc monasteria in illa regione constructa permaneant: nullo tamen regulam illius vitæ ordinabiliter tenente (nescio quare) aut pro alienigenarum infestationibus, quæ sæpissime terra marique hostiliter irrumpunt; aut etiam pro nimia illius gentis in omni genere divitiarum abundantia (propter quam multo magis id genus despectæ monasticæ vitæ fieri existimo) ideo diversi generis monachos in eodem monasterio congregare studuit.

Primitus Johannem presbyterum monachum, scilicet Ealdsaxonum genere Abbatem constituit; deinde Ultramarinos presbyteros quosdam & diaconos; ex quibus cum nec adhuc tantum numerum, quantum vellet, haberet; comparavit etiam quamplurimos ejusdem gentis Gallicæ, ex quibus quosdam infantes in eodem monasterio edoceri imperavit, & subsequenti tempore ad monachicum habitum sublevari: in quo etiam monasterio unum Paganicæ gentis edoctum in monachico habitu degentem, juvenem admodum, vidimus, non ultimum scilicet eorum.

Facinus

Facinus quoque in eodem monasterio quodam tempore perpetratum muti taciturnitate silentii oblivioni traderem, quamvis indignum facinus est; quia per totam scripturam impiorum turpia facta, inter ¹ venerabilia justorum, sicut zizania & lolium in tritici segetibus interfeminantur: bona scilicet, ut laudentur, sequantur, æquiparentur, sectatores quoque eorum omni honore venerabili digni habeantur; mala vero vituperentur, execrentur, & ut omnino effugiantur, imitatores quoque eorum omni odio & despectione ac vindicta corripiantur.

Nam quodam tempore, cum instinctu diabolico quidam sacerdos & diaconus Gallici genere ex præfatis monachis, invidia quadam latenti excitati, contra suum Abbatem præfatum Johannem nimium latenter in tantum amaricati sunt, ut Judaico more dominum suum dolo circumvenirent & proderent. Nam duos ejusdem gentis Gallicæ servulos præmio conductos ita fraudulenter docuerunt, ut nocturno tempore, cum omnes delectabili corporis quiete graviter dormirent, patefactam armati intrarent ecclesiam; quam post se iterum solito more claudebant, & unicum Abbatis adventum in ea absconditi præstolarentur. Cumque solus solito orandi causa ecclesiam latenter intraret, & ante Sanctum altare flexis ad terram genibus se inclinaret, hostiliter irruentes in eum, tunc eum ibidem occidere ² conarentur: cujus corpus exanime inde trahentes ante ostium cujusdam meretricis, quasi illic occisus esset in meretricando, jactarent:

¹ Venerabilia *Ed. P.* ² Conabantur *in cæteris.*

quod etiam machinaverunt, crimen crimini addentes, sicut dictum est : *Et erit novissimus error peior priore.*

Sed divina misericordia, quæ semper innocentibus solet subvenire, impiam impiorum meditationem maxima ex parte frustrata est, quonon per omnia eveniret, sicut proposuerant.

Omni itaque mala doctrina à malis doctoribus malis auditoribus elucubratim exposita, & condicta nocte adveniente atque suppetenti, & impunitate promissa, latrunculos duos armatos in ecclesia concluderunt, adventum Abbatis præstolantes. Cumque media nocte Joannes solito furtim nemine sciente orandi gratia ecclesiam intrasset, & flexis genibus ante altare incurvaret, tunc duo illi latrunculi ex improvviso evaginati gladiis in eum irrumpunt, & crudelibus afficiunt vulneribus. Sed ille ut solito, ac semper acris ingenio, & (ut audivimus de eo à quibusdam referentibus) bellicosæ artis non expers, (si in meliori disciplina non studeret) statim ut sonitus latronum audivit, priusquam videret, insurgens acriter in eos, antequam vulneratur, & vociferans quantum poterat, reluctabatur, inclamitans dæmones esse, & non homines (non enim aliter sciebat; quia nec hoc homines ausos esse existimabat;) vulneratus est tamen, antequam sui advenirent. Sui ergo hoc rumore expergefacti, & etiam audito dæmonum nomine, perterriti utrique, & inexpertes, & etiam illi, Judaico more domini sui proditores, hinc inde ad ecclesiæ ostia concurrunt; sed antequam advenirent latrunculi præcipiti cursu ad proximantia sibi gronnæ latibula, semivivum Abbatem

batem relinquentes, confugiunt. Monachi vero seniore[m] suum semivivum colligentes cum gemitu & mœrore domum reportaverunt: sed nec etiam illi dolosi minus lachrymabantur innocentibus. Sed Dei misericordia tantum facinus impunitum fieri non permittente; latrunculi, qui hoc perpetraverunt; omnes tanti sceleris persuasores capti ligatique, per varia tormenta morte turpissima periere. His ita relatis ad incepta redeamus.

Aliud quoque monasterium juxta orientalem portam Sceftesburg habitationem sanctimonialium habitabile idem præfatus rex ædificare imperavit; in quo propriam filiam suam Æthelgeofu devotam Deo virginem abbatissam constituit; cum qua etiam aliæ multæ nobiles moniales in monastica vita Deo fervientes in eodem monasterio habitant. Quæ duo monasteria terrarum¹ possessionibus, & omnibus divitiis locupletatim ditavit.²

His ita diffinitis solito suo more intra semetipsum cogitabat, quid adhuc addere potuisset, quod plus placeret ad piam meditationem; non inaniter incepta, utiliter inventa, utilius servata est: nam jamdudum in lege scriptum audierat, dominum decimam sibi multipliciter redditurum promississe; atque fideliter servasse, decimamque sibi multipliciter redditurum fuisse. Hoc exemplo instigatus, & antecessorum morem volens transcendere, dimidiam servitii sui partem, diurni scilicet, & nocturni temporis; nec non etiam dimidiam partem omnium divitiarum,

¹ Possessionibus *Edd. P. & C.* ² *Hic desinit manus recentior Cod. Cott.*
quæ

quæ annualiter ad eum cum iustitia moderanter acquisitæ pervenire consueverant, Deo devote & fideliter toto cordis affectu pius meditator se daturum spondit; quod & quantum potest humana discretio discernere & servare, subtiliter ac sapienter adimplere studuit. Sed ut solito suo more cautus evitaret, quod in alio divinæ scripturæ loco cautum est; *Si recte offeras, recte autem non divides, peccas*: quod Deo libenter devoverat, quomodo recte dividere posset, cogitavit: &, ut dixit Salomon, *Cor regis in manu domini*, id est, consilium; consilio divinitus invento omnium uniuscujusque anni censuum successum bifarie primitus ² ministros suos dividere æquali lance imperavit.

His ita divisis partem primam sæcularibus negotiis pertinere addixit, quam etiam in tribus partibus sequestrari præcepit; cujus primam divisionis partem suis bellatoribus annualiter largiebatur: item suis ministris nobilibus, qui in curto regio vicissim commorabantur, in pluribus ministrantes ministeriis: ita enim ordinabiliter agebatur regalis familiaritas tribus omni tempore vicissitudinibus. In tribus namque cohortibus præfati regis satellites prudentissime dividebantur; ita ut prima cohors uno mense in curto regio die noctuque administrans commoraretur, menseque finito, & adveniente alia cohorte, prima domum redibat; & ibi duobus, propriis quivis necessitatibus studens, commorabatur mensibus. Secunda itaque cohors mense peracto, adveniente tertia, domum redibat,

¹ Magistros *Ed. C.*

ut ibi duobus commoraretur mensibus. Sed & illa, finito unius mensis ministerio, & adveniente prima cohorte, domum redibat, ibidem commoratura duobus mensibus: & hoc ordine omnibus vitæ præsentis temporibus talium vicissitudinum in regali¹ curto rotatur administratio.

Talibus itaque primam de tribus prædictis partibus partem, unicuique tamen secundum propriam dignitatem, & etiam secundum proprium ministerium largiebatur; secundam autem operatoribus, quos ex multis gentibus collectos & comparatos propemodum innumerabiles habebat in omni terreno ædificio edoctos; tertiam autem ejusdem partem advenis ex omni gente ad eum advenientibus, longe propeque positis, & pecuniam ab illo exigentibus, etiam & non exigentibus, unicuique secundum propriam dignitatem mirabili dispensatione laudabiliter, & (sicut scriptum est, *Hilarem datorem diligit Deus*) hilariter impendebat.

Secundam vero partem omnium divitiarum suarum, quæ annualiter ad eum ex omni censu perveniebant, & in fisco reputabantur (sicut jam paulo ante commemoravimus) plena voluntate Deo devovit, & in quatuor partibus etiam curiose suos ministros illam dividere imperavit; ea conditione, ut prima pars illius divisionis pauperibus uniuscujusque gentis, qui ad eum veniebant, discretissime erogaretur: memorabat etiam in hoc, quantum humana discretio custodire poterat, illius sancti Papæ Gregorii observandam esse sententiam, qua discretam mentio-

nem dividendæ eleemosynæ ita dicens agebat;
¹ *Nec parvum cui multum, nec multum cui parvum:
 nec nihil cui aliquid, nec aliquid cui nihil.* Secun-
 dam autem duobus monasteriis, quæ ipse fieri
 imperaverat, & servientibus in his Deo (de qui-
 bus paulo ante latius differuimus) tertiam scho-
 læ, quam ex multis suæ propriæ gentis nobili-
 bus ² studiosissime congregaverat, quartam cir-
 cum finitimis in omni Saxonia & Mercia mona-
 steriis, & etiam quibusdam annis per vices in
 Britannia & Cornubia, Gallia, Armorica, North-
 hymbris, & aliquando etiam in Hybernia, eccle-
 siis & servis Dei inhabitantibus, secundum pos-
 sibilitatem suam aut ante distribuit, aut sequenti
 tempore erogare proposuit, vita sibi & ³ prospe-
 ritate salva.

His ita ordinaliter ab eodem rege dispositis,
 memor illius divinæ scripturæ sententiæ, qua di-
 citur; *Qui vult eleemosynam dare, à semetipso de-
 bet incipere*: etiam quid à proprio corporis sui
 & mentis servitio Deo offerret, prudenter ex-
 cogitavit: nam non minus de hac re, quam de
 externis divinis Deo offerre proposuit; quin-
 etiam dimidiam partem servitii mentis & cor-
 poris, in quantum infirmitas & possibilitas, at-
 que suppetentia permetteret, diurno scilicet, ac
 nocturno tempore suapte totisque viribus se red-
 diturum Deo spondit: sed quia distantiam
 nocturnarum horarum omnino propter tene-
 bras, & diurnarum propter densitatem sæpissi-
 me pluviarum & nubium æqualiter dignoscere

¹ Ne *Ed. P.* ² Et etiam ignobilibus *addit Fl.* ³ Sic *Ed. P.* Pro-
 speritate *Ed. C.*

non poterat, excogitare cœpit, qua ratione fixa, & sine ulla hæsitazione hunc promissum voti sui tenorem ¹ letho tenus incommutabiliter Dei fretus misericordia fervare posset.

His aliquandiu excogitatis, tandem invento utili & discreto consilio suos capellanos ² ceram offerre sufficienter imperavit; quam adductam ad denarios pensare in bilibri præcepit: cumque tanta cera mensurata fuisset, quæ septuaginta duos denarios pensaret, sex candelas unamquamque æqua lance inde capellanos facere iussit; ut unaquæque candela duodecim uncias pollicis in se signatas in longitudine haberet. Itaque hac reperta ratione, sex illæ candelæ per viginti quatuor horas die nocteque sine defectu coram sanctis multorum electorum Dei reliquiis, quæ semper eum ubique comitabantur, ardentes lucebant; sed cum aliquando per diem integrum & noctem, ad eandem illam horam, qua anteriori vespere accensæ fuerant candelæ, ardendo lucescere non poterant, (nimirum ventorum violentia inflante, quæ aliquando per ecclesiarum ostia & fenestrarum, maceriarum quoque, atque tabularum, vel frequentes parietum rimulas, nec non & tentoriorum tenuitates, die noctuque sine intermissione flabat) exardescere citius plus debito ante eandem horam finiendo cursum suum cogebantur: excogitavit, unde talem ventorum sufflationem prohibere potuisset, consilioque artificiose atque sapienter invento, lanternam ex lignis & bovinis cornibus pulcherrime construere imperavit: (bovina namque cornua alba, ac in una tenuiter dolabris erasa

¹ Læto *Ed. P.* ² *Ceram MS. Cott. Edd. P. & C.*

non minus vitreo vasculo elucent) quæ itaque laterna mirabiliter ex lignis & cornibus, ut ante diximus, facta; noctuque candela in eam missa exterius ut interius tam lucida ardebat, nullis ventorum flaminibus impedita; quia valvam ad ostium illius laternæ ex cornibus idem fieri imperaverat. Hoc itaque machinamento ita facto sex candelæ, unaquæque post alteram per viginti quatuor horas sine intermissione nihil citius, nihil tardius luceſcebant; quibus extinctis, aliæ incendebantur.

His ita ordinabiliter per omnia digestis, dimidiam, sicut Deo devoverat, servitii sui partem custodire cupiens; & eo amplius augere, in quantum possibilitas aut suppetentia, immo etiam infirmitas permetteret; tædiosus examinandæ in judiciis veritatis arbiter existeret; & in hoc maxime propter pauperum curam, ¹ quibus die noctuque, inter cætera præsentis vitæ debita, mirabiliter incumberebat. Nam in toto illo regno præter illum solum, pauperes aut nullos, aut etiam paucissimos habebant adjuutores: nimirum, quia etiam pene omnes illius regionis potentes & nobiles ad sæcularia magis quam ad divina mentem declinaverant negotia: magis enim unusquisque speciali ² lucro in sæcularibus negotiis, quam communi ³ inhiabat.

Studebat ⁴ is quoque in judiciis etiam propter nobilium & ignobilium suorum utilitatem, qui sæpissime in concionibus comitum & præpositorum pertinacissime inter se dissentiebant; ita, ut pene nullus eorum, quicquid à comitibus &

¹ Solverunt *MS. Cott.* ² Etiam *MS. Cott.* ³ *Deest MS. Cott.*
⁴ *Deest MS. Cott.*

præpositis iudicatum fuisset, verum esse concederet; qua pertinaci dissensione obstinatissime compulsi, regis subire iudicium singuli subarabant, quod & confestim ab utraque parte implere festinabant. Sed tamen ille, qui in sua parte aliquam de illa causa iniustitiam fieri cognosceret, ad talis iudicis iudicium, contra voluntatem tamen; (quamvis per vim lege & stipulatione venire coactus esset) voluntarie volebat accedere. Sciebat enim ibidem nihil ex sua malitia confestim posse delitescere: ¹ nec mirum; erat namque rex ille in exequendis iudiciis, sicut in cæteris aliis omnibus rebus discretissimus indagator. Nam omnia pene totius suæ regionis iudicia, quæ in absentia sua fiebant, sagaciter investigabat, qualia fierent, iusta aut etiam iniusta: aut vero si aliquam in illis iudiciis iniquitatem intelligere posset, leniter advocatos illos ipsos iudices, aut per se ipsum, aut per alios suos fideles quoslibet interrogabat; quare ² ita tam nequiter iudicassent, utrum per ignorantiam, aut propter aliam quamlibet malevolentiam, id est, utrum pro aliquorum amore vel timore, aut aliorum odio, aut etiam pro alicujus pecuniæ cupiditate. Denique si illi iudices profiterentur propterea se talia ita iudicasse, eo, quod nihil rectius de his rebus scire poterant; tunc ille discrete & moderanter illorum imperitiam & insipientiam redarguens aiebat, ita inquiens: “Nimium admiror vestram
 “hanc insolentiam, eo, quod Dei dono & meo,
 “sapientium ministerium & gradus usurpatis,

¹ Nimirum *MS. Cott.* ² Tam *MS. Cott.*

“ sapien-

“sapientiæ autem studium & operam neglexistis.
 “Quapropter aut terrenarum potestatum mini-
 “steria, quæ habetis, illico dimittatis; aut sa-
 “pientiæ studiis multo devotius ¹ docere ut stu-
 “deatis, impero.” Quibus auditis verbis per-
 territi, veluti pro maxima vindicta correcti co-
 mites & præpositi ad æquitatis discendæ stu-
 dium totis viribus se vertere nitebantur; ita ut
 mirum in modum illiterati ab infantia comites
 pene omnes, præpositi ac ministri, literatoriæ
 arti studerent; malentes infuetam disciplinam
 quam laboriose discere, quam potestatum mini-
 steria dimittere: (sed si aliquis ² liberalibus stu-
 diis aut pro senio, ³ aut nimia inusitati ingenii
 tarditate proficere non valeret, suum, si habe-
 ret, filium, aut etiam aliquem propinquum suum,
 vel etiam, si aliter non habeat, suum proprium
 hominem liberum vel servum, quem ad lectio-
 nem longe ante promoverat, libros ante se die
 nocteque, quandocunque unquam ullam habe-
 ret licentiam, Saxonicos imperabat recitare:)
⁴ & ⁵ suspirantes nimium intima mente ⁶ dolebant,
 eo, quod in juventute sua talibus studiis non stu-
 duerant; felices arbitantes hujus temporis ju-
 venes, qui liberalibus artibus feliciter erudiri po-
 terant; se vero infelices existimantes, qui nec
 hoc in juventute didicerant, nec etiam in se-
 nectute, quamvis inhiante desiderarent, pote-
 rant discere. Sed hanc senum juvenumque in

¹ De cæteris ut studeatis *Pseudo-Affrius*. ² Literalibus *Ed. P.*
³ Vel etiam pro nimia &c. *Ed. P. & MS. Cott.* ⁴ Ipsi vero senes
 nimium suspirantes *Flor.* ⁵ Suspirans *Alia exemplaria.* ⁶ Dolebat
Al. Ex. ⁷ Studuerat *Al. Ex.*

discendis literis solertiam ad præfati regis notitiam explicavimus.¹

F I N I S.

[² Anno Domini 900. *Ælfredus veridicus, vir in bello per omnia strenuissimus, rex occidentalium Saxonum nobilissimus, prudens vero & religiosus atque sapientissimus, hoc anno, postquam regnasset viginti & novem annis & dimidio super totam Angliam, præter illas partes, quæ subditæ erant Dacis, cum magno suorum dolore viam universitatis adiit, die septimo Kalend. Novemb. anno regni sui vigesimo nono & dimidio, anno vero ætatis suæ quinquagesimo primo, indictione quarta. Qui apud Wintoniam civitatem regalem decenter & regali honore est sepultus in ecclesia sancti Petri, Apostolorum principis; Mausoleum quoque ipsius constat factum de marmore porphyrio pretiosissimo.] [³ De cujus regimine laborioso hos versus proloqui dignum duxi:*

Nobilitas innata tibi, probitatis honorem,
 Armipotens Ælfrede, dedit, probitasque laborem,
 Perpetuumque labor nomen: cui mixta dolori
 Gaudia semper erant, spes semper mixta timori.
 Si modo victor eras, ad crastina bella pavebas:
 Si modo victus eras, ad crastina bella parabas.
 Cui vestes sudore jugi, cui sica cruore
 Tincta jugi, quantum sit onus regnare, probarunt.
 Non fuit immensi quisquam per climata mundi,
 Cui tot in adversis vel respirare liceret:
 Nec tamen aut ferro contritus ponere ferrum,
 Aut gladio potuit vitæ finisse labores.

¹ Hic desinit Codex Cott. ² Clausula hæc verbatim propemodum ex Pseudo-Asserii Annalibus transferuntur, pag. 172, 173. ³ Ipsissima sunt verba Henrici Huniindon. Hist. p. 352.

*Jam post transactos vitæ regnique dolores,
Christus ei sit vera quies, sceptrumque perenne.]*

¹ *Hic Joannes Asser Episcopus quondam Scireburnensis scripsit Ælfredi res gestas, & Annales Britannicæ. Hujus Asseri Annalibus vetustus quidam author paralipomenon addidit, & eum obiisse scribit Anno Domini 909.*

TESTAMENTUM ÆLFREDI REGIS.

EGO Ælfredus divino munere, labore ac studio Athelredi Archiepiscopi, nec non totius Westsaxonie nobilitatis consensu pariter & assensu, occidentalium Saxonum rex, quos in testimonium meæ ultimæ voluntatis complementi, ut sint advocati in disponendis pro salute animæ meæ, regali electione confirmo, tam de hæreditate, quam Deus ac principes cum senioribus populi misericorditer ac benigne dederunt, quam de hæreditate, quam pater meus Æthelwulfus rex nobis tribus filiis delegavit, videlicet Æthelbaldo, Ætheredo, & mihi; ita, quod qui nostrum diutius foret superstes, ille totius regni domino congauderet: & si contigerit, quod Æthelbald primogenitus patris nostri primus in fata decesserit, tunc recognoscat Ætheredus cum totius Westsaxonie nobilitate, quod sint nobis in testes de nostræ portio- nis in regno participatione, in die coronationis Ætheredi regis, quem in regem super nos post mortem Æthelbaldi fratris nostri primogeniti erigere toto nostro conamine insistemus, secundum asssecurationem, quam nobiscum fideliter fecit; videlicet, quod idem rex Ætheredus nostras distributiones nobis esse permetteret, sicut eas habuimus ante ipsius Ætheredi fratris nostri

¹ Notulam hanc addidit Reverendiss. Archiep. Parkerus.

postgeniti coronationem. Fidelitas vero nobiscum ab ipso promissa de hæreditaria distributione, erat modo consimili confecta; videlicet, quod de terris & dominiis, quæ rex ipse Ætheredus omni nostro iuvamine, & potestate, hominumque nostrorum sibi adquisierit; & etiam de dominiis, quæ sibi jure hæreditario contingunt, nobis fraterna affectione competenter impartiretur: veruntamen, si contigerit, quod Ætheredus succedat in regnum, idem & ipse compromitteret. Quando vero ita Deus disposuit, ut Ætheredus regali diademate coronaretur, tunc ipsum Ætheredum rogavi coram omnibus testibus nostris, videlicet quod de sua hæreditate nobis impartiri recognoscat, & quod mihi meam distribuat partem. Ipse vero his auditis statim mihi restitit contestans, se hoc non posse, nec agere vellet, ut impartiat; ex quo illud tam diutino tempore in propria retinuit possessione. Hoc tamen mihi sponponderat; quod terras & dominia, quæ ipse nobis auxiliantibus, & populo nostro in suam ditionem perquisiverit; & hæreditatem, ad quam nascitur, post dies suos nemini in possessionem daret, ut suæ congauderet hæreditati, solummodo me excepto: sicque querimoniam contra fratrem remisi per verba prædicta complacatus. Si vero contigerit (quod absit) quod nos omnes impiissimorum Paganorum in manus inimicorum nostrorum Danensium inciderimus; tunc nobis est specialiter recognoscendum, disponere salubriter pro filiis nostris, quod unusquisque eorum successive, unus post alium, nostram hæreditatem possideat, & terris ac possessionibus nostris congaudeat; quemadmodum ipsa hæreditas, terræ, possessiones & dominia nobis condonata fuerunt. Propterea¹ nos in unum congregati sumus apud Suinburnam, ubi pro-

¹ Deest Ed. C.

nunciavimus

nunciavimus in cognitione totius Westsaxonie principum, dominorum ac seniorum, quod ipsi fideliter testimonium perhibeant; videlicet, quod quis nostrum diutius superviveret, quod ipse legat alterius filiis ipsas terras, quas nosmet ipsi nostra virtute ac potestate conquesti sumus, & terras ipsas, quas rex Æthelwulfus nobis donavit, dummodo Æthelbald fuerat superstes; præter illud quod nobis tribus fratribus pater noster rex Æthelwulfus delegavit. Et super hoc unusquisque nostrum alteri fidem firmavit, quod quis nostrum diutius vitam viveret, quod ipse alterius terras possideret, & dominia, & omnia, quæ sui erant, præter illam partem, quam uterque nostrum filiis alterius legavit. Et si contingat, quod Ætheredus rex viam universæ carnis fuerit ingressus, ex tunc præter me non est quis, qui super hæreditatem scripturam habeat vel testimonium; nec quod sit aliquis alius hæres præter me; quod si aliquis hæreditatem prædictam acclamaverit, jus suum perdet, nisi citius de hoc testes adducat. Et tunc audiivi, quod omnes cognati mei in soporem mortis resoluti erant; & ita hereditas Æthelwulfi regis patris mei ad me devoluta est per chartam inde confectam, in consilio nostro generali apud Langdene; quam quidem chartam libere legere jussi coram testibus totius Westsaxonie; quando vero relecta fuerat, tunc mandavi illos omnes, qui aderant, & securitatem mihi facere præcepi pro meo amore, si unquam audient de aliquo vel cognoscerent, qui de hæreditate mea aliquod jus acclamare juxta posset, quod nunquam ad meum auditum antea pervenit. Et iterum locutus sum ad eos in hæc verba: “Rogo vos dilectissimi, quod nemo pro amore aut odio mei parcat veritatem annunciare, sed summopere consentiat veritati; quia mea voluntas non est, aliquem

“meorum consanguineorum in aliquo dishæritare.”
 Et tunc omnes principes & seniores populi mei sub firma attestazione dixerunt, quod nunquam ad eos devenit notitia de aliquo, qui justiore haberet titulum, quam ego; nec cogitare noverunt de aliquo, neque in scripturis invenire potuerunt: & in seisinam meæ hæreditatis me iterum imponentes dixerunt,
 “Ecce, jam habes tuam hæreditatem iterum in manibus. Nunc de bonis & possessionibus conde testamentum tuum; lega & dona tuo proximo sanguini vel amicis tuis & cognatis sicut tibi placuerit.” Et omnes illi firmitatem irrevocabilem mihi fecerunt, & subscripserunt, ipsos nunquam hæreditatem meam alicui homini aliter pervertendo daturus, præter quam egomet legabo die proximo jam instante: unde ego Ælfredus divino munere occidentalium Saxonum rex, præsentibus testibus intentionem meæ ultimæ voluntatis in præsentiarum profero, ut implementum sortiat post proprium in fata decessum.

In primis concedo meo seniori filio Edovardo illas terras apud Stratnet in Triconschire & Hortingtune cum tota libera terra, quam Leofus à nobis perantea tenuit apud Carentune, & apud Kilsantune, & apud Burnham, & apud Medmore.

Insuper ego confirmo Custodi de Leodre, quod ipse illud habeat secundum assignationem à vobis prælocutam, cum terra illa apud Kintune, nec non cum omnibus ad illud pertinentibus: ulterius prædicto concedo Custodi terras illas apud Kantune, & apud Bedewind, & apud Benesey, & apud Hulleburne, & apud Suttune, & apud Leodriam, & apud Altune, cum omnibus liberis terris, quas in Cantio possidemus, & apud inferiorem Hulleburn, & apud Kyseldene.

Do

Do illas terras meo principaliori servienti apud Wintoniam, secundum assignationem; secundum quam illud pater meus prædicto servienti per prius quam affectuose delegavit. Alterum vero feodum, quem ego Egulpho dedi usque ad certum tempus apud inferiorem Hulseburne, prænominato servienti concedo.

Insuper do meo juniore filio terras illas apud Ederington, & apud Dene, & apud Dene, & apud Ambresbury, & apud Done, & apud Stureminster, & apud Zeule, & apud Cruerne, & apud Walthchurch, & apud Axanmuthe, & apud Brannescumbe, & apud Columtune, & apud Tirysford, & apud Willeburne, & apud Crammynster, & apud Suthwirth, & apud Lintune, cum omnibus terris ad illud pertinentibus, quæ sunt omnes, quas sub cælo ibidem possideo; solummodo Triconschire excepto.

Insuper meæ filiae concedo primogenitæ villam de Welero; & meæ filiae postgenitæ concedo villam de Clere, & de Condevere; & meæ minori filiae villam de Welige, & de Asketune, & de Chippenam. Athelmo vero fratris mei filio do villam de Edingburn, & de Cumptune, & de Crundele, & de B. D. ning, & de Dingham, & de Burnham, & de Thumescelde, & de Alchongum. Et fratris mei filio Ethelwaldo concedo villam de Godelming, & de Guldeford, & de Stemingham. Et Osfertho cognato meo do villam de Beccaule, & de Kitheranfeld, & de Diccanlingum, & de Suttune, & de Bullingminster, & de Angemeringum, & de Feltham; nec non & omnes terras ad illud pertinentes.

Insuper concedo Alfwytho villam de Lamborne, & de Wantingh, & de Ethandune. Præterea duobus

filiis meis libras lego mille ; cuilibet eorum quingentas libras : & primogenitæ meæ, postgenitæ, & minori, nec non Alswitho, ipsis quatuor lego libras quadringentas, cuilibet eorum centum libras.

Ulterius cuilibet armigerorum meorum centum marcas ; singulis eorum pro se centum marcas. Verruntamen concedo Athelmo, Æthelwaldo & Osfertho, etiam cuilibet eorum centum marcas.

Insuper do Æthelredo principi militiæ meæ unum gladium, & bis mille marcas. Et meo sequestri, cum quo jam Pascha imminente pactum firmavi, do ducentas libras, ut ipse det & distribuatur inter omnes illos, ubi placitum est sibi subire sepulchrum, secundum dispositionem, quam egomet sibi ad præsens conficio.

Insuper Archiepiscopo do centum marcas ; & Esno episcopo, & Werfertho episcopo, & Assero episcopo de Schireburn, cuilibet eorum centum concedo marcas, ad dandum & distribuendum pro me & patre meo. Et præter hoc, quod ipse perantea assignabat, etiam ego assigno ducentas libras, quinquaginta presbyteris per totum regnum meum ; & quinquaginta solidos cuilibet Deo servienti per totum regnum meum ; & quinquaginta solidos ad distribuendum inter pauperes ; & quinquaginta solidos ecclesiæ, in qua corpus meum traditur sepulturæ. Et ultra ista nescio utrum plus fuerit ad legandum : spero re vera, quod plus non fuerit inventum ; si vero plus repertum sit, disponatur prout superius disponendum censuimus.

Et volo, quod armigeri mei cum valedictis, & omnes, qui cum ipsis in servitio meo existunt, ista distribuatur modo suprascripto ; nec alio modo distribuatur, quam superius præscripsimus, coram herede meo : cui præ cæ-

teris majorem quantitatem de bonis & possessionibus meis prælargitus sum, secundum quod donare potui.

Et tali concessioni multi nobiles conscripserunt; & coram præsentibus omnibus his testibus istæ donationes & concessiones in scriptis erant redactæ. Et modo principibus regni mei dedi in mandatis, omnibus videlicet, qui inveniri poterant, quod illi impedimentum non inferant; quoniam voluntas mea de prædictis implendi capiat effectum divina fretus virtute.

Et volo, quod illi homines, qui prædictas possident terras, observent verba, quæ de patris mei hereditate rediguntur in scriptis, in quantum possunt, & in quantum de futuro firmitus poterunt.

Etiam volo, quod, si ego alicui dedi, vel feodum aliquem ad tempus accommodavi; quod illi meis cognatis, vel suis illud ostendant.

Insuper volo, quod illi homines, quibus ego meas liberas terras delegavi, non alienent illas à mea cognatione, ultra dies suos; & volo, quod transeant, diebus suis meæ propinquiori cognationi, nisi ex seipsis procreati fuerint filii legitimi; & tunc ex meo beneplacito permaneant virili sexui ab ipsis ¹progenito, quamdiu unus ex eis vixerit super terram: nam & pater meus eodem modo suam legavit hereditatem. Quod si aliquo modo accidet, ut perveniant terræ prædictæ in manus mulierum; tunc volo, quod post obitum earum reddantur consanguinitati meæ virili ex earum visceribus descendenti; si ita fuerit, quod ipsas has terras vita comite in propriis manibus retinere voluerit; si vero aliter acciderit, tunc ultra dies suos fiet ita, sicut per prius delegavimus. Ulterius dico, quod reddatur ab ipsis pro sustentatione victus consan-

¹ Sic Ed. C. Primogenito Ed. P.

guineorum meorum, quibus oportet me prædictas terras legare, utrum sint masculi vel fæminæ, secundum quod mihi melius videtur.

Et ego in nomine Domini exhortor, & in nomine omnium sanctorum, quod nemo consanguineorum meorum in posterum contra aliquem meæ consanguinitatis laboret quovis modo, quoad ea, quæ ego ipsis dedi per antea, pariter & legavi. Et mecum tota nobilitas Westsaxonica gentis pro recto jure consentiunt; quod me oportet dimittere eos ita liberos, sicut in homine cogitatio ipsius consistit: & ego pro amore Dei, & pro salute animæ meæ, volo, quod ipsi sint in possessione libertatum suarum, & omnis cognatio eorum: & ego in nomine Dei sacri in mandatis committo; quod ipsis nemo contradicat, neque cum armis, potestate, nec virtute, neque¹ aliquo resistendi modo, quod illi non poterunt seisinare, vel introducere quemcunque illis placuerit in eorum terras, possessiones & dominia.

Et volo, quod homines mei dent Domino de Domraham suas terras liberas, & suas libertates, sic, quod ipsi² seisinent quemcunque illi placuerit pro me & pro Elfreda, & pro amicis suis, quibus ipsa gratitudines tenetur impendere, & pro vivorum ac defunctorum omnium necessitates habentium salute; & quod habeant illas, ut possint stare pro animæ meæ salute; & quod talis pia donatio sit in remissionem omnium peccatorum meorum; & ita desiderans altissimum humiliter deprecor, ut mea delicta & eorum pœnas mihi misericorditer relaxet. AMEN.

¹ Sic Ed. P. Alio Ed. C. ² Seisinent Ed. P.

ÆLFREDI REGIS PRÆFATIO
ad Pastorale Sancti Gregorii è Cod. MS. Jun. LIII.

Ðis is reo foperppæc hu 8. Gregorius ðar boc ge-
 ðichte þe man ¹Parþopalem nemnað.

ÆLFRED kýning hateð ²gnetan Bys-
 ceop his worðum luflice 7 fneondlice. 7 ðe
³kýðan hateð ⁴þæt me com ⁵fuiðe of on gemýnð
⁶hpelce ⁷putan 8io wæron geonð ⁹Angelcýnn. æg-
 ðer ge godcundra hada. ge woruldscundra. 7 ¹⁰hu
 gerælig lica tida þa wæron ¹¹geonð Angelcýnn. 7 hu
 þa kýningas. þe ðone ¹²anpald ¹³hæfdon ðæs folces.
 Gode 7 his ¹⁴ærendwrecum ¹⁵hýrsumedon. 7 hu hi æg-
 ðer ge ¹⁶hiora sibbe ge hiora riðo ge hiora ¹⁷anpald
 innan ¹⁸borðes ¹⁹gehealdon. 7 eac ut ²⁰hiora ²¹eðel
 wýmðon. 7 hu him ða fpeop ægðer ge mid riðe ge
 mid wýrdome. 7 eac ða godcundan hadas hu georne
²²hie wæron ægðer ²³ge ýmb ²⁴lape ge ýmb ²⁵leorn-
 unga. 7 ýmb ealle þa ²⁶ðeopwðomas þe ²⁷hie Gode

1 Parþtolem *Edd. P. & C.* 2 gnetung *Edd. P. & C.*
 3 cýðan *Edd. P. & C.* 4 þæt *Edd. P. & C.* 5 fwiðe
Hatt. 6 hpýlce *Edd. P. & C.* 7 wiotan *Hatt.* witan *Alt.*
& Ed. P. 8 ju *Hatt.* 8iu *Alt.* 9eo *Edd. P. & C.* 9 An-
 gelcýn *Edd. P. & C.* 10 huge ræliglica *Edd. P. & C.*
 11 8ionð *Hatt.* 12 onpald *Hatt.* anpeald *Edd. P. & C.*
 13 hæfdon *Ed. C.* 14 ærendwrecan *Alt.* ærwýndwritum
Edd. P. & C. 15 hýrsumedon *Edd. P. & C.* 16 heora
Edd. P. & C. 17 onpald *Hatt.* 18 borðe *Edd. P. & C.*
 19 gehealdon *Edd. P. & C.* 20 hiora *Edd. P. & C.*
 21 eðel *Hatt. & Alt. Edd. P. & C.* 22 hi *Edd. P. & C.*
 23 geýmbe *Edd. P. & C.* 24 lapa *Edd. P. & C.* 25 lior-
 nunga *Hatt.* 26 ðeopwðomas *Hatt.* ðeopwðomas *Alt.*
 ðeopwðomas *Edd. P. & C.* 27 hi *Ed. P.* hý *Ed. C.*

¹ ðon ² ſceoldon. 7 ³ hu ⁴ mon ⁵ utan bordes ſiðdom 7
 lape ⁶ hider on lond rohte. 7 hu pe hi nu ſceoldon ute
⁷ begietan 7iſ pe hie habban ſceoldon. ſpa clæne ⁸ hio
 pær ⁹ oðſeallenu on Angelkynne. ¹⁰ ðæt te ¹¹ ſpiðe
¹² ſeape pær on behionan ðumbpe þe ¹³ hioþa ¹⁴ ðe-
 nunga ¹⁵ cuðen ¹⁶ underſtandan on ¹⁷ Engliſc. oððe
¹⁸ ſupðum an æpenðgeppit of Lædene on ¹⁹ Engliſc
 aſeccan. 7 ic pene ²⁰ ðæt te ²¹ nauht monige ²² be-
 geondan ðumbpe ²³ næpen. ſpa ²⁴ ſeape hioþa pær on.
 ðæt te ic ſupðum anne anlepne ne mæg geðencean be
²⁵ ſuðan ²⁶ Temere. Ða ²⁷ Ða ic to rice ſeng. ²⁸ Gode
²⁹ ælmihtegum ³⁰ ſiððone ðæt te pe nu ænigne on
³¹ ſtal habbað lapeopa. ³² Forðam ic ðe bebiode ðæt
 Ðu ³³ doo. ſpa ic ³⁴ geliefe ðæt Ðu pille. ðæt ³⁵ Ðu ðe
³⁶ þiſſa populd ðinga to þam ge ³⁷ æmettige. ſpa Ðu
 oðroft mæge. ðæt Ðu ðone ſiðdom. þe ðe God
 ſealde. Ðær Ðær Ðu ³⁸ hine beſeartan mæge. ³⁹ be-

1 *Deest Edd. P. & C.* 2 ſceoldon *Hatt.* 3 human *Ed.*
 C. 4 man *Ed. P.* 5 ut on borde *Edd. P. & C.* 6 hie-
 der *Hatt.* 7 begietan *Edd. P. & C.* 8 heo *Edd. P. & C.*
 9 oðſeallen nu *Alt.* oðſeallen *Edd. P. & C.* 10 ðæt
Edd. P. & C. þæt *Hatt.* 11 ſeapa *Hatt. Edd. P.*
& C. 12 hioþa *Edd. P. & C.* 13 ðenunga *Hatt.* ðenun-
 ge *Edd. P. & C.* 14 cuðon *Edd. P. & C.* 15 under-
 ſtandan *Hatt.* 16 Engliſc *Alt.* 17 ſupðon *Edd. P.*
& C. 18 Engliſc *Alt.* 19 aſeccan *Hatt.* 20 þæt
Edd. P. & C. 21 noht *Hatt.* naht *Edd. P. & C.* 22 be-
 geondan *Hatt. & Alt.* 23 næpon *Edd. P. & C.* 24 ſeap-
 a *Hatt. & Alt. Edd. P. & C.* 25 beſuðan *Edd. P. & C.*
 26 Thamire *Edd. P. & C.* 27 Ða ic *Ed. C.* 28 Gode æl-
 mihtegum ſie ðone ðæt *Hatt.* 29 ælmihtigum *Edd.*
P. & C. 30 ſi þanc *Edd. P. & C.* 31 ſteal *Edd. P. & C.*
 32 7 forðon ic ðe bebiode *Hatt.* 33 do *Hatt. Edd. P.*
& C. 34 geliefe *Hatt. & Alt.* 35 Ðou *Ed. C.* 36 þiſſe
Ed. C. 37 geæmetige *Hatt. & Alt.* geæmtige *Edd.*
P. & C. 38 hiene *Hatt.* 39 beſearþ *Edd. P.*
& C.

ſearþe.

ƿearƿe. ¹ Geðenc ² hƿelc ³ ƿiƿu uƿ þa ⁴ becomon ƿorð
ðirre ƿoruld. þa þa ƿe hiƿ ⁵ no hƿæðer ne ƿelfe ne
⁶ luƿedon. ne ⁷ eac oðrum ⁸ monnum ne ⁹ liƿdon. ðo-
ne naman ¹⁰ anne ƿe ¹¹ hæƿdon ðæt te ƿe Eriƿtene
¹² ƿæron. 7 ƿƿiðe ¹³ ƿeape þa ðeapaf. Ða ic ¹⁴ þa ðir
eall gemunde. Ða gemunde ic eac hu ic geƿeah. ær
þam ƿe hiƿ eall ¹⁵ ƿorheƿegod ƿæpe 7 ƿorþærned. hu
þa ¹⁶ cƿican geond eall Angell kynn ƿtodon maðma 7
boca ¹⁷ gefylða. ¹⁸ 7 eac micel ¹⁹ menig Eodeƿ ²⁰ ðeo-
pa 7 ða ƿƿiðe lýtle ²¹ ƿeorne ðara boca ƿiƿton. ƿor
þam ƿe hie ²² heopa nan ²³ ƿuht ²⁴ ongietan ne ²⁵ meah-
ton. ƿorðam ƿe hie næron on hioƿa ²⁶ ægen ²⁷ ge-
ðeode appitene. ²⁸ ƿƿelce hie ²⁹ cƿæden uƿe ³⁰ ieldƿan.
Ða ƿe ðar ƿtopa ær hioldon. hie ³¹ luƿedon ƿiƿdom.
7 ðurh ðone ³² hi begeaton pelan 7 uƿ læƿdon. Ðer
mon mæg ³³ giet geƿion hioƿa ƿƿæð. ac ƿe him ne
³⁴ cunnon æfter ³⁵ ƿƿýrigan. ³⁶ ƿorðam ƿe habbað
³⁷ nu ægðer ƿorlæten ge þone pelan ge þone ƿiƿdom.
³⁸ ƿorðam ƿe ƿe noldon to ðam ƿrope mið uƿe mode

1 Geðanc *Ed. C.* 2 hƿelce *Hatt. Edd. P. & C.* 3 ƿi-
ðu *Ed. C.* 4 becoman *Alt.* 5 na *Edd. P. & C.* 6 luƿo-
don *Hatt.* 7 ac *Ed. P.* 8 mannum *Edd. P. & C.* 9 leƿ-
don *Hatt.* lærdan *Alt.* lýrdon *Edd. P. & C.* 10 ænne
Hatt. & Alt. 11 luƿodon *Hatt.* luƿedon *Alt.* luƿdon
Edd. P. & C. 12 ƿæpen *Hatt.* 13 ƿeapa *Hatt.* 14 *Deeſt*
Edd. P. & C. 15 ƿorheƿegod *Hatt.* 16 cƿicean *Hatt.*
cƿican *Edd. P. & C.* 17 gefylde *Hatt.* afylleða *Alt.*
gefylled *Edd. P. & C.* 18 ond *Hatt.* 19 menigeo *Hatt.*
mæniu *Edd. P. & C.* 20 ðioƿa *Hatt.* 21 ƿtopme *Hatt.*
22 hioƿa *Hatt.* 23 þing *Edd. P. & C.* 24 ongiotan
Hatt. 25 mihton *Edd. P. & C.* 26 ægenge ðeode *Edd.*
P. & C. 27 geðiode *Hatt.* 28 ƿƿilce *Edd. P. & C.*
29 cƿædon *Ed. C.* 30 ýldƿan *Edd. P. & C.* 31 luƿodon
Hatt. 32 hie *Hatt.* 33 gýt *Edd. P. & C.* 34 cumon
Ed. C. 35 ƿƿýrigean *Hatt.* ƿƿýrgean *Edd. P. & C.*
36 7 ƿorðam *Hatt.* 37 *Deeſt Edd. P. & C.* 38 ƿor-
ðam *Hatt.*

onlutan. Ða ic þa ðiſ eall gemunde. þa punðrode ic
¹ ſpiðe þara ² godena ³ piſena þe ⁴ giu paſon ⁵ geond
 Angel cýnn. 7 þa bec be fullan ealla ⁶ geleornod hæf-
 don. þæt ⁷ hi hioþa þa ⁸ nanne dæl noldon on hioþa
⁹ ægen geðioðe pendan. Ac ic þa ſona eſt me ¹⁰ ſel-
 ſum andſpýrðe 7 cpæð. hie ne pændon þæt ¹¹ te æſpe
¹² men ¹³ ſceoldon ſpa peccleare ¹⁴ peopðan 7 ſio lap
 ſpa oðſeallan. ſop ðæpe piſnunga hie hiſ ſopleton
 7 polðon ðæt heſ ¹⁵ þý maþa piſdom on ¹⁶ londe pæpe
 ðý pe ma ¹⁷ geðioða cuðon. Ða gemunde ic hu ſio æ
 pæſ æpeſt on Ebpeſc geðioðe funden. 7 ¹⁸ eſt þa
¹⁹ þa ²⁰ hie Epecaſ ²¹ geleornodon. þa pendon ²² hi ²³ hie
 on hioþa ²⁴ ægen geðioðe ealle. 7 eac ealle ²⁵ oðpe bec.
 And eſt Læden pape ²⁶ ſpa ſame. ſiððan ²⁷ hi hie ²⁸ ge-
 leornodon. ²⁹ hi hie pendon ealle duþh piſe pealh ſto-
 daſ on hioþa ægen ³⁰ geðeode. ³¹ 7 eac ³² ealla oðra Epi-
 ſtena ðioða ſumne dæl hioþa on hioþa ægen geðioðe
 pendon. ſopðý me ³³ dýncð betpe. giſ iop ³⁴ ſpa dýncð.
 þæt pe eac ³⁵ ſum bec. Ða ³⁶ þe ³⁷ nið beðýpſeſta
³⁸ ſien eallum monnum to ³⁹ piſanne. þæt pe þa on

1 ſpiðe ſpiðe *ſun.* 2 godna *Alt.* godena *Edd. P. & C.*
 3 piotona *Hatt.* 4 geo *Edd. P. & C.* 5 gionð *Hatt.*
 6 geliornod *Hatt.* 7 *Deeſt Edd. P. & C.* 8 nænne *Hatt.*
 9 ægen *Hatt. & Alt.* 10 ſýlſum *Alt. Edd. P. & C.*
 11 *Deeſt Edd. P. & C.* 12 menn *Hatt.* 13 ſceolben
Hatt. ſcolban *Alt.* 14 pupðan *Edd. P. & C.* 15 þe *Edd.*
P. & C. 16 lande *Edd. P. & C.* 17 geðeoda *Hatt.*
 18 eſt *Ed. C.* 19 þa *alterum omittunt Codex Hattonia-*
nus & Edd. P. & C. 20 *Deeſt Edd. P. & C.* 21 geliornod-
 on *Hatt.* 22 hie *Hatt.* 23 hiſ *Edd. P. & C.* 24 ægene
Hatt. ægen *Alt.* 25 oðra *Edd. P. & C.* 26 ſpæ *Hatt.*
 27 hie *Hatt.* 28 geliornodon *Hatt.* 29 hie *Hatt.*
 30 geðioðe *Hatt.* 31 onð *Hatt.* 32 alle *Edd. P. & C.*
 33 ðingð *Edd. P. & C.* 34 ſpæ *Hatt.* 35 ſume *Edd.*
P. & C. 36 ðemeð *Edd. P. & C.* 37 nið beðeapſop-
 ſta *Hatt.* be ðýpſýſta *Edd. P. & C.* 38 ſýn *Edd.*
P. & C. 39 piotonne *Hatt.*

ðæt

ðæt ¹ geðeode penden þe pe ealle gecnapan mægen. 7
gedon ² rpa pe rpiðe eaðe maƷon mid Godes fultume.
Ʒif pe þa rtilneƷre habbað. ³ ðætte eal riogiuð
þe nu iƷ on Angel ⁴ kynne rƷriora monna. þara þe þa
rpeda hæbben þæt hie ðæm beƷcolan mægen. ⁵ riæn to
⁶leornunga oðƷæƷte. þa hƷile þe hi to nanre oðerpe
note ⁷ ne mægen. oð ⁸ ðone rirƷt þe hie pel ⁹ cunnen
EngliƷc Ʒeppit aƷaðan. ¹⁰ læpe mon riððan rƷurður
on ¹¹ Læden ¹² geðeode þa þe ¹³ mon rƷurðon læpan Ʒille
7 to ¹⁴ hieppan hæde ðon Ʒille. Ða ic ¹⁵ þa Ʒemunde hu
riog laƷ Læden ¹⁶ geðeoder ær ¹⁷ ðyrum ¹⁸ oðƷeallen
Ʒær ¹⁹ Ʒeond Angel ²⁰ kynn. 7 ðeah ²¹ moneƷe cuðon En-
gliƷc Ʒeppit aƷaðan. þa onƷan ic on Ʒemang oðrum
miƷlicum 7 ²² moniƷƷalðum biƷƷum ðiƷƷer kyleneƷer
þa boc pendan on EngliƷc þe iƷ Ʒenemned on Læden
Pastoralis 7 on EngliƷc ²³ hƷiƷde boc. hƷilum ƷoƷð be
ƷoƷde. hƷilum ²⁴ andƷit of andƷite. ²⁵ rƷæ rƷæ ic hie
²⁶ Ʒeleornode æt Plegmunde minum ²⁷ ÆrcebiƷcepe. 7
æt ²⁸ ArƷeƷe ²⁹ minum ³⁰ BiƷcepe. 7 æt Gumbolde mi-
num ³¹ MærreƷƷeoƷte. 7 æt Johanne minum Mærre-
ƷƷeoƷte. Siððan ic hie þa ³² Ʒeleornod hæƷde. ³³ rƷæ
rƷæ ic hie ƷoƷƷtod. 7 rƷæ ic hie ³⁴ andƷitfullicorƷ

1 geðeode *Hatt.* 2 rƷæ *Hatt.* 3 Ða *Ed. C. þ Ed. P.*
4 cynne *Hatt.* 5 riæn *Edd. P. & C.* 6 liornunga *Hatt.*
7 nemægen *Edd. P. & C.* 8 Deest *Edd. P. & C.* 9 cu-
men *Ed. C.* 10 læpemon *Edd. P. & C.* 11 Læden *Edd. P.*
& C. 12 geðeode *Hatt.* 13 man *Edd. P. & C.* 14 hie-
ppan *Hatt.* heppan *Edd. P. & C.* 15 Deest *Edd. P. & C.*
16 geðeoder *Hatt.* 17 ðyrum *Hatt.* 18 æƷeallen *Hatt.*
Edd. P. & C. 19 Ʒionð *Hatt.* 20 cynn *Hatt.* 21 mo-
niƷe *Hatt.* manega *Edd. P. & C.* 22 maniƷƷalðum
Hatt. 23 hƷieƷde boc *Hatt.* 24 andƷit *Hatt. Edd. P.*
& C. 25 rƷæ rƷæ *Edd. P. & C.* 26 Ʒeleornode *Hatt.*
27 ærcebiƷcope *Edd. P. & C.* 28 ArƷeƷe *Hatt.* 29 mi-
non *Edd. P. & C.* 30 BiƷcope *Edd. P. & C.* 31 mæƷre
ƷƷeoƷte *Hatt.* 32 Ʒeleornod *Hatt.* 33 rƷæ rƷæ *Edd. P.*
& C. 34 andƷitlicorƷ *Edd. P. & C.*

¹ aƷeccean

¹ appeccean ² mæhte. ic hie on Englisc apende. ³ 7 to ælcum ⁴ Bircpſtole on minum rice pille ane onſendan. 7 on ælcſe bið an Ærtel ſe bið on firtigum ⁵ Monceſſa. Onð ic ⁶ bibiode on Godeſ ⁷ noman ⁸ þæt nan mon ðone Ærtel fſrom þære bec ne ⁹ doe. ne þa boc fſrom þæm mýnſtſe. uncuð hu longe þær ſpæ zelæpede Bircopaſ ſien. ſpæ ſpæ nu Gode ðonc ¹⁰ pell hſpær ¹¹ ſindon. For þý ic wolde ðæt te hie ¹² ealne æt ðære ftope pæren. buton ſe Bircp hie mid him habban pille oððe hio hſpær to læne ſie. oððe hſa oðſe bi pſite :-

Ðiſ æpend geppit Agurſtinuſ oſer ¹³ ſaltne ſæ ſuðan bſohte iegbuendum. ſpæ hit ær fope ¹⁴ adihtode dſpýhtneſ cempa Rome Papa pýht ſpell moniſ Gregorinuſ gleap moð ¹⁵ ſind poð dſpſeſan. pſnýtſro. ſeano. ðonca hoſo. ¹⁶ foſðon he moncýnneſ ¹⁷ geſſſpýnde poðſa pearnðe ¹⁸ Rompapa ¹⁹ beteſſt monna. moð pelegoſſt. ²⁰ mæpðum geſſpægoſſt. Ðiððan ²¹ min on Englisc Ælſpæð kýning apende poðða gehpelc. 7 me hiſ pſitepum ſende ðuð 7 Noſð. ²² heht him ſpelcſa ma bſpenſan ²³ be ðære ²⁴ býrene. þæt he hiſ Bircpum ſende meahte. foſðæm ²⁵ hie hiſ ſume ðoſſſton ða þe Læden ſpſpæce ²⁶ læſðe cuðon.

1 appecan *Edd. P. & C.* 2 meahte *Hatt.* 3 onð *Hatt.* 4 Bircp ſtole *Edd. P. & C.* 5 Manceſſan *Hatt.* 6 bebiode *Hatt.* 7 naman *Hatt.* 8 þæt man *Edd. P. & C.* 9 do *Hatt.* 10 pel *Hatt.* 11 ſindon *Hatt.* 12 ealne peſ *Edd. P. & C.* 13 ſealtne *Hatt. & Alt.* 14 adihtode *Edd. P. & C.* 15 ſeond *Edd. P. & C.* 16 foſðæm *Hatt.* 17 Rompapena *Ed. P.* Rommapena *Ed. C.* 18 geſſſpene *Hatt.* 19 betſſt *Edd. P. & C.* 20 mæpða *Edd. P. & C.* 21 me *Edd. P. & C.* 22 foſðam he het *& C.* *Edd. P. & C.* 23 bi *Hatt.* 24 býrene *Hatt.* 25 hi *Hatt.* 26 læſte cuðon *Hatt. & Alt. Edd. P. & C.*

Hæc

Hæc est Præfatio ostendens quemadmodum sanctus Gregorius hunc librum fecit, quem homines Pastorale nuncupant.

ÆLFREDUS Rex optat salutem
Episcopo dignissimo benevole & amanter. Et te scire volo, quod mihi sæpenumero in mentem venit, quales sapientes diu abhinc extiterunt in Anglica gente, tam de spiritali gradu, quam de temporali; quamque felicia tum tempora fuerunt inter omnes Angliæ populos; quemadmodumque reges, qui tunc gubernationem habebant plebis, Deo & ejus voluntati scriptæ obsecundarint; utque in sua pace, & bellicis suis expeditionibus, atque regimine domestico, domi se semper tutati fuerint, atque etiam foris nobilitatem suam dilataverint; quomodoque tunc temporis tam sapientia quam prudentia floruerint. Præterea de gradu spiritali homines, quam diligentes fuerint tam docendo, quam discendo, omnibusque officiis [exequendis] quæ Deo præstare debebant. Insuper quemadmodum extranei sapientiam & doctrinam hic in hac nostra terra quondam quæsierint; nosque jam (versa vice) peregrinari oportet ad eam adipiscendam. Adeo funditus concidit apud gentem Anglicanam, ut paucissimi fuerint cis Humbrum, qui vel preces suas communes in sermone Anglico intelligere potuerunt, vel scriptum aliquod è Latino in Anglicum transferre: tam sane pauci fuerunt, ut ne unum quidem recordari possim ex australi parte Thamesis, tum cum ego regnare occæperam. Gratia Deo omnipotenti
sint,

sint, quod nunc tandem aliqui in sede sint, qui docere queunt.

Quamobrem te jubeo ut facias (quemadmodum te facturum credo) nimirum ut tu, qui mundana hæc illis profundis quam potes sæpe, eam sapientiam, quam tibi Deus largitus est, illis, ubicunque poteris, vicissim impertias. Cogita, quales poenæ super nos tandem venturæ sunt propter hunc mundum, cum neque nosmetipsi sapientiam adamaverimus, neque eam aliis reliquerimus. Nomina tantum diligimus, quia Christiani nuncupamur, paucissimi vero officiis Christianorum defungimur. Hæc omnia, quoties in memoriam revoco, subit etiam cogitatio, quemadmodum cuncta hic in Anglia viderim, priusquam deleta fuissent omnia & incensa, utpote templa per omnem Anglicanam gentem steterint ornamentis, & libris instructa, magnæque insuper multitudine fervorum Dei repleta: quamvis certe fructum perexiguum ex libris suis perceperint, quandoquidem intelligere illos nequibant, eo, quod patrio sermone neutiquam conscriberentur. Qui quidem hac oratione usi sunt: "Majores nostri, qui hæc quondam loca
"obtinuerunt, sapientiam adamaverunt, & per il-
"lam opes sibi conflare, nobisque reliquerunt:
"quorum sapientiæ impressam nos veluti orbi-
"tam vidimus, sed eam adipisci non potuimus;
"nam & opes & sapientiam plane perdidimus,
"quoniam ingenii nervos omnes ad ejus contem-
"plationem contendere noluimus."

Cum igitur hæc omnia cogitatione complecterer, magnopere admirabar præclaros illos sapientes, qui diu abhinc per universam gentem
Angli-

Anglicanam floruerunt, atque illos libros penitus omnes perdidicerant, quamobrem noluerunt horum partem aliquam in patrium sermonem transferre. Veruntamen protinus mihi metipsi respondebam, videlicet, quod maiores illi nostri ne utiquam opinati sunt, homines unquam adeo socordes futuros, aut rem literariam in tantum unquam prolapsuram: ideoque consulto id omisisse, existimantes eo uberiores hac in terra sapientiam futuram, quo plures à nostris linguæ pernoscerentur. Tum vero venit mihi in mentem, legem Dei primum in Hebræo sermone fuisse inventam, atque postea Græcos, cum eandem didicissent, eam universam, & alios insuper omnes libros in suam linguam vertisse, necnon Latinos etiam, quamprimum ipsi eam intelligentia comprehendissent, per prudentes interpretes suo sermone eandem expressisse: eodemque modo omnem undique Christianam plebem partem ejus aliquam in linguam domesticam transtulisse. Quapropter optimum censeo (si tu quoque sic existimas) ut nos libros aliquos, quos maxime necessarios arbitramur, qui ab omnibus intelligantur, eosdem in linguam, quam omnes intelligunt, convertamus: efficiamusque (quod certe ope divina perfacile poterimus, si pace perfruamur) ut omnis juvenus, quæ nunc est gentis Anglicæ (eorum præsertim hominum, qui liberi nati sunt, opesque habent, quibus eos ad id alere possunt) literis addiscendis addicatur: utque prius artem nullam imbibant, quam Anglica poterint scripta perlegere. Postea autem homines in Latinis literis eos instituunt, quos volunt amplius erudire, atque ad altiore

M

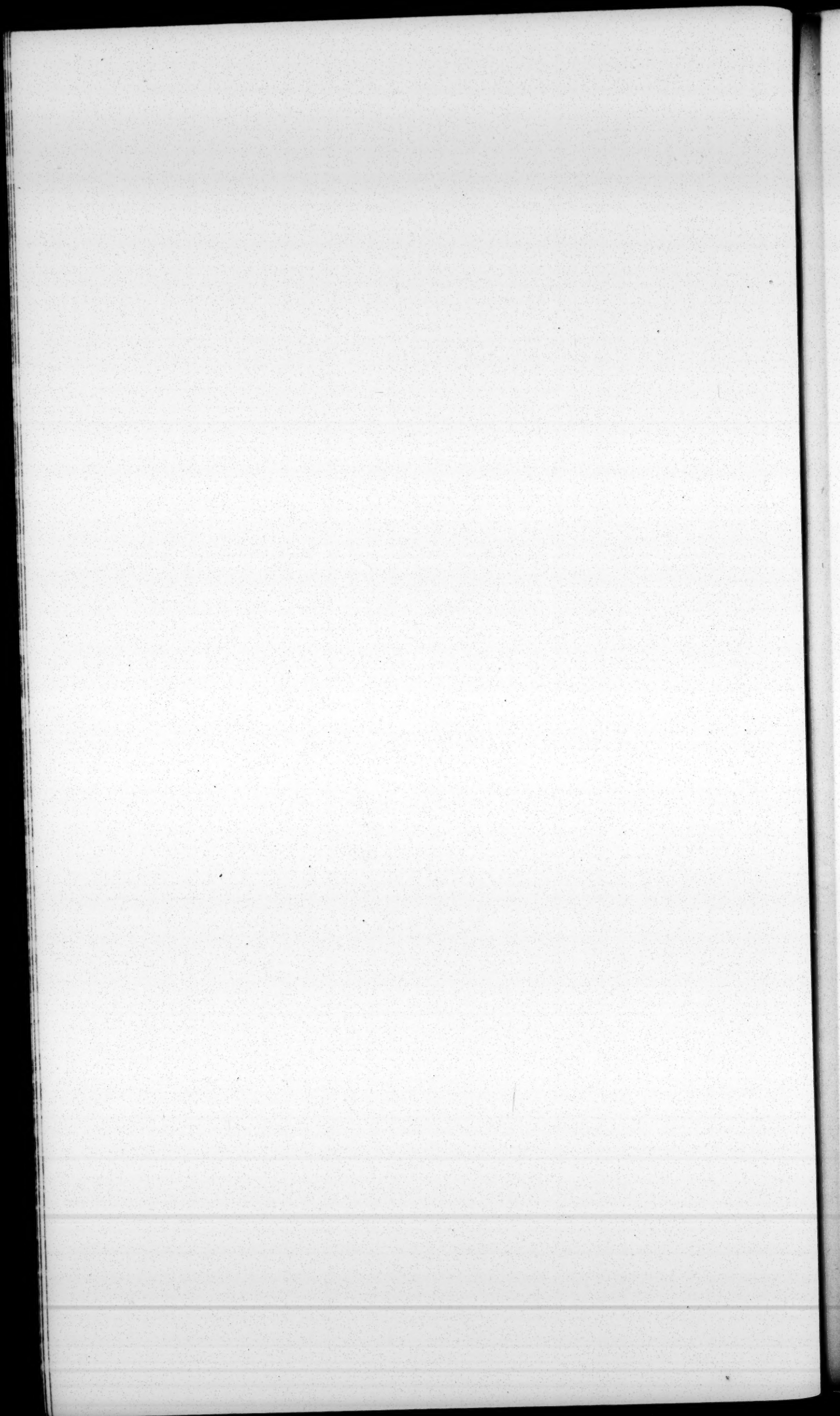
gradum

gradum provehere. Cum itaque mecum considerabam, quomodo isthæc doctrina sermonis Latini, per omnem gentem Anglicanam antehac obsolevisset (quamvis plurimi potuissent Anglica scripta legere) tum inter alia varia ac multiplicia negotia hujus regni, cœpi librum hunc vertere in sermonem Anglicanum, (qui Latine Pastoralis nuncupatur, Anglice vero *The Herdmans booke*) aliquando verbum de verbo exprimens, interdum autem sensum ex sensu, sicuti egomet ea didisceram à Pleimundo Archiepiscopo meo, & Afferro antistite meo, necnon Grimbaldo, & Johanne mihi à Sacris. A quibus posteaquam librum ita didicissem, ut penitus perciperem, quemadmodum facillime ad ejus intelligentiam pervenire possem, in Anglicum sermonem eum converti, & ad unamquamque Episcopi sedem in regno unum misi, superque singulos libros Stilum, qui est, quinquaginta Mancussæ. Et ego præcipio in Dei nomine, ne quis de libris hunc Stilum tollat, neque librum de templo; incertum cum sit, quam diu futuri sunt tales eruditi præfules, quales nunc (honos Deo) ubique sint. Quapropter volo, ut libri suis semper in locis remaneant, nisi illos Pontifex habere voluerit, aut commodatos alicui dederit, donec alii ex illis describantur.

Hoc scriptum Augustinus trans falsum mare ab Austro ad incolas hujus regni pertulit: sicut illud antea præparaverat servus domini Papa Romanus, rectus vicarius gubernans, Gregorius: considerata vir fortitudinis absque furore, summo sensu, sapientia, consilio præditus; immensus

sus thesaurus, quoniam is generis humani partem maximam cœlo lucrificavit: Romanorum vir optimus, mentis magnitudine abundantissimus, majestate liberrimus. Postquam me in Anglicum sermonem Ælfredus rex convertisset ad verbum, me per Austrum & Aquilonem suis scriptoribus delegavit, mandans illis, uti secundum exemplar plures tales describerent, eum nimirum in finem, quo Episcopis suis illos mittere posset. Quandoquidem quibusdam ex suis Antistitibus pernecessarii essent futuri, qui linguam Latinam minus intelligerent.

Ant. Van Dyke pinx.

CHRONOLOGIA

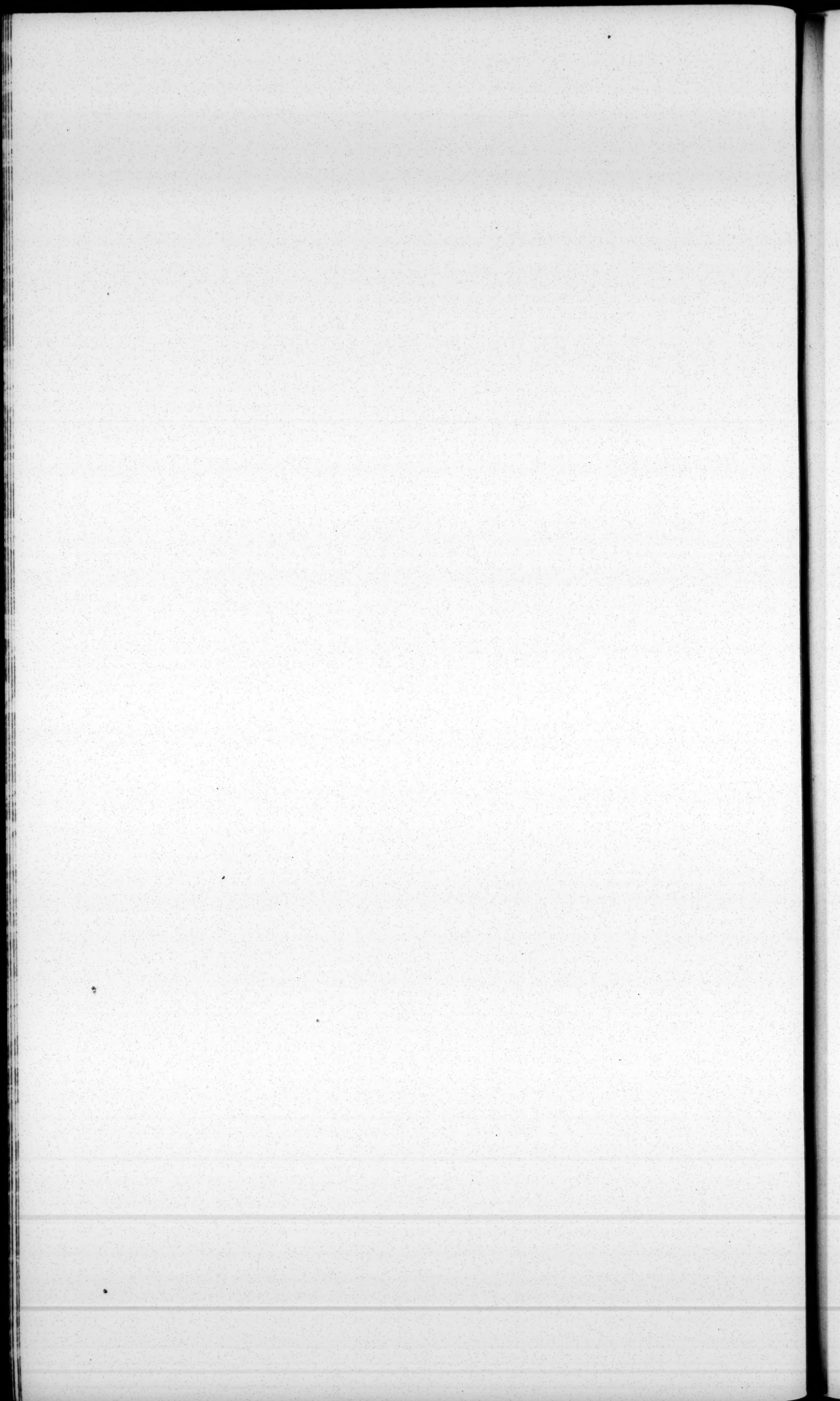
V I T Æ

REGIS ÆLFREDI,

EX APPENDICE

AD VITAM ÆLFREDI

A *D. Johanne Spelmanno* Anglice primo conscriptam, deinde à *Cl. Walkero* Latine editam. A° D. 1678.

CHRONOLOGIA

V I T Æ

REGIS ÆLFREDI.

A. C. A. ÆLF.

849. 1. **N**atus est Ælfredus è patre Etheluulpho, & matre Osburga filia Oslaci, in Wanatinga Comitatu Bearroccensi.

850. 2.

851. 3. Ceorl Domnaniæ Comes vicit Danos in Uuiccanbeorg.

Æthelstanus Rex [Etheluulphi filius] & Ealhere Comes Danos Sandwici vicerunt, & novem naves eorum ceperunt.

Alius Danorum exercitus 350 navibus Tamesin ingressus Londinum cepit, & Bertulfum Merciorum Regem fugavit; inde Suthriam profectus Acleæ ingenti prælio ab Etheluulpho & Ethelbaldo ejus filio prostratus est.

852. 4. Bertulpho Merciorum Regi defuncto successit Burrhedus.

853. 5. Burrhedus Etheluulphi auxilio Wallos devicit.

N 2

Ethel-

A.C. A.ÆLF.

Ethelulphus Ælfredum Demetiæ Regem constituit, [*Hist. Brit.*] & Romam misit. Qui à Leone IV. Pontifice confirmatus, & in Regem unctus est.

Ethelulphus filiam suam Burrhedo uxorem dedit.

Ealchere & Uuada [Athelstano prius defuncto. *Hard.*] acerrime cum Danis in Insula Taneto pugnarunt, & uterque occisus est.

854. 6.

855. 7. Indict. III. Sanctus Eadmundus East-Anglorum Rex unctus est, 8 Kal. Jan. an. ætatis suæ 14. à Nunbercho Episcopo.

Ethelulphus totum suum regnum decimavit Non. Novemb. Romamque, Ælfredum secum ducens, profectus est.

856. 8. Ethelulphus Roma rediens Juditham in uxorem duxit Non. Octob. [*Chron. Bertin.*] in patriam reversus non nisi ad regni partem admissus est.

Testamentum condit.

857. 9.

858. 10. Ethelulphus obiit Id. Jan. cum regnasset annos 19, & 6 menses, [*Parvum Chron.*] cui apud West-Saxonas succedit Ethelbaldus, qui Juditham novercam uxorem ducit.

859. 11.

860.

A. C. A. ÆLF.

860. 12. Ethelbaldus moritur cum annos 5
regnasset, post obitum vero patris
2 & 6 menses.

Regnum totum occupat Ethelbertus.
Piratæ Wintoniam diripiunt, sed à
Comitibus Hantunensi & Bearroc-
censi vincuntur, & ad naves com-
pelluntur.

 *Secuti sumus in hac supputatione Chro-
nicum Sax. & Asserium; probabilius ta-
men est ipsum anno 861 obiisse.*

861. 13. Juditha Franciam petens à Baldwino
Flandriæ Forestario capta est, &
anno 862. ei nupta, & Patri recon-
ciliata.

862. 14. Obiit Sanctus Swithunus.

863. 15.

864. 16. Dani in Taneto hyemantes cum Can-
tuariis paciscuntur; pactis autem
ruptis Cantiam Orientalem gravif-
sime opprimunt.

Baldwinus primus Flandriæ Comes
factus est. *Tilii Chron.*

865. 17.

866. 18. Æthelberto mortuo succedit Æthe-
redus.

Danorum exercitus magnus East-An-
gliam appulit, ibique hyemavit.

Equester vero factus

867. 19. Northumbros invadit; Osbertum &
Ællam Eboraci cum toto eorum
exercitu in die palmarum delet.

Ealstanus Episcopus Shirburnensis
obiit. Egbertus

98 CHRONOLOGIA VITÆ

A. C. A. ÆLF.

Egbertus à Danis Rex Northumbris
præficitur. *Floren.*

868. 20. Ælfredus uxorem ducit.

Pagani Notenghamium capiunt, cum
Merciis paciscuntur, & abscedunt.

869. 21. Pagani Eboracum adeunt, ibique per
annum integrum commorantur.

870. 22. Pagani ab Eboraco Theotfordiam in-
ter East-Anglos transeunt.

Edmundus Rex adversus eos viriliter
pugnans, fugatur, & deinde Mar-
tyrio coronatur.

Florilegus asserit novum exercitum
sub Hinguar & Hubba in Scotiam
appulsum, regiones omnes Septen-
trionales diripuisse, & inde Theot-
fordiam [cædem Lothbroci Patris
eorum vindicaturum] adisse.

Ceolnothus Archiepiscopus obiit, cui
successit Ætheredus.

871. 23. Relicta East-Anglia Pagani Redin-
gam occuparunt; pugnatum est En-
glefeildæ, Redingæ, Ælscedunæ, Ba-
singæ, Meretunæ; ubi vulneratus
Ætheredus post Pascha obiit.

Ælfredus Rex factus est.

Pugnavit Wiltunæ, & novies eodem
anno; quibus præliis Rex Danorum
unus, & novem Comites occisi sunt.

 *Ingulphus aliique Autores rejiciunt mor-
tem Ætheredi in annum sequentem.*

872. 24. Pagani Londoniam adeunt, & Mercii
cum iis pacem feriunt;

873.

A. C. A. ÆLF.

873. 25. Inde Torkeseyam, Merciique rursus cum iis pactum ineunt.
874. 26. Repandunum [*insigne Monasterium, quo sepulti erant Merciorum Reges*] penitus exscindunt, coguntque Burhedum Merciorum Regem patriam suam deferere, Romamque cedere, ubi paulo post moriebatur.
875. 27. Pars Paganorum cum Halfdene Northumbriam petunt; reliqui cum Godrunno, Askitello & Amundo Grantbrygiam adeunt.
 Ælfredus in navali pugna cum 7 Piratarum navibus, unam cepit, reliquas fugavit.
 Rollo Angliam invadit. *Affer.*
876. 28. Pagani Werhamum pergunt, pactisque & obsidibus posthabitis, Excestriam.
 Halfdanus Northumbriam inter suos partitur.
 Rollo Normanniam ingreditur; xv Cal. Decemb. *Hoved.*
877. 29. Pagani ad Werhamum relictī partim pedibus partim navibus, quarum 120 perierunt ad Swanawic, Excestriam contendunt; ubi ab Ælfredo obsessi juramenta, novosque obfides dant, se West-Saxoniam relicturos.
 Merciamque redeuntē eam inter se dividunt in mense Augusto.
878. 30. Pagani [pactis omnibus & juramentis ruptis]

ruptis] inopinato immediate post Epiphaniarum festum Chippenhamium [West-Saxoniarum fere medietatem] expugnant, totamque regionem misere diripiunt.

Ælfredus paucis suorum fidelissimorum comitatus per Sylvas & Paludes se abscondit; Hinguaris & Haldeni frater [Hubba sc. nam ille tertius erat frater, *Affer.* Hinguar, Haldene, & Hubba. *Floril.* Hinguar & Haldenus. *Hoved.*] ab Ælfredianis ad Kinwith occisus, & Corvus [vexillum] captus: occisi è Danis 840. [*Chr. Sax.*] 1200 alii.

Post Paschatis festum Ælfredus arcem Æthelingeie construxit: & ad Pentecosten acerrimo prælio Danos ad Eddandune devicit; quorum Rex Godrun cum 30 Ducibus, & exercitus maxima parte baptizatus, Reliqui Anglia excefferunt.

Rex Godrunno & suis Christianis concedit East-Angliam [& Northumbriam. *Floril.*]

879. 31. Pagani Cirencestriam petunt. Alius exercitus Fullenhamie hyemavit.

Deneberto Episcopo Wintonienfi defuncto successit Dunuulphus. *Floren.*

880. 32. Cerencestria relicta East-Angliam petunt, eamque inter se partiuntur.

Exer-

A. C. A. ÆLF.

Exercitus novus Fullenhamia relicta
Franciam adit.

Shaftsburiā urbem Rex condidit.

881. 33.

882. 34. Ælfredus contra 4 piratarum naves
prælium iniit; binas cepit reliquæ
se submiserunt. *Affer.*

Cuthredus è servo factus est Rex
Northumbrorum.

Rex Ælfredus Sancti Cuthberti Ec-
clesiæ contulit totam terram inter
Tinam & Teisam. *Floril.*

883. 35. Marinus Papa factus Ælfredo plu-
rima donaria misit, & Scholam
Anglorum à tributo liberam fe-
cit, [*aliqui in annum sequentem reji-
ciunt.*]

Afferio Shireburnensi Episcopo suc-
cessit Suithelmus, qui Regis eleemo-
synam ad Sancti Thomæ in India
Orientali Ecclesiam detulit.

Johannes Scotus Erigena in Angliam
venit. *Floril.*

Etiam Sanctus Grimbaldu, ut vide-
tur, à Rege in Angliam invitatus,
anno proximo huc accessit.

884. 36. Pagani Roscestriam obsidentes à Re-
ge fugati.

Rex ad ostium Sturæ sedecim [*Chr.
Sax. alii tredecim*] Paganorum na-
ves cepit: sui tamen aliquanto po-
stea negligentius agentes damnum
passi sunt.

O

Orien-

102 CHRONOLOGIA VITÆ

A.C. A.ÆLF.

Orientalis Dani pacem cum Ælfredo violarunt.

Obiit Papa Marinus.

Afferius Menevensis alique viri eruditi ab Ælfredo accersiti videntur.

885. 37.

886. 38. Ælfredus Londinum in potestatem suam redactam & restauratam, Ætheredo commisit; omnesque Saxones dispersi ad ipsum redierunt.

Synodum Londini celebravit, cui interfuit Grimbaldus, finita Synodo Oxonium missus videtur.

887. 39. Æthelelmus Wilton. Comes Regis eleemosynam Romam detulit.

Rex in Festo Sancti Martini coepit librorum lectioni & interpretationi operam dare.

Monasteria in Æthelingeay, & Septonia construxit. *Hoved.*

Abel Patriarcha Hierosolymitanus donaria ea misit.

Suithelmi iter in Indiam huic anno refert *Brompton.*

888. 40. Becca Comes West-Saxonum Regis eleemosynam Romam detulit.

Obiit Ticini Regis soror Ethelfwitha.

Obiit Æthelfredus Archiepiscopus Dorobornensis, & Ethelwoldus Comes.

Neustria Normannis ad habitandum data.

889. 41. Duo leprosi [*vox Saxonica etiam pedites*]

A. C. A. ÆLF.

dites significare potest] Romam cum litteris missi.

Rex Ecclesiæ Wigornienſi quædam confert.

890. 42. Beornhelm Abbas cum eleemoſynis Romam miſſus.

Guthrun obiit.

Plegmundus Archiepiſcopus Cantuarienſis conſecratus eſt.

Uulferus Archiepiſcopus Eboracenſis obiit.

891. 43. Tres Scoti ad Ælfredum ab Hibernia veniunt.

Formoſus Papa electus eſt.

892. 44. Ad hunc annum referunt aliqui in-
vaſionem Paganorum. *Floril.*

893. 45. Pagani è Francia cum 250 navibus Appuldreæ ad Limenem fluvium arcem ædificant; Hæſtenus etiam Middletonam accedit cum 80 navibus.

Guthredus Rex Northumbrorum obiit.

Rex rempublicam ordinat, novasque leges, novamque totius regionis partitionem, inſtituit.

894. 46. Northumbri & Eaſt-Angli Regi novo juramento ſe obſtrinxerunt, hi etiam obſidibus: quibus tamen neglectis cum Paganis conſpirarunt.

Rex autem inter binos in Cantio exercitus ſe medium collocans eorum prædationes impediit, tandem-

que exercitum Appledorensem prælio equestri superavit.

Fusi in East-Angliam se receperunt, & Northumbris adjuncti Devoniam navibus petierunt.

Hæstenus Beamfletæ se munivit, quæ, ipso prædatum egresso, à Regiis expugnata est.

Paganorum exercitus omnes Sceoburiæ muniunt castra: unde regionem usque ad Sabrinam prædantur, & Buttingtonæ diu obsessi, tandem (sed non sine notabili damno) erumpunt: Et per diversas partes fugientes tandem in East-Angliam conveniunt, novumque conficiunt exercitum; qui Cestriam magnis itineribus inopinato invadit.

Guthredus Rex obiit. *Sim. Dunelm.*

895. 47. Dani Cestriam deferentes partes Walliæ boreales deprædantur: unde per Northumbros East-Angliam regrediuntur, & Merseïæ confident: & eorum pars West-Saxoniam invadentes pene ad internecionem delentur, pars vero naves in Ligeam flumen trahunt.

896. 48. Ligea in partes à Rege divisa. Dani naves deferunt; & Quatbrigiam petunt.

897. 49. Ubi à Regiis devicti, pars in Franciam discedunt, pars in East-Angliam, totus denique exercitus fusus & dispersus est. Dum

A. C. A. ÆLF.

Dum hæc fiunt, piratæ Northumbri & East-Angli West-Saxoniam rursus invadunt; adversus eos vero Rex nova navigiorum genera suopte ingenio fabricari curat; quibus piratas penitus superat.

Bonifacius Pontifex Romanus.

898. 50. Per tres annos pestis acerbæ grassata multos è Regis famulatio, & exercitu delet.

Stephanus Pontifex.

Eastano Episcopo Londinensi succedit Theodredus.

Obiit Guthred Northumbrorum regulus in Festo Sancti Bartholmæi. *Ethel.*

899. 51. Romanus, Theodorus, Johannes Pontifices.

Æthelwaldus Scireburnensis Episcopus obiit.

Hoc anno Regem Ælfredum obiisse dicunt aliqui. *Hoved.*

900. 52.

901. 53. Obiit Rex Ælfredus, 5 Cal. Nov. hoc est Festo S. Simonis & Judæ.

✚ Historici nostri inter se non conveniunt de initio Regni Regis nostri, nec de ejus obitu. Quod maxime verisimile est, & antiquissimos scriptores, sequuti sumus; neque enim ipsos conciliandi ratio ulla succurrit. *Chron. Sax. Asserius, Florentius, H. Huntingdonius, Ethelwerdus, Florilegus, Sim. Dunelm.* regni initio annum 871. *Ingulfus, Malmsb. Hovedenus* an. 872. *Jo. Brompton* an. 873. assignant.

De

106 CHRONOLOGIA VITÆ

De obitu etiam discrepant. *Chron. Saxon.* mortuum dicit, anno 901, 6 noctes ante Festum Omnium Sanctorum. Postea vero non sibi satis constans, an. 941. hæc habet. *Hic Rex Æthelstanus 6 Kal. Nov. obiit: quadragesima prima circiter hyeme, unica nocte excepta, ex quo Ælfredus Rex defunctus est.* Adeo ut hic asserere videatur Regem Ælfredum, anno 900 mortuum.

Afferii continuator (quisquis ille fuerit) anno 900. 7 Cal. Novemb. cum regnasset 29 annos cum dimidio, anno ætatis 49, Indict. 4. & Sepultum dicit Wintoniæ in Ecclesia Sancti Petri, Sepulchro de lapide porphyrio pretiosissimo. *Ingulfus* anno Regni 29 obiisse dicit. *Ethelwerdus* (quantum ipsum intelligo) 901, septimo die ante Festum Omnium Sanctorum. *Florentius* an. 901. annis 29 & 6 mensibus Regni sui peractis, Indict. 4. feria 4. 5 Cal. Novemb. & Wintoniæ in Novo Monasterio sepultus est. (Et hæc valde consona. Annus enim 901 erat Indict. 4. & Ð litera Dominicalis, unde sequitur, quod 5 Cal. Nov. sit feria quarta.) *Floril.* anno 900. postquam 29 annos & 6 menses regnasset, 5 Cal. Novemb. feria 4. Indict. 5.

Sepultus Wintoniæ in Novo Monasterio. *Malmsb.* anno 901, priusque sepultum in Episcopatu, quod suum Monasterium erat imperfectum, mox in Novum Monasterium traductum. *Huntingd.* Cum regnasset 28 annos & 6 menses. *Hovedenus*, 899, 29 annis & 6 mensibus Regni sui peractis, Indict. 4. 5 Cal. Nov. mortem obiit: & Wintoniæ in Novo Monasterio sepultus est. *Sim. Dunelm.* anno 899, cum regnasset annis 28. *Brompton*, cum regnasset an. 28. & dimidium.

Hinc autem sequitur eos in ætate sua inter se non constare. Nam cum omnes conveniant ipsum anno 849 natum, necesse est ut an. 900 esset, ætatis suæ quinquagesimus secundus, cum tamen Afferii continuator, annos 49 vixisse scribit.

TESTIMONIA

DE

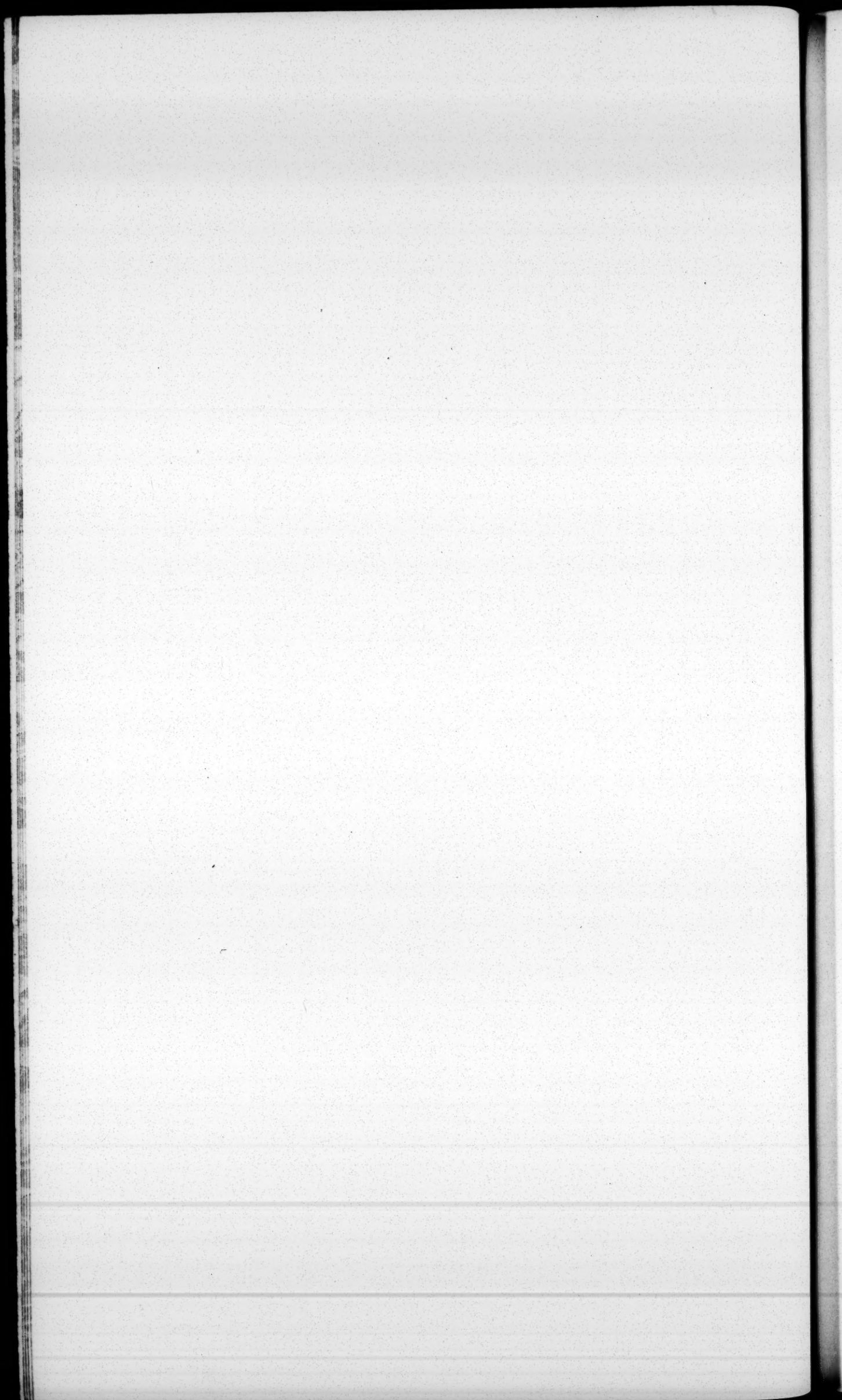
ÆLFREDO REGE

EX

FLORIBUS HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ

NICOLAI SMITH

EPISCOPI CHALCEDONENSIS.

TESTIMONIA

DE

ÆLFREDO REGE

EX

FLORIBUS HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ

NICOLAI SMITH

EPISCOPI CHALCEDONENSIS.

I. **H**IC solus ex omnibus Angliæ regibus, Diadema & inaugurationem sumpsit à Romano Pontifice, (ut agnoscunt Protestantes, *Balæus Centur. 2. c. 26. Parkerus in vita Celnothi Archiepiscopi; Foxus in Actis p. 127. Stous in Chron.*)

Atque ut intelligamus quantis beneficiis eum ornavit Deus, quem suus Vicarius coronavit; hic

1 Vir ille doctissimus NICOLAUS SMITHEUS agro Lincolnienfi ortus in Coll. SS. Trin. Oxon. admissus est A. D. 1584. ubi tribus annis in studio Philosophiæ peractis Romam commigravit, & postea Sacræ Theologiæ Doctoratu Vallisoleti in Hispania insignitus est; deinde in Angliam Pontifice amandatus, & Episcopus [titulo] Chalcedonensis institutus Episcopalem super Catholicos in Anglia jurisdictionem exercuit, usque ad A. D. 1636. quo (ne deprehenderetur metuens) in Galliam se contulit, Abbatia de *Charroux* (favente Armando du Plessis Cardinale & Duce de Richelieu) paulo post donatus; demum Parisiis 18 Martii A. D. 1655. Æt. 88. fato functus, in Ecclesia Monialium Anglicarum Ordinis D. Augustini, in Suburbis S. Victoris, sepultus est. *Vid. Ant. A Wood Hist. & Antiq Univ. Oxon. Lib. 2. p. 297, 298. & Athen. Oxon. vol. 2. p. 114.*

P

solus

folus ex omnibus regibus Anglis, ob res maximas in bello, & pace gestas, MAGNI cognomen, idque jure optimo, adeptus est.

Laudes, quas in omni genere, tum Catholici tum Protestantici scriptores ei attribuunt, mea quidem sententia, excedunt laudes, quæ cuivis regi hæcenus tributæ sunt.

Afferius Episcopus qui cum eo familiariter vixit, vocat eum Nobilissimum, prudentem, religiosum, & sapientissimum.

Edgarus Rex in Orat. apud Spelman. de Conciliis p. 477. ait. Sanctæ memoriæ Atavus meus Aluredus.

Ethelwerdus Lib. 4. c. 3. ita eum describit. Magnanimus Rex Ælfredus, immobilis Occidentalium postis, vir justitia plenus, acer in armis, sermone doctus, divinis super omnia documentis imbutus.

Ordericus Vitalis Lib. 4. Probitate & liberalitate laudabilique providentia omnes Angliæ reges præcedentes & subsequentes, ut reor excellit.

Marianus An. 900. & post eum alii tradunt fuisse Famosum, bellicosum, viduarum, pupillorum, orphanorum, pauperumque provisorem studiosum; Poetarum Saxonorum peritissimum, suæ genti charissimum, affabilem hominibus, liberalissimum, prudentia, fortitudine, justitia, temperantia præditum; in infirmitate, qua assidue laborabat, patientissimum; in exequendis judiciis indagatorem discretissimum, in servitio Dei vigilantissimum & devotissimum.

S. Ealredus de Genealogia regum Angliæ. Anglorum decus, regum gemma, virtutum exemplar Alredus.

Huntington.

ÆLFREDO REGE. III

Huntington. Lib. 5. De Alfredo nihil breviter dici potest, quia multa fecit & miranda.

Camden. in sua Britan. p. 267, alias 331, refert hæc verba ex veteribus Annalibus Wintoniensibus: Præsente gloriosissimo & invictissimo Rege Alfredo, cujus in omni ore, quasi mel, dulcorabitur memoria.

Polydorus Lib. 5. Erat Aluredus tam rebus externis laudandus, quam domesticis institutis admirandus. *Item* Summo ingenio summaque prudentia — Maximis bellis atque laboribus perfunctus, primum de Christiana Religione; deinde de liberalium omnium artium disciplinis; postremo de Republica, bonisque hominum moribus bene mereri maxime studuit. — Nullo non virtutis genere claruit, clarissimus item omnium Regum bellicis artibus.

Baronius Anno 888. Rex maxime pius.

Et Anno 878. MAGNUS, merito nuncupatus.

Harpsfeld. Sic. 9. c. 4. De quo (Alfredo) si pro meritis, & dignitate viri dicerem, justum, res illius opus, prolixumque postularent.

Westmonasteriensis, Anno 868. Alfredus juvenis admirandæ probitatis.

Et Anno 871. Erat cunctis fratribus suis forma decentior, vultu serenior, verbis & moribus gratiosior, omnibus amabilis & affabilis.

Naclerus, Generat. 30. Alfredus pietate, munificentia, & literarum amore celebris.

Trithemius in Chron Hirsaugiensi, Elfredus Rex Anglorum, vir in omni conversatione sua Christianissimus, prudentia, & eruditione scripturarum quoque celeberrimus.

Lesleus, Lib. 5. Historiæ Scot. c. 74. Aluredus Anglorum Rex, optimus Princeps.

— *Idem Boetius, Lib. 10. Histor. Scot.*

Gordon. Anno 901. ita scribit. Jam Angliæ regnum ab Heptarchia in Monarchiam, præsertim per Aluredum reductum, florebat, atque inter præcipua Europæ regna numerabatur.

Thornus Col. 1777. ait, Quod fuit primus rex Angliæ, qui inunctus est.

II. *Ex Protestantibus; Camdenus in sua Britan. p. 203. alias, 243. vocat Alfredum, Clarissimum Regem.*

Et p. 267. alias, 331. Pientissimum Regem.

Spelman. in Conciliis, p. 619. ait, Rex eximius Aluredus magnus.

P. 167. Rex celeberrimus.

P. 353. Rex fortissimus Aluredus, tanquam Leo rugiens.

P. 319. Insignis princeps.

P. 378. Virtute & rebus gestis MAGNUS ab authoribus appellatus. Puerum adhuc à Patre Romanum delegatum Leo Papa quartus, Prophetico velut ductus spiritu, in Anglorum futurum aliquando regem unxit, dum tres sui fratres omnes, qui paterno prius fruebantur diademate, superstites florere & incolumes.

Et in Glossario V. LEX. Pius, inclitus, fælix, imo inter perpetuas ærumnarum acerbitates victor, triumphator, nunquam fatis laudatus Aluredus.

Et plura ibidem cum summa admiratione Aluredi.

Selden. L. 2. Analectorum, c. 5. Rex (Alfredus) felix seculum, vere philosophabatur.

Usserius in Indice Chronologico, Anno 849. Aluredus nobilis ille Anglorum rex, nascitur.

Reusnerus

Reusnerus in Geneal. Vir summo ingenio, summaeque prudentiæ, bellicis item artibus longe clarissimus.

Lelandus apud Baleum Centur. 10. c. 30. Incomparabilis Alfredus.

Spedus in descript. Britan. c. 2. Alfredus ille vere Regum exemplar, & specimen.

Baleus Centur. 2. c. 26. Alfredus Magnus egregiæ indolis, & formæ adolescens, ad literas & virtutes natus.

Twinus de Antiq. Oxoniens. L. 2. Sect. 195. Inclitus Rex, de Cœlo lapsus.

Daniel, L. 1. Histor. Alfredus, speculum Regum.

Parkerus, in præfatione ad Asserium; Prudentissimus rex summo splendore, & tanta, quantam illa perraro vidit ætas, dignitate; qui non pacis solum laudibus floruit, sed belli quoque gloria circumfluxit, omnem curam, industriam, cogitationes denique omnes in disciplinarum studium consumpsit. Quis unquam illo aut pacis amantior est habitus, aut belli laude illustrior?

Foxus in Actis, p. 127. Inter omnes Saxonicos Reges hucusque nullus repertus est, qui præferri aut pæne conferri posset cum Alfredo, ob maximas & eximias illius dotes, dignas summa celebritate, siue intueamur ejus fortia facta, ac multiplices labores, pro patria susceptos, siue pias & insignes virtutes, junctas cum pia & tenera cura reipublicæ, siue consideremus præclaram ejus in bonis literis eruditionem, cum ardenti studio eam promovendi in toto regno suo.

Et p. 129. Summas ei laudes tribuit ob continentiam, fortitudinem, doctrinam, ac tandem concludit: Hic fortis, pius, ac doctus rex Christiane regnum suum

suum rexit. *Ac multa plura ibidem habet cum summa admiratione hujus regis.*

Similia habent Stous, & Coperus in Chronicis, Holinsbed, L. 6. c. 15, & 16. & alii Protestantes.

Spedus, L. 7. c. 36. vocat eum Speculum principum, & incomparabilem Principem.

Et in descript. Britan. c. 7. Inclitissimum regem.

Godvin. in Episcopis Wintoniensibus, n. 21. Inclitum regem.

III. *Sed missis his generalibus Elogiis, singulares ejus virtutes videamus.*

De ejus Eruditione (quæ rara est in regibus) ita Afferius, qui eum novit: Pene omnium librorum notitiam habebat.

Ethelwerdus, L. 3. c. 3. Sermone doctus, divinis super omnia documentis imbutus.

Ab Hovedeno, p. 414. cognominatur, Literatus.

Ingulfus in sua historia, p. 912. Omnibus literis apprime instructus erat.

Et p. 870. Usque ad profundam omnium liberalium artium scientiam penetravit.

Marianus, Anno 844. Librorum omnium notitiam habebat.

Malmesburiensis, L. 2. Regum, c. 4. Liberales artes totis medullis imbibit, in tantum, ut nullus Anglorum fuerit vel intelligendo acutior, vel interpretando elegantior. Plurimam partem Romanæ Bibliothecæ, Anglorum auribus dedit.

Westmonasteriensis, Anno 871. In arte venatoria, aucupatoria, inque omnium peritia, & fælicitate incomparabilis, sicut & in aliis donis fuit.

Idemque asserit Afferius in vita ejus, Anno 866. & Florentius, Anno 871.

Ex Protestantibus, Baleus, Centur. 2. c. 26. Ita doctus

doctus evasit, ut Grammaticus, Philosophus, Rhetor, Historicus, Musicus, & Poeta non vulgaris haberetur; imo Architectus, & Geometer perfectissimus.

Camden. in sua Britan. p. 89. Alfredus Rex Orofii historiam in Anglicam linguam transtulit. Atque hoc mirabilius in Alfredo, quod non solum continuis bellis, sed etiam (ut idem Malmesburiensis tradit) valetudinis adversæ fuit, ut qui semper, vel fico vel aliquo interterraneorum morbo agigaretur. Neque solum ipse doctus fuit, sed & undique doctos accersivit, ut Plegmundum ex Mercia, Asserium ex Wallia, Grimbaldum ex Belgio, atque Oxoniensis Academiae vel fundator, vel (ut aliis placet) restitutor & instaurator fuit.

IV. *De ejus Pietate, ita Asserius ejus familiaris, Anno 884.* Cursum diurnum, id est celebrationes horarum, ac deinde Psalmos quosdam, & orationes multas, quas in uno libro congregatas, in sinu suo, die noctuque (sicut ipsi vidimus) secum inseparabiliter, orationis gratia, inter omnia vitæ præsentis curricula, ubique circumferebat. Erat sedulus sanctorum locorum visitator, etiam ab infantia orandi, & eleemosynam dandi gratia, diu in oratione tacita prostratus; sæpissime Galli cantu & matutinis horis confurgens clam Ecclesias & reliquias sanctorum orandi causa, visitabat, ibique diu prostratus orabat. Divina quoque Ministeria, & Missam scilicet, quotidie audire, psalmos quosdam & orationes, & horas diurnas & nocturnas celebrare, & Ecclesias nocturno tempore (ut diximus) orandi causa clam à suis adire solebat & frequentabat.

Quibus

Quibus etiam addit, Quod Sanctorum reliquiae eum ubique comitabantur.

Eadem refert Marianus, Anno 893. Florentius, Anno 871. qui etiam addit, Anno 901. quod erat, In servitio Dei vigilantissimus, & devotissimus.

Item Westmonasteriensis, Anno 871. ac Malmesburiensis, L. 2. c. 4. Tria construxit Monasteria celeberrima, unum Sheptoniae, alterum Ethelingiae, tertium Wintoniae, in qua Canonicos posuit.

De quo postremo ita scribit Camdenus, in sua Britannia, p. 192. Novum Monasterium Aluredus fundavit, & ad construendum ejus officinas, mercatus ab Episcopo terrae spatium; ad unumquemque pedem, Marcam pondere publico pensitavit.

Unde Edgarus Rex in oratione sua: Sanctae memoriae Atavus meus Aluredus, ut Ecclesiam daret, non thesauris suis, non patrimonio, non sumptibus, non redditibus parcendum putavit.

Protestantes etiam (ut jam retulimus) vocant eum, Pium & pientissimum regem.

Eleemosinis (inquit Malmesburiensis, L. 2. c. 4. cit.) intentus, privilegia Ecclesiarum, sicut pater statuerat, roboravit, & trans mare, Romam, & ad S. Thomam in Indiam multa munera misit. Dimidiam portionem omnium censuum juste duntaxat acquiritorum, monasteriis delegavit. Cunctos praeterea redditus in aequas duas partes dividebat, rursusque primam in tres, quarum primam ministris suis Curialibus; secundam, Operatoribus; tertiam, Advenis. Secunda pars reddituum ita dividebatur, ut prima portio daretur pauperibus regionis suae; secunda, Monasteriis; tertia, Scholasticis; quarta, transmarinis Ecclesiis.

Ibidem,

Ibidem, Viginti quatuor horas, quæ inter diem & noctem jugiter rotantur, ita dividebat, ut octo horas, in scribendo, & legendo, & orando: octo, in cura corporis; octo, in expediendo regni negotio transigerit.

Eademque habet Asserius, itemque Ingulfus, in sua historia, p. 870. qui ibidem addit; Sanctorum pedibus acclivis & subditus, S. Neotum, & S. Werfredum Episcopum in summa veneratione habebat.

Ex Protestantibus, Stous in Chron. vocat eum: Vigilantissimum & devotissimum Principem in cultu Dei.

Camden. in Residuis, p. 366. Pium, prudentem & bellicosum Regem.

Spedus in Descriptione Britanniae, L. 1. c. 23. Eruditum & religiosum Monarcham.

V. *De ejus Justitia in administratione regni, ita Malmesburiensis, L. 2. Regum c. 4. cit.* Pacem infudit Provinciæ, ut etiam per publicos aggeres, ubi semitæ in quadrivium finduntur, armillas aureas juberet suspendi, quæ viantium aviditatem riderent, dum non essent qui eas abriperent. Judiciorum à suis hominibus factorum inquisitor, perperam actorum asperrimus corrector.

Twinnus, L. 2. Antiq. Oxon. sec. 208. Scientia politica inclytus Aluredus, in legibus ferendis pollebat.

Lambertus in sua Archaionomia existimat, mirabiles utilitates reipublicæ allaturum, si solidas Aluredianarum legum imagines teneremus. Videndæ sunt leges ejus apud Spelman. in Conciliis p. 354. & sequentibus.

Ingulfus, p. 908. ait, quod Rotulum edidit, in quo
Q
totam

totam terram Angliæ per comitatus, centurias, & decurias descripsit.

Somner in Glossario V. EQUILOCUS. Ab æquitate & iustitia longe lateque fuit celeberrimus.

VI. *Tantæ bellicæ Fortitudinis erat (ut teste Malmesbur. L. 2. Regum c. 4. cit.)* Cum Alfredo etiam victo, etiam jacente, luctandum esset. Rex ipse impigre in omnibus actionibus aderat, nota virtutis suæ specie, alienos territans, suos corroborans, solus adversum pectus hostibus inferre, solus inclinatam aciem restituere, sponte inimicos insultantes adoriens. Plerumque post fugam importabilis, & memoria repulsæ circumspectior, & ardore vindictæ, audacior.

Colmanus Antiquus historicus apud Baleum Centur. 3. c. 43. ait, quod Quinquaginta sex vicibus terra, marique cum Danis conflixit.

Et ut habet Spelman. in Conciliis, p. 379. Sexies supra quinquaginta vicibus, terra marique adversus Danos dimicasse fertur. *Unde Asserius ita de ipso cecinit.*

Cui vestis sudore jugi, cui fica cruore,
Tincta jugi.

Ac tandem sic Danos devicit, ut ita Camden in sua Britannia p. 367. alias, 444. ex antiquo Scriptore: Aluredus Rex sic Danos contudit, ut dabant ad libitum, obsides, quod terra exirent, vel Christianitatem reciperent. Quod & factum est. Nam Rex eorum Guthrim cum triginta proceribus, & omni pene populo baptizatus, in filium ab Aluredo susceptus, imposito sibi nomine, Athelstano.

Idemque confirmat, p. 163, 189, & 213.

Asserius refert, quod octies in uno anno pugnaverit
cum

cum Danis, In quibus octo proeliis, unus Rex, novem Duces, cum innumeris cohortibus periere, exceptis quotidianis & nocturnis irruptionibus.

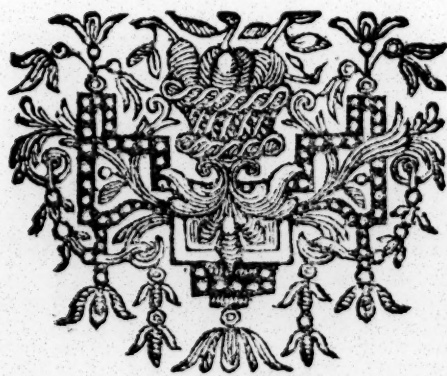
Habuit etiam bellicosissimam filiam Esfledam, Dominam Merciorum, quæ multa prælia gessit, multas urbes, & castella, partim extruxit, partim munivit, & in qua nihil fortissimi viri præter sexum desiderares: ita ut à quibusdam (prout refert Huntington, L. 5.) Non solum domina vel regina, sed etiam rex vocaretur, ad laudem & excellentiam mirificationis sui. Et ut æstimatum & dictum est, nisi fati velocitate prærepta fuisset, viros virtute transisset universos. *Tantæ etiam Castitatis, ut (quod tradit Malmesburiensis, L. 2. Regum c. 5.)* experta primi partus difficultate, perpetuo viri horruerit complexus, protestans non convenire regis filiae, ut illi se voluptati innecteret, quam tale incommodum post tempus urgeret.

VII. *Tantæ autem Celebritatis fuit Alfredus, ut quod tradit Asserius in ejus vita Anno 887. & alii.)* De Hierusalem ab Abel Patriarcha literas, & dona illi directas vidimus & legimus. Franci multi, Frisones, Galli, Pagani, Britones, & Scoti, Armorici, sponte se suo dominio subdiderant; nobiles scilicet, & ignobiles. Quos omnes sicut propriam gentem secundum suam dignitatem regebat, diligebat, honorabat, pecunia & potestate ditabat.

Malmesburiensis, L. 2. Regum c. 4. scribit, quod Ethelswida ejus filia nupsit Balduino Comiti Flandriæ, cui peperit Ernulfum; Ex quo inquit sunt hodie Comites Flandriæ: Ejusque Epitaphium refert Antonius Sanderus, L. 4. de rebus Gandavensium, eaque obiit, Anno 929.

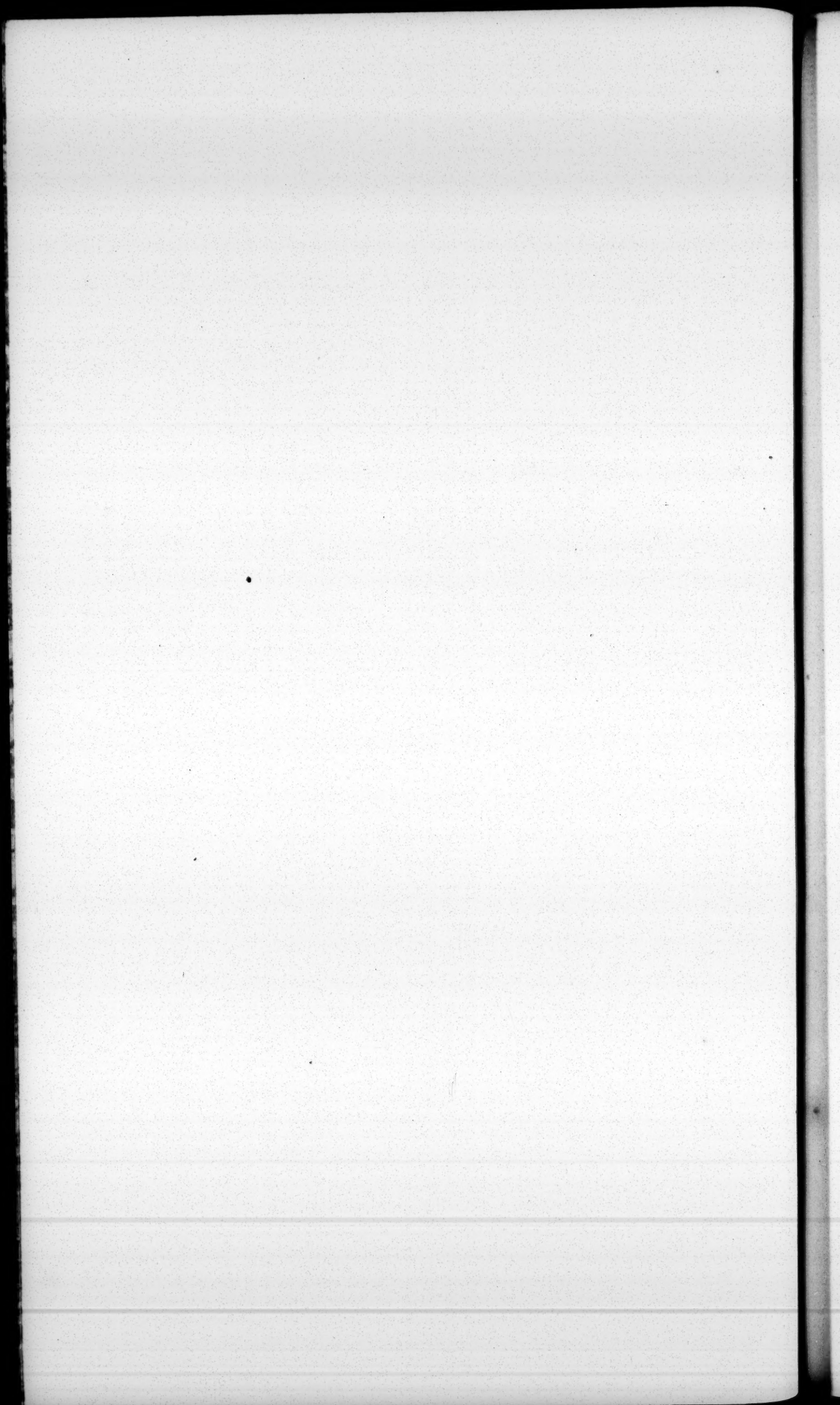
Spelman. admirabundus ita scribit de Alfredo; Zachei æstuans ardoribus, dimidiam partem census sui annui, in pios erogavit usus, temporisque partem tertiam, hoc est dierum singulorum naturalium horas octo, studiis sacris, & orationibus destinavit. O stuporem omnium ætatum Aluredum! Cujus dum religionem intuemur, nunquam exiisse videatur Monasterio; dum bella & militiam, nullibi versatus esse nisi in castris; (52. enim fertur dimicasse proeliis;) dum scripta ejus, & lucubrationes, vitam transegisse in Academia; & dum regni populique sui administrationem nihilo unquam studuisse, nisi in foro & senatu justitiæ promovendæ, legibusque bonis faciendis. Liceret utinam figillatim omnia enarrasse.

Nicol. Smith. His omnibus Alfredi laudibus adde, quod à nullo scriptore ullius vitii notatur.

EPISTOLA
FULCONIS
RHEMORUM ARCHIEPISCOPI
AD
ÆLFREDUM REGEM

E vetusto Cod. MS. penes V. R. THO. FORD A.M.
Ecclesiæ de *Banwell* in agro *Somersetensi* Vica-
rium; & Ecclesiæ *Wellensis* Prebendarium.

EPISTOLA
FULCONIS

A D

ÆLFREDUM REGEM.

GLoriosissimo ac Christianissimo Regi Anglorum Ælfredo, Folco gratia Dei Remorum Archiepiscopus ac Servorum Dei famulus, & temporalis regni sceptrum semper victricia, & cœlestis imperii gaudia sempiterna.

Primum quidem gratias agimus domino Deo nostro patri luminum & auctori omnium bonorum, à quo est omne datum optimum & omne donum perfectum; qui per gratiam spiritus sancti non solum splendescere in corde vestro voluit lumen suæ cognitionis, verum etiam accendere dignatus est ignem sui amoris; quo illustrati pariter & accensi, & regni vobis cœlitus commissi strenue administratis utilitatem, bellicis armis, (cum divino adjutorio) illius exquirendo vel tuendo pacem; & ecclesiastici ordinis, (mente religiosa instanter desiderando) spiritualibus armis amplificare sublimitatem. Unde supernam clementiam indefessis precibus exoramus, ut ipse, qui prævenit & accendit ad hoc cor vestrum, efficiat vos compotem voti, replendo

do in bonis desiderium vestrum; quatinus in diebus vestris & pax regno ac genti vestræ multiplicetur, & ecclesiasticus ordo, (qui in multis, ut dicitis, sive frequenti inruptione vel inpugnatione Paganorum, seu vetustate temporum, vel incuria Prælatorum, vel ignorantia subditorum conlapsus est,) per vestram diligentiam & industriam quantocius reparetur, nobilitetur, ac dilatetur.

Et quum per nostrum adiutorium id potissimum fieri desideratis, & à nostra sede, cui beatus Remigius Francorum utique Apostolus præsidet, hinc consilium ac patrocinium queritis, non sine divino instinctu hoc credimus actum: ut sicut olim gens Francorum per eundem beatum Remigium liberari à multimodo errore & unius veri Dei cultum meruit cognoscere, sic gens Anglorum, ex sede illius & doctrina talem deposcat suscipere, per quem superstitiosa cavere, superflua refecare, ac noxia quæque inolitata consuetudine ac more barbarico pullulantiæ noverit extirpare; & per agrum dominicum ambulantes discant flores legere & anguem cavere.

Augustinus etenim Sanctus vestræ gentis primus Episcopus à beato Gregorio Apostolo vestro vobis directus nec omnia decreta Apostolicarum sanctionum potuit in brevi demonstare, nec rudem ac barbaram gentem voluit subito novis & incognitis legibus onerare; noverat enim infirmitati illorum consulere, atque cum Apostolo dicere tanquam parvulis in Christo *Lac vobis potum dedi non escam* Et quemadmodum Petrus & Jacob qui videbantur columnæ esse cum Barnaba & Paulo cæterisque senioribus congregatis,

AD ÆLFREDUM REGEM. 125

gatis, Ecclesiam primitivam de gentibus ad fidem Christi confluentem noluerunt graviori iugo onerare, nisi ut præciperent eos abstinere ab immolatis, fornicatione, suffocato & sanguine: ita & primitus in vobis gestum esse cognoscimus.

Quin & rudimenta barbaricæ feritatis ad divinam cognitionem enutrienda, hoc solo indigebant; & servi fideles atque prudentes, super familiam domini constituti, conservis suis in tempore, hoc est, pro captu audientium, mensuram tritici bene erogare noverant. Ac successu temporis crescente religione Christiana, sancta Ecclesia his contenta esse nec voluit nec debuit: sed sumpta forma ab ipsis Apostolis magistris & fundatoribus suis qui post Evangelicam doctrinam ab ipso coelesti magistro propagatam atque diffusam, non superfluum & inutile sed commodum & salubre duxerunt suarum epistolarum crebris commonitionibus fideles perfectius instituere, & in vera fide solidius confirmare; tramitemque vivendi & normam religionis eis abundantius contradere.

Nihilominus & ipsa, five adversis exercitata five prosperis enutrita, nunquam cessavit utilitatem filiorum, quos cotidie Christo parturit, exquirere, eorumque profectum five privatim five publice, igne Spiritus sancti inflammata, augmentare. Hinc sunt consilia non solum ex vicinis civitatibus vel provinciis, sed etiam ex transmarinis regionibus totiens contracta, hinc Synodalia decreta sepius edita, hinc sacri canones sancto Spiritu conditi & consecrati, quibus & fides Catholica maxime roboratur, & eccle-

R

siasticæ

fiasticæ pacis unitas inviolata custoditur, nec non ordo illius honeste disponitur: quos equidem sicut transgredi omni Christiano illicitum est, sic ignorare maxime clericis & sacerdotibus omnino nefarium est; quorum salubris observatio & religiosa semperque amplexanda traditio, quum, propter causas superius memoratas apud gentem vestram, aut non pleniter innotuit, aut ex maxima jam parte refriguit, optimo consilio & ut credimus divinitus inspirato vestræ dominationi ac regali prudentiæ visum ac placitum fuit, & nostram parvitatem super hoc consulere & beati Remigii sedem expetere, cujus meritis atque doctrina eadem sedes, ut Ecclesia super omnes Ecclesias Galliarum, ex ejus temporibus omni religione & doctrina semper floruit & excelluit.

Et quum talia à nobis quæsituri ac petitori, nolueritis quasi immunes & manu vacua apparere, dignata est vestra regia dominatio nos maximo munere, & necessario multum tempori, & congruo satis rei de qua agitur, honorare: super qua re & supernam providentiam admirantes nimium laudavimus, & vestræ regiæ munificentiae grates non modicos retulimus.

Misistis siquidem nobis licet generosos & optimos tamen corporales atque mortales canes ad abigendam rabiem visibilium luporum, quibus, inter cætera flagella justo Dei judicio nobis inlata, plurimum abundat patria nostra: queren-
tes à nobis & ipsi canes non corporales sed spirituales, non tales videlicet qualibus exprobrat Propheta dicens *Canes muti, non valentes latrare*, sed de qualibus dicit Psalmista, *Lingua*

gua canum tuorum ex inimicis, ab ipso. Qui utique noverint & idonei sint pro domino suo magnos latratus fundere, & gregem illius vigilantissimis ac sagacissimis excubiis jugiter custodire, cruentissimosque lupos immundorum Spirituum, qui sunt insidiatores ac devoratores animorum, procul arcere: de quorum numero unum à nobis specialiter deposcitis nomine GRIMBALDUM Sacerdotem & Monachum, ad hoc officium destinandum, & curæ Pastoralis regiminis præficiendum: cui utique testimonium perhibet universa Ecclesia, quæ eum ab ineunte ætate nutrit in vera fide & sancta religione, & quæ illum per singulos gradus ecclesiastico more promovit usque ad sacerdotii dignitatem, dignissimum esse illum proclamans Pontificali honore, & idoneum qui possit & alios docere: sed quum id in nostro regno magis fieri optabamus, & olim Christo annuente opportunitate temporis adimplere disponebamus, (scilicet ut quem habebamus filium fidelem, haberemus & ministerii nostri consortem & in omni utilitate ecclesiastica fidissimum adiutorem, non sine ingenti, ut ita dixerimus, dolore patimur illum à nobis divelli, & per tanta spatia terrarum ac maris, à nostris obtutibus separari.

Porro autem quia caritas non novit dispendium, nec fides detrimentum, nullaue intercludunt intervalla terrarum quos copulat veræ dilectionis vinculum, libentissime vestræ petitioni annuimus, quibus nihil negare possumus, neque eum vobis invidemus, quorum profectu sicut de nostro gratulamur, & quorum lucra nostra deputamus. Scimus enim quia in omni loco uni

Deo servitur, & quia una est Catholica & Apostolica Ecclesia sive Romana sive Transmarina; nostrum igitur est vobis illum Canonice concedere, vestrum autem honorifice suscipere: ea scilicet ratione atque tenore tam ad gloriam regni vestri, quam ad honorem Ecclesiæ & Præfulatus nostri, eum ad vos mittendum cum suis electoribus, & cum nonnullis regni vestri proceribus vel optimatibus tam Episcopis scilicet, Presbyteris, Diaconibus, quam etiam religiosis Laicis, qui nobis viva voce in præsentia totius Ecclesiæ nostræ profiteantur atque promittant, eum condigno honore se habituros omni tempore vitæ suæ; nec non decreta canonica, & sanctiones Ecclesiasticas ab Apostolis, & Apostolicis viris Ecclesiæ traditas, quæ tunc à nobis audire & videre, & postea ab eodem suo pastore & doctore secundum formam à nobis traditam discere potuerint, cunctis diebus inrefragabiliter velle custodire. Quod cum fecerint divina benedictione, & beati Remigii auctoritate per nostrum ministerium, & impositionem manuum more Ecclesiastico decenter ordinatum, & in omnibus plenissime instructum accipientes illum sibi cum debito honore deducant ad propriam sedem alacres, & læti ipsi omni tempore patrocínio illius fruituri, doctrinaque & exemplo ejus jugiter instruendi.

Quia vero sollicita sunt pro se invicem membra, & *vel uno gaudente congaudeant, vel uno patiente compatiuntur cetera membra*, vestræ regię celsitudini ac providentissimæ mansuetudini deinceps illum attentius, ac specialius commendamus quatinus quicquid ad honestatem Ecclesiæ, & erudi-

AD ÆLFREDUM REGEM. 129

eruditionem gentis vestræ congruum, & utile secundum canonicam auctoritatem, & Ecclesiæ nostræ consuetudinem potuerit invenire, libera auctoritate absque ullius contradictione semper possit docere & opere adimplere. Ne forte, quod absit, diabolico quispiam instinctu contra eum zelo livoris & malivolentiæ ductus, controversiam moveat aut seditionem concitet.

Vestrum itaque erit hoc omnino providere ac regia censura tales, si qui forte exorti fuerint, omnimodis reprimere, barbaricamque feritatem freno vestri moderaminis cohibere. Illius autem Pastoralis solertia, sibi commissorum saluti semper consulere & post se universos potius amore trahere, quam terrore cogere.

Gaudeat semper ac vigeat in Christo rege regum, & domino dominorum vestra dignitas nobilissima, pietas sanctissima, nec non fortitudo invictissima.

Nicol. Harpsfeld. Hist. Eccl. Angl.
Pag. 170.

Transmittitur in Angliam GRIMBALDUS, una cum Fulconis literis, in quibus amplissimis verbis mirifice commendat singulare regis, in utraque tam politica quam Christiana republica reparanda, studium; gratiasque simul pro muneribus transmissis magnas agit. Quæ hodie literæ extant satis prolixæ sed pie & sapienter scriptæ.

APOLOGIA
ASSERII
CAMDENIANI
SIVE

Clausulæ, de Discordia inter GRIMBALDUM
& veteres Scholasticos *Oxonienes* A. D. 886.
[*Editionis Camdenianæ pag. 16. nostræ 52.*] ad-
versus quorundam doctissimorum virorum ob-
jectiones, vindicatio.

Eodem anno [886.] exorta est pessima ac teterrima Oxoniæ discordia, inter Grymboldum, doctissimosque illos viros, quos secum illuc adduxit, & veteres illos scholasticos quos ibidem invenisset; qui ejus adventu leges, modos, ac prælegendi formulas ab eodem Grymboldo institutas, omni ex parte amplecti recusabant: per tres annos haud magna fuerat inter eos dissensio, occultum tamen fuit odium, quod summa cum atrocitate postea erupit; ipsa erat luce clarius: quod ut sedaret, rex ille invictissimus Ælfredus de dissidio eo nuntio & querimonia Grymboldi certior factus, Oxoniam se contulit, ut finem modumque huic controversiæ imponeret; qui & ipse summos labores hausit, causas & querelas utrinque illatas audiendo. Caput autem hujus contentionis in hoc erat positum: veteres illi scholastici contendebant, antequam Grymboldus Oxoniam devenisset, literas illic passim floruisse, etiamsi scholares tunc temporis numero erant pauciores, quam priscis temporibus, plerisque nimirum sævitia ac tyrannide Paganorum expulsis; quin etiam probabant & ostendebant, idque indubitato veterum annalium testimonio, illius loci ordines ac instituta à nonnullis piis & eruditis hominibus fuisse sancita, ut à D. Gilda, Melkino, Nennio, Kentigerno, & aliis qui omnes literis illic consenuerunt, omnia ibidem felici pace & concordia administrantes: ac Divum quoque Germanum Oxoniam advenisse, annique dimidium illic esse moratum; quo tempore per Britanniam iter fecit adversus Pelagianorum hæreses concionaturus, ordines & instituta supra mirum in modum comprobavit. Rex ille inaudita humilitate utramque partem accuratissime exaudivit; eos piis ac salutaribus monitis etiam atque etiam hortans, ut mutuam inter se conjunctionem & concordiam tuerentur. Itaque hoc animo discessit rex, quosque ex utraque parte consilio suo esse obtemperaturos & instituta sua amplexuros. At Grymboldus hæc iniquo animo ferens, statim ad monasterium Wintoniense ab Ælfredo recens fundatum proficiscebatur, deinde tumbam Wintoniam transferri curavit, in qua proposuerat post hujus vitæ curriculum ossa sua reponenda, in telludine, quæ erat facta subter cancellum ecclesiæ Divi Petri in Oxonia; quam quidem ecclesiam idem Grymboldus extruxerat ab ipso fundamento de saxo summa cura perpolito.

APOLOGIA ASSERII CAMDENIANI.

MUltis proculdubio, hac de re judicium primo quasi aspectu facientibus, ipse videbor excusatione caruisse, quod hujusce Asserii Clausulæ, à tot viris doctis jam olim in dubium vocatæ, defensionem susceperim: nec injuriâ hoc modo sentient, id si feceram ea tantum ratione, ut obsoletas fere Caii & Twyni disputationes, dicam an altercationes, demum renoverem. Haud is sum morosus & superstitiosus Antiquitatum cultor, qui ad bellum utramque forum Academiam movere velim, nulla alia de causa, quam ut Matrem Matertera graviolem annis esse ostenderem; istiusmodi nugas meditentur, quorum est laboriose nihil agere.

De sua gloriatur licet ætate Cantabrigia; immo Sigeberti Cantabrigie Historiæ prius pro veris habeantur, quam viri literati omnia infima sum-

S

mis

mis paria faciunt, turbant, miscent. Interea vero nobis etiamnum liceat opinione nostra frui; & Academiam Oxoniensem diebus Ælfredi Regis longe superiorem esse, credere: quam quidem opinionem, non modo ob Asserii locum (quem fidelissimus in lucem protulit editor Camdenus) sed etiam ob argumentorum copiam, quam alii bonæ notæ scriptores fuggerunt, magis magisque indies amplectimur.

Verum ut contrarie sentientibus id quod æquum est attribuamus, sciendum Matthæum Parkerum Archiepiscopum Cantuariensem¹ excudisse volumen nostratum Historicorum, atque inter hos *Asserium Menevensem*, typis Saxonice: cum autem hujus libri rara admodum exemplaria forent, & vix alibi coemenda, Camdeno placuit eosdem Historicos, una cum aliis nonnullis, è *Bibliotheca sua* prelo subicere:² In hac editione primum comparuit insignis illa periodus de Discordia inter Grimaldum & veteres Scholasticos Oxonienses; ex qua discimus Academiam in Oxonia non fundasse, sed jampridem fundatam redintegrasse, Ælfredum.

³ Acerrimas eo tempore controversias de suis utraque primordiis disceptabat Academia, cum librum suum ederet Parkerus; adeo ut ille censoriæ severitatis nota inureretur, quasi sententiam istam⁴ *Veritatis aut Charitatis odio* plane omiserat; nec Camdeno minus postea parceretur, quasi istam eodem argumento ductus inseruerat editioni suæ.

¹ A. D. 1574. ² 1603. ³ Vid. Th. Caii [alias Key] *Assert. Antiq. Oxon.* 1568. Et Joh. Caii [vulgo Londinensis] de *Antiq. Acad. Cantabrig.* 1568, & 1574. ⁴ Twyne *Apol. Ant. Oxon.* p. 144.

Twyno posthæc visum est omnibus palam facere Codicem MS, quo usus est Camdenus in hac editione proferenda, (id quod tunc dierum prorsus inusitatum fuit) hisce verbis: ¹ *Ne vero fidem fallam quære ab Henrico Savill Eboracensi jam admodum sene (vel mortuo) in his plurimum versato, quem hujusmodi Afferii vetustissimum exemplar cui-dam Neteltono mutuo dedisse, & cum eo postea, de libro non reddendo, magnas lites in jure exercuisse, M. Thomas Alanus integerrimæ fidei testis mihi retulit; quodque Neteltono interim extincto, cum omnes libri ejus in manus domini Savill Baronis Scaccarii devenissent, solus ille liber deesse compertus est.* Hisce ad pugnam aperte provocatum est, & rei veritas (si quid incertum esset) facillime potuit enucleari. Tum enim [1608] in vivis erant Allenus & Camdenus; & ² Savilius ipse (contra quod inconsultius asseruerat Twynus) nec *admodum senex erat*, ut pote nondum quadragenarius; nec *mortuus*, ut qui novem posthæc annos superavit.

Utrum autem ultiores hac de re quæstiones orirentur, an litem omnino dirimerent adversæ partes, haud certus scio. Me vero latet, si quis exin hujus periodi *ἀνθεντικῶν* oppugnaverit; usque dum A. D. 1639 primum ³ edidit *Ecclesiæ Britannicæ Antiquitates* Doctissimus Ufferius.

I. Hic R. R. Archipræsul, quasi Dictatorium munus inter literatos exercens, subito sententiam fert, & quo jure quave injuria reum figmenti supponendi peragere non dubitavit Hominem, pari, saltem in Britannicis Antiquitatibus illustrandis, cum seipso fide & auctoritate.

¹ *Apol. Lib. 2. p. 144.* ² *Vid. Ant. a Wood Athen. Oxon.* ³ *Dublini 4º.*

¹ *Et legi in Optimo MS. exemplari non modo retulit Camdenus, sed etiam relatoris à quo hoc accepit (neque enim ipse exemplar hujusmodi unquam viderat) secutus fidem, Francofurtensi Asserii de rebus gestis Ælfredi editioni inserendam curavit: quod à doctissimo viro factum nollem. Nam ut exemplar penes Henricum Savilium Eboracensem aliquando extitisse demus, cui erraticum hoc fragmentum insertum fuerit, (quemadmodum consimile B. Hieronymi elogium in Principio Gennadiani Catalogi descriptum, intra Marcellini Comititis Chronicon, quo usus est Cuspinianus, locum reperit) quis OPTIMUM fuisse præstabit? quum antiquissimum antigraphum, si non ipsius (quod omnino videtur) Asserii, certe proximis ab eo temporibus, Characteribus Saxonice exaratum adhuc in Cottoniana Bibliotheca conservetur, in quo istorum omnium neque vola exstat neque vestigium.*

Miror quamam autoritate fretus, vir eruditissimus expresse dixerit, Camdenum *hujusmodi exemplar nunquam vidisse*. Tale nihil indicat Camdeni præfatio, imo contrarium potius innuere videtur libri titulus, ubi legimus Historicos hosce viz. *Asser, Walsingham, &c. plerosque nunc primum in lucem editos, è Bibliotheca Guil. Camdeni.*

Etsi agnoscere videtur Cod. MS. olim fuisse penes Hen. Savilium, ægre tamen fert, quod Camdenus illum EXEMPLAR vocaret OPTIMUM; *Quum antiquissimum Antigraphum, ipso judice, si non ipsius (quod omnino videtur) Asserii, certe proximis ab eo temporibus, characteribus Saxonice exaratum, adhuc in Cotton. Bibl. conservetur: &c.*

Atqui ipsissimi hujus exemplaris variantes lectiones excerpsit, & mecum humaniter commu-

it
e-
us
à
e-
i-
m
o-
i,
i-
e-
us
eo
uc
m

i-
di
n-
re
ce
m

te
od
a;
fi
i-
a-

e-
ur-

it

DOMINO MEVO VENERABILI PISSIMOQUE
OMNIUM BRITANNIE INSULAE xp̄IANO
RVM. RECTORI. ÆLFRED. ANGLORVM SAXO
NUM. REGI. ASSER. OMNIUM. SERVO
RVM DEI ULTIMVS. MILLE MODAM
ADVOTA DESIDERIORVM. VTRIVSQUE
VITAE. PROSPERITATEM.

ANNO DOMINICAE
INCARNATIONIS. DCCC. XLIX. NATVS
EST ÆLFRED ANGVL SAXONVM REX IN VLLA
REGIA QUE DICITVR IN ANATING MULLA PAGA
QUE NOMINAT^r BERROC SCIRE QUE PAGATA HET
VOCATVR ABERROC SILVA UBIBUXUS BABUNDAN
EISSIME NASCIT^r CUIVS GENEOLOGIA TALIS TALISERIE

nicavit amicus, ut plurimum colendus, J. Hill è Medio Templo Generosus. Est codex sane vetustus, elegans & bonæ notæ, cui describendo plures navarunt operam amanuenses, quorum tamen nemo linguam Latinam videtur apprime calluisse. Prior & antiquior hujus codicis scriptura (judicium sequor Viri pereruditi, & rei Antiquariæ accuratissimi indagatoris, Cl. Humfredi Wanleii) circiter Annum Domini 1000 vel 1001 exarata fuit; scilicet juxta centesimum post Asserii mortem. Et *characteribus Saxonici* minime conscriptum esse, ostendit paginæ annexum specimen. Denique haud tam perfectum & absolutum est exemplar, quam quo usus est aut Parkerus aut Camdenus.

Ideo licet Parkerianus codex & Cottonianus, majorem sibi vendicent vetustatem, jure merito autem Camdenus suum exemplar, quoniam utroque, ut sibi visum est, perfectius, OPTIMI elogio insignivit.

Hanc vero totam objectionem penitus refellit id quod retulit Antonius à Wood de colloquio quodam inter Twynum & Camdenum super ipsum, de quo nunc agitur, argumentum.

¹ *De exemplari unde hæc hauriuntur, verba interim factururus, quoniam scilicet locus ille, eo quod in omnibus Asserii apographis non habetur, tanquam spurius & subdititius à nonnullis rejicitur.*

Exemplar vero istud non modo vindicavit in Apologia sua Twynus; verum & qui excudendum curavit, Camdenus, non tantum in Britannia sua Optimum Asserii exemplar nominavit, sed & in familiari cum

¹ *Ant. a Wood Hist. & Ant. q. p. 9.*

amicis colloquio fidem ejus ubique asseruit; idque speciatim ad præfatum Brianum Twynum, qui id ipsum manu sua testatum reliquit.

Cum enim impense cuperet Twynus, ut de exemplaris illius fidei editione sibi melius constaret, XVIII Februarii, Anno MDCXXII. ad Camdenum, Westmonasterii in ædibus Guiliel. Heather Musices Doctoris degentem accessit, deque variis prout se dabant, rebus, consertis prius verbis, ad prædictam Asserii editionem, locumque in ea Academiæ Oxoniensis antiquitatem tam obnixe firmantem, sermonem tandem deduxit: Instabat autem (de Twyno loquor) paragraphum illum, siquidem nec in Manuscriptis nec impressis hætenus libris passim occurrat, à compluribus in dubium vocari, nec aliud quam παραμυθεληδόν cen-
seri: summopere autem efflagitare viros doctrina & dignitate haud vulgari, ut antequam suspicio ea in opinionem præfractam adolesceret, vivens ille valensque veritatem toti orbi patefacere vellet. Ad hæc itaque Camdenus id se jampridem effecisse, & plenius forte aliquando effecturum respondit: "Te vero (inquit, Twynum allocutus) quod attinet, ne inter fluctuantes illos ponaris, scripta prohibent ea quibus Antiquitatem Oxoniensem abunde dilucidasti, & quibus ego assentiendum potius arbitror, quam leviculis refragantium quorumcunque objectionibus. De loco autem, quem sibi eventilandum sumpserunt suspicaces isti (qui acerbis me censuris perpetim exagitant) sitne genuinus an suppositivus parum facit; cum te minime latet vel disspuncto illo testimonio, argumentorum affatim superesse quæ vetustatem Universitatis Oxoniensis apertissimam faciant."

Porro autem urgente ibi Twyno, diceret præcise, num locum illum à viro aliquo acceperit, cujus fidei
innixus

innixus eundem *Afferio* intulisset; an vero è probato quovis exemplari desumpserit; Respondit *Camdenus*, integram eam *Afferii Historiam* ad Codicis cujusdam MS. fidem, qui penes ipsum tum erat, editam fuisse, in quo etiam ipsissima illa, de quibus dubitatur, quæque in nonnullis exemplaribus desunt, verba reperiabantur. Addidit autem, quærente *Twyno* Codicis antiquitatem, se quidem arbitrari temporibus *Richardi* secundi fuisse scriptum.

Hæc omnia *Brianus* ille *Twynus*, diligentissimus priscorum temporum rimator, sua manu conscripta, & adjuratione Dei, Optimi, Maximi, confirmata memoria prodidit.

Penes me A. Wood
in transcriptu sub
attestatione publici
Notarii. [Notula
in imo pagina.]

Declarationis hujus apographon, notarii publici testimonio firmatum secum habuit *Ant. a Wood*; exemplar vero Archetypon (quod tamen me hæcenus incassum perquisivisse invitus fateor) olim inter *Twyni* Codd. MSS. servavit, & forte nunc servat, *Bibl. C. C. C. Oxon.* Id allegavit *Cl. Hearnius*, meque non ita pridem certiore fecit, semet olim in Bibliotheca prædicta idem conspexisse.

In confirmationem hujus accedit etiam epistola quædam *Br. Twyne* ad *Camdenum* transmissa, quam inter alias *Camdeni* reliquias, ex MS. *Cotton. T. Smith S. T. P. juris publici* ² fecit. --- Jam igitur iterum iterumque tersam atque expurgatam *Afferii Menevensis, Historici de optimo Rege optimi*, editionem jamdudum tuam tibi gratulor; quam tu ex MS. licet non antiquissimo, nec, quod aiunt, διφθέραις ἀρχαιοτέραις, satis antiquo tamen ac

1 Not. ad *Spelman. Vit. Ælfredi*, pag. 178. 2 A. D. 1691.

spectatæ

spectatæ fidei exemplari (quod mihi abunde satisfecit) adornasse te prædicas, quæ etiam tibi adversus gliscentes æmulorum calumnias non mediocri ornamento futurum est.---Epist.272.Dat.Oxon.21.Feb.1622.

II. Proximus hac de Pericopa dubitavit Dom. Joannes Spelmannus, qui (utpote Cantabrigiæ literis enutritus) *Vitam Regis Ælfredi* contexere perhibetur,¹ eo fere animo, ut antiquitatem utriusque Academiæ obiter notaret, & veterem ea de re quæstionem rursus in lucem proferret:² neque minus recte observatum fuit, accuratissimam operis hujusce partem in eo argumento versari; unde Clausulam disputatam prætermittere non potuit: adversus hanc³ *objectiones tales tantamque vim & pondus habentes* protulisse dicitur; *ut Oxoniensium quisquam nondum aliquid ausus sit reponere.*

Atqui primo quidem impetu citra necessitatem, fat ampla verborum copia Archiepiscopum Parkerum conatur vindicare ab infamiæ nota, quasi pericopam antedictam consulto & de industria omiserat. [§.31.] Citra necessitatem, inquam illud aggressus est, quoniam nemini, ut opinor, præter Twynum (qui in hac re dijudicanda præproprio ingenio usus fuit) Parkeri fides suspecta erat aut dubitata. Ideoque nullam aliam ob causam hanc defensionem suscepisse videtur, nisi ut invidiosa quædam inter utrumque Editorem

§.31. Hoc [viz. Clausula] fatebor enim, testimonium ad causam decidendam valde pertinet: adeo ut minus culpam Apologiæ Autorem, si tam graviter Archiepiscopum Parkerum Asserio, quem de vita Ælfredi edidit, non inseruisse. Tamen sibi velim tem-

¹ Ep. N.colson Engl.Hist.Lib. p.48. ² Id. ibid. ³ Cl. Geo. Smith App. ad Bedam p.734.

comparatio fieret. [§. 33.] Astute fatis Archiepiscopum vindicat, ab eo quod fecerat Camdenus in editione sua proferenda, quoniam scilicet --- *Præfigit Archiepiscopi Præfationem &c.* [§. 32.] Sed nemo, credo, unquam negavit hanc Archiepiscopi Præfationem opus esse utilissimum, & dignum quod omni Asserii editioni præfigatur: & quamvis Camdenus nusquam diserte dicit se *alio exemplari* usum fuisse (quippe qui pro more istius, ut diximus, ætatis, de suo tacet) attamen ex antedictis apertum est illum Codicis cujusdam, (cum editione fortean Archiepiscopi collati) fidem secutum esse.

perasset ab hoc odioſo dilemmate; utrum Præſul ille Reverendus, & egregius literarum vindex, hunc locum *veritatis an charitatis* odio diſſimulaſſet. Eoque magis, quod ipſe Camdenus in Aſſerio ab ſe reſuſo, epiſtolam Archiepiſcopi Parkeri, editioni, quam primus ille fecerat, præmiſſam denuo præfigit: in qua ſanctè proſteſtur Archiepiſcopus, eam ſe ſemper rationem ſequutum in omnibus iis libris, quos divulgaverat; nihil ut de ſuo adjecerit aut diminuerit; ſed cuncta, prout in primis exemplaribus reperiuntur, ad verbum expreſſerit. Idque quo teſtatiſ fieret, in omne ævum quam caſte in iis verſatus fuerit, ipſa prima exemplaria in Collegii Corporis Chriſti bibliotheca Cantabrigiæ aſſervanda miſerit. Porro Camdenus in Epiſtola, cum Aſſerio, tum huic Archiepiſcopi epiſtolæ præmiſſa, nihil omnino in Archiepiſcopi editione prætermiſſum queritur (de quo meminit etiam honorifice) eumque quam multos MSS. Codd. ne paſſim interirent, in unum collectos in Collegium Corporis Chriſti apud Cantabrigienſes recondidiſſe monſtrat: ex quibus ipſe Archiepiſcopus quatuor in publicum diverſis temporibus emiſerit; Matthæum nempe Weſtmonaſterienſem, Matthæi Pariſienſis hiſtoriam majorem, Aſſerium, & Waſſinghamium. Horum (inquit Camdenus) exemplaria, cum rariora eſſent eos Claudius Marnius (qui Camdeni *Anglica, Normannica* Francofurti impreſſit) ex ipſius prælo in vulgus emittit.

§. 32 His factis ipſe Camdenus id verum eſſe, quod Archiepiſcopus allegaverat, agnoſcere videtur; & utut in Annalibus ſuis MS. quoddam Aſſerii exemplar memorat, ubi modo ſcriptus articulus habeatur, tamen (ac ſi editionem hanc ad exemplaris ab Archiepiſcopo editi fidem exegiſſet) aliud exemplar, quam illud ab Archiepiſcopo editum ne verbo quidem ſignificat: ſuæ pariter

T

Hoc

Hoc, inquam, apertum est ex prædictæ Twyni declaratione, ex Camdeni silentio posteaquam in lucem prodierat liber, atque ex eo quod in alium non rejecerat (id quod factum maxime necessarium fuisset) interpolandi crimen: hinc demum clarius apparet, quod illud exemplar in sua *Britannia* ipse ¹ laudaverit.

Porro Archiepiscopi partes defendit, scribendo *Se vidisse antiquitus MS. &c.* [§. 34.] qui, nullus dubito, codex est ipse, cujus supra ² meminimus, Cottonianus; in hoc desideratur clausula

editioni præfationem Archiepiscopi præfigit; simulque ab ejus Typographo Asserium typis Saxonice non fuisse impressum, sicut ab Archiepiscopo fuerat, quia literarum Saxonice formulis non esset instructus, diligenter excusat. Ubi demum tot rationibus inductus nihil aliud expectes quam Asserium Archiepiscopi recusum, (quandoquidem raro tunc inveniri posse causatus erat Camdenus) exit Asserius Camdeni alius; haud paucis insultis, quæ non habentur in exemplari Archiepiscopi; nominatim autem hac clausula, quæ dissidium Oxoniæ ortum tradit, licet istuc desideratum fuisse quicquam, vel hic suppleri, vel omnino variare codices, plane reticuisse. Adeo ut necesse sit, aut falsarium, nescio quem, inter Camdenum ejusque Typographum Francofurtensem intercessisse, qui glossema, quod in ejusdem Britannia Asserio repererat ascriptum chartis inter edendum injussus inferuerit; aut ipsum Camdenum officio multum defuisse, qui rem tam necessariam Lectorem celaverit.

§. 33. Contra diffiteri non possumus, Archiepiscopum & candidum & omni exceptione majorem: sit igitur in re literaria, quantumvis magna Camdeni autoritas; attamen ubi de facto quæritur, utrum codices ab Archiepiscopo impressi per omnia MS. codicem expresserint, ibi demum fides Archiepiscopo tribuetur; non tam quod is Camdenum dignitate longe antecesserit, quam quod apertiori simplicitate rem totam tractarit.

§. 34. Quod autem Archiepiscopum ab autoris Apologiæ calumniis absolvet, & nonnihil fidei clausulæ, editioni Camdenianæ insertæ, derogabit, ipse (copiam faciente Reverendissimo & Doctissimo literarum Mecenate, Jacobo Domino Archiepiscopo Armachano & Hiberniæ Primate) vidi Asserium Menevensem antiquitus MS. eum ipsum (ut quidam verisimiliter existimant) Arche-

¹ Camden, *Britan. in Dobunis.* ² Pag. 136, 137.

controverſa; ſed deſiderantur etiam alia non pauca, quæ leguntur tam in Camdeniana quam in Parkeriana editione: unde mirari ſubit, D. Jo. Spelmannum affirmaviſſe --- *ſe nequicquam omnino quod aliter ſe haberet, atque id, quod Archiepiſcopus edidit, deprehendiſſe.* [ſ. ibid.] Veruntamen (hoc nihil obſtante) fama utriuſque codicis & cujuſvis clauſulæ in iis contentæ, quantum ego conjectura auguror, illæſa manebit & incolumis.

Præcaviſſe videtur Cl. ¹ Uſſerius argumentum nullum eliceri potuiſſe ex hoc codice, ſi modo imperfectus haberetur; itaque primo autumat Parkerum integrum Aſſerium quidem exhibuiſſe, quammultis vero ſuſpectæ fidei (i. e. quæ non comparent in exemplari Cottoniano) editioni ſuæ intextis: parum mehercle conveniunt iſta cum inviolata Archipræſulis probitate, neque cum iis quæ ſolenniter & religioſe in ſua Præſatione prædicavit.

Duo vel tres ſuperfuerunt codices ² Aſſerii MSS. Camdeni temporibus; ſed fortæſſis omnes minus, quam optandum eſſet, abſoluti. Id enim crebro evenit Historicis, ut cum eorum textus in compendium ſæpius redacti, & in Chronica

typum, ex quo autorem iſtum Archiepiſcopus primo divulgavit. Veriſimiliter, inquam, ſive characterem Saxonico affinem ſpectes, ſive virgulas & apices alios ex rubrica factos, quibus iſte Præſul MSS. à ſe lectos notare ſolitus. In eo MS. clauſulæ, quæ in editione Camdeniana periodum *de diſſidio* proxime præcedunt, quæque ſequuntur, in textu viſebantur, antiquiores & maxime indubitata ſcripturæ, cum aliæ libri partes à manu recentiori ſint, & ſubdititii videantur, nuſquam autem toto libro clauſulam iſtam *de diſſidio*, neque voculam eo pertinentem deprehendi; neque quicquam omnino, quod aliter ſe haberet, atque id, quod Archi-

¹ Uſſer. *Ant. Brit. Eccl.* p. 184. ² V. James. *Catal. Codd. MSS.* l. 2 p. 78.

majora membratim cæsimve inserti fuerint, (quod sane fatum perpeffus est Asserius) levio-
re, quam alias fieri solebat, cura adfervarentur ori-
ginales: diverfa diverfis temporibus arbitrio
amanuensium, (prout plus minusve ad rem fpe-
ctare viderentur) adjecta, omiffa, quotidie in-
ter legendum cernimus. Quidni igitur idem
fufpicemur accidiffe Historicæ huic narratiun-
culæ de *Discordia Oxoniensi*? nimirum etiamfi
in uno aliove codice de industria omiffa fuerit;
quidni perfuafum haberemus, eandem conser-
vatam effe in codice Saviliano, quo ufus eft Cam-
denus?

MSS. Annales Regum Saxoniorum &c. in Bibl. Coll. Trin. Cantab. [§. 34.] quos citat in ube-
riorem confirmationem editionis Parkerianæ,
funt ipfiffimus Cl. Galei Pseudo-Afferius, cujus
auctorem, quicumque is demum fuerit, opellam
fuam aut ex Cottoniano aut Parkeriano codice
exfcripffiffe, arbitrari non eft nefas. Ita fi res
fe habet, ambo fingulum quoddam testimo-
nium, idque negativum tantum, ut aiunt, per-
hibent: immo, fi quis hiulcam, frivolam, nuga-
toriam illam farraginem cum ipfo Asserio con-
ferre velit; nequicquam exinde testimonium
allegandum cenfebit, quod vel editionis Camde-

epifcopus edidit. Accedunt huc, quos in Trinitatis Collegio Can-
tabrigiæ reperi, veteres rerum à Romanis Impp. & Saxonis regibus in Anglia geftarum Annales MSS. ab Julio Cæfare ad Ed-
vardum ufque fenio-rem. Quorum autor Asserii Menevenfis vesti-
giis adeo preffe inffitit; ut multa, quæ regis Ælfredi tempore con-
tiggerant, ipsis Asserii Men. verbis referat: ne vocibus quidem,
quæ ipsi proprie competerent, omiffis aut immutatis, viz. *Do-
mino meo, audiui, audivimus &c.* In iis tamen omnibus, quæ de Æl-
fredo memorat, nullam omnino vel Oxoniæ orti diffidii, ne-
que Monasterii Wintonienfis extructi, neque ullius rei, quam clau-
nianæ,

nianæ, vel hujusce clausulæ auctoritatem stabilire aut diminuerē aliquo modo poterit.

Instat autem Cl. Spelmannus, provocatque [§. 34.] omnes ad alicujus codicis MS. notitiam faciendam, qui Camdenianam editionem comprobet. Talem fuisse olim MS. nefariis postea modis deperditum, fatis, ut opinor, liquet; verum si quis talis codex hodie reperiendus esset; auctor qui ictus geminare, nedum retrocedere pertinacior decrevit, etiam hic sibi munivit viam, lectorem cavere præmonendo; *Si, inquit, jam extaret codex aliquis MS. licet vetustus qui auctoritatis speciem ei adstruerit, ad istius tamen MS. fidem conciliandam* ¹ *alio munimento adhuc opus foret*, priusquam is fidem & auctoritatem *suspecti articuli* firmare poterit. [Vid. §. 42.]

Quoniam autem incertum est, an ejusmodi MS. codex unquam nobis exhibendus sit &c. [§. 35.] Afferius (hoc concedimus) duo tantum id genus opera

fula hæc dubia suggerit, mentionem sensit. Quare cum Archiepiscopi editio consentientium MSS. fide absolvatur, restat ut clausula illa, quæ de dissidiis est, in editione Francofurtensi pariter absolvatur testimonio cujuspiam MS. in medium producto: quod nisi fiat, omnis illa culpa prius in Archiepiscopi Afferium collata, in editionem Francofurtensem recidet.

§. 35. Quoniam autem incertum est, an ejusmodi MS. codex unquam nobis exhibendus sit, rem ipsam in hoc dubio articulo comprehensam inspicientibus haud parum mirabile videbitur, ipsum Afferium id voluisse scribere (Regem scilicet monasterium Wintoniæ condidisse) quod tanto sibi vitio verti posset; cum idem antea ubi ad ornandum Ælfredum, pietatis ejus & religionis opera enumerare ultro spondeat, his tantum verbis defungitur. *Inter cæ-*

¹ *Male hunc locum reddiderunt interpretes; Autographum Anglice scriptum habet* If now there were an antient Manuscript to authorise it, that Manuscript would as much stand in need of some other Record to make it Authentick, as supply the need that the questioned Clause now stands in.

ab Ælfredo peracta memorat, nempe Cœnobia Athelneienſe & Shaftesburienſe; quorum utrumque abſolvit, prædiis donavit, Religioſis auxit, hoc quidem Sanctimonialibus, illud Monachis Deo in perpetuum ſervituris: nec Wintonienſe Monasterium ſilentio præterierat, niſi cum Hiſtoriam ſcriberet, imperfectum fuiſſet; immo tempore diſſidii Oxoniienſis ¹ *recens tantum fundatum*. De multis identidem ædificiis publicis nihil ſingulatim tradidit ſatis reputans generatim tantum meminiffe.---² *Quid loquar--- de civitatibus & urbibus renovandis; & aliis ubi nunquam ante fuerant conſtruendis? De ædificiis aureis & argenteis incomparabiliter illo edocente fabricatis? &c.*

Adhuc inſequitur ſed lepidus, ſed facetus; *An vobis exponam quid cauſæ potuerit eſſe, cur Aſſerius &c.* [§. 35.] Argutias hæſce tenuis refellet labor; vis etenim earum omnis pendet ab anno in quo obiit Aſſerius: atque hic loci Cl. auctor illum diu ante Ælfredum occubuiſſe ſuadet.

vera diuturna & nocturna bona, quibus aſſidue & maxime ſtudebat, duo Monasteria conſtruere imperavit; unum Monachorum in loco qui dicitur Æthelinge &c. aliud quoque Monasterium [Monialium] juxta orientalem portam Shaftesburg &c. De monasterio autem Wintoniæ ne meminit quidem donec caſu, & aliud agens, velut imprudens illud nominat. An vobis exponam quid cauſæ potuerit eſſe, cur Aſſerius de Wintonienſi Abbatia priori loco nihil dixerit? (Tali enim neglectu tantum ſcriptorem libenter liberaverim.) Ut igitur verum eloquar, aliquot annis antea mortuus erat, quam ipſius fundamenta cernere potuiſſet. Ut enim ante monſtravimus, Abbatia Wintonienſis illa nova poſtremum fuit ex ejuſmodi operibus, quæ Rex aggreſſus eſt; neque diu ante mortem ejus conſtrui cœptum. Aſſerius autem (quod ex Malmſburienſi & Savilio conſtat) ante multos annos inter vivos agere deſierat. Mortuo autem Aſſerio Sigenus (alias Swithelmus) in Episcopatu Shirburnenſi ſubſtitutus ab Ælfredo, ad S. Thomæ apud Indos Orientales inſulam miſſus eſt; unde etiam ante Ælfredi

¹ *Aſſer. p. 51.* ² *P. 58.*

¹ Malmſ-

Malmesburienſis quidem annum ipſius certum in tabulas non retulit, ſucceſſorem tamen ejus Sui-
thelmum memorat; M.² Weſtmonaſterienſis au-
tem (quo cum doctiſſimus adverſarius occulte
conſentire videtur) ad annum 883. poſuit; cui-
dam vero, ipſos Annales ob oculos habenti,
conſtare neceſſe eſt, Aſſerium noſtrum diutius
ſuperaſſe. Nam mentionem habet; Plegmundi
Archiepiſcopi (qui conſecratus eſt A.D. 889, ſeu
890.) annum inſuper Ælfredi memorat + quadra-
geſimum quintum; unde vita ejus deducitur ad
annum ſaltem 893. verum inter hunc annum
& 900 vel 901. (quo obiit Ælfredus) ullum Aſ-
ſerium obiiſſe mortem, ex quavis Hiſtoria cujuſ-
vis fidei vel auctoritatis ad oſtendendum pro-
vocamus.

Eſto ergo Sigillinum, ſtatim poſteaquam epi-
ſcopatum adeptus eſt ¹ A. D. 883, aut aliquot
poſt annis, ad Indos delegatum eſſe; quid obſtat
quo minus in patriam redux eſſe potuiſſet circa
annum 893? Aſſerio igitur, ſalva Chronologiæ
veritate, licuiſſet *ſucceſſoris ſui putativi profectionem ad Indos enarraſſe*. [ſ. 35.]

Crediderim ſane Sigillinum nunquam ad Shir-
burnenſem ſed ad alium forſan Epiſcopatum ad-
vectum eſſe; doctiſſimus autem ⁶ Antiquarius,
(perpenſis iis abſurdis quæ neceſſario ſequeren-
tur, ſi Sigillinum Aſſerii ſucceſſorem fuiſſe con-
cedimus) rectius Aſſerio præfigendum arbitratur.

obitum rediit; adeo ut Aſſerius multo facilius ſucceſſoris ſui pro-
fectionem ad Indos enarraſſet, quam Grimaldi reſeſſum ad no-
vum monaſterium quod Wintoniæ conditum eſt.

¹ De geſtis Pontificum Angl. Lib. 2. ² Math. Weſtmonaſt. Flor. Hiſt.
anno 883. ³ Pag. 46. ⁴ Pag. 58. ⁵ Chron. Sax. ⁶ Cl. Tannerus.

Sequente demum paragrapho periodum τῆς
 τοῦ Ἰσίδωρου incusat ob duplicem rationem; primo
 quia *Magnum Oxoniæ diffidium memorat inter Grim-*
baldum & veteres Scholasticos ortum, cum in Asserio
nunquam ante significatum sit, aut Ælfredum ulla
ibi scholas condidisse, aut Grimbaldum in iis præle-
gisse; &c. [§. 36.] secundo quia annus iste [886.]
armis erat exercitatissimus &c.

Quod ad posteriorem rationem attinet: esto
diffidium ¹*erupisse anno 886, &c. [§. 36.]* cum negotia
 regis turbarentur; nemini tamen eorum qui se-
 cum reputant, quam acri vividoque ingenio ad
 res inchoandas & peragendas, etiam undique
 flagrante bello, fuerit ille ² princeps; nemini,
 inquam, mirum videbitur eum Academiam insti-
 tuisse intra vel ante supradictum annum.

Verum ut priori argumento obviam irem,
 quid si Academiam hoc ipso anno fundatam esse

§. 36. Ex his, liquet, quantum fidei debeat articulo, de quo
 tam acriter certatur. Ut autem novis laciniis cum veteri veste
 nunquam belle convenit; ita glossema illud cum antecedentibus
 & consequentibus tam male cohæret, ut se prodat à recenti manu
 interpositum. Magnum Oxoniæ diffidium memorat inter Grim-
 baldum & veteres scholasticos ortum, cum in Asserio nusquam ante
 significatum sit, aut Ælfredum ulla ibi scholas condidisse, aut
 Grimbaldum in iis prælegisse; quæ tamen utraque tam cognata
 sunt Asseriano argumento, ut haud facile credas ipsum ista tran-
 siliisse, si se vivente gesta essent: præterea articulus iste diffidium
 in annum 886. conjicit; qui annus armis erat exercitatissimus: in
 eo enim Ælfredus obsidione & valida oppugnatione Londinum æ-
 gre manibus Danorum eripuit. Difficulus ergo persuaderi potest,
 eum rebus adeo turbatis (ut adhuc neque ab omnibus reciperetur,
 neque suos sparfos atque dispersatos, ab omni parte ad se reduces,
 recepisset, neque (recepto Londino) res ejus prosperæ justam fu-
 turæ sub se salutis fiduciam præbere poterant) Academiæ conden-
 dæ vacasse; præsertim Oxoniæ, quæ Merciam terminaret, in Aquil-
 onarium & Orientalium Danorum confinio.

1 Male reddiderunt ortum Interpretes. 2 Vid. Asser. p. 43.

prædicavero? Equidem nullus dubito, quin auctor istius clausulæ (vera sit, necne) id sibi voluit, atque etiam Grimbaldum eodem anno illuc missum fuisse; necnon lites eo tempore [886] *exortas*, post triennium [889] *summa cum atrocitate erupisse*; immo quenquam æqua trutina clausulam examinantem, mecum, credo, stare non pudebit.

Ideo non opus erat, ut scholarum mentio præiret, nam periodus supponit antiquas scholas; & ipsa nihil est aliud, præter narrationem adventus Grimbaldi ad Oxoniam, id est novæ foundationis Academiae & litium ea occasione motarum.

Atque adeo perperam pronuntiavit Auctor, *Hunc articulum retulisse Grimbaldum publico dissidio Oxoniæ causam præbuisse, quod anno 886 erupit: cum ante tres annos ceptum paulatim creverat; anno scilicet uno ante conditam Universitatem, biennio autem ante Grimbaldi adventum.* [§. 37] Bene enim congruit cum adventu Grimbaldi [§. 37] anno 885; Esto etiam *per aliquantulum temporis spatium ab Ælfredo domi apud se retentum*, [Ibid.] quidni salva temporis ratione, Oxoniam migraret A. D. 886, secundo ejus adventus; quo, testibus¹ Anna-

§. 37. Porro narratio hæc nihilo melius congruit cum adventu Grimbaldi, qui (ut ait Hydenfis liber) in annum 885 incidit. Convenit enim inter omnes Grimbaldum in Anglia jam recentem per aliquantulum temporis spatium ab Ælfredo domi apud se retentum, ut ipse ab eo privatim institueretur, priusquam Oxoniam mitteretur. Universitas autem (juxta codicem Wintoniensem à Camdeno laudatum) secundo ab adventu Grimbaldi anno ædificari cepta est, nihilominus hic articulus Grimbaldum publico dissidio Oxoniæ causam præbuisse refert, quod anno 886. erupit: cum ante tres annos cepta paulatim creverat; anno scilicet uno ante conditam Universitatem, biennio autem ante Grimbaldi ad-

¹ Vid. Harpsfeld. *Eccl. Hist.* p. 161.

libus Wintoniensibus, fundata est Academia.

Nec *mirum videtur* nec *secum pugnat*, *Grimbaldum ita vehementi &c.* licet enim *cum tanta petulantia exceptus sit*, [*Ibid.*] illi tamen sperare fas erat, semet aliquando, favente rege, tumultus illos componere potuisse, præsertim, cum *per tres annos fuit occultum tantum odium*.

Objectioni de binis Asseriis [§. 38.] non est ut hic loci responsitarem: quod si duo fuerunt, posterior eorum proculdubio fuit auctor Annalium. Lectorem refero ad ea quæ de Vita Asserii in hoc libro scripsimus, & ad p. 147, & ad nuperum D. Spelmanni¹ cultorem.

ventum. Interim mirum videtur, imo secum pugnat, hunc Grimbaldum ita vehementi, & præpropere in Oxoniam studio flagrasse, ut S. Petri ædem ibi curaret extruendam *de saxo summa cura perpolito* (quod articulus iste eum fecisse asseverat) ubi recens hospes tanta cum petulantia tantoque contemptu exceptus sit; ubi tantis odiis atque invidia tam atrociter agitatus, ut intra triennium Academiam abdicare, seque Wintoniam conferre adigeretur.

§. 38. Quod autem hujus loci interpolatori animos addidit, eumque in errorem seduxit, hoc esse opinor. Asserii Menevensis commentarii de vita & rebus gestis Ælfredi, desinunt in Ælfredi mortem, quæ anno 900. obtigit. Gemini vero fuerint Asserii, quorum recentior (sub Edvardo seniore pariter Episcopus) ad annum, credo, 909. ætatem protraxerit. Jam hujus glossematis inventor, utrisque his Asseriis in unum confusis cum sibi persuasisset Asserium Menevensem ad annum 909. advixisse; non dubitavit quin omnia narrantem induceret, quæ quoquo Regis Ælfredi anno contigissent. Cum revera Asserius Menevensis, Regi adhuc superstiti, commentarios nuncupavit; & eodem longe prior è vivis excessit: postea vero H. Huntingtonus, aut quis alius ex eo, supplementum illud de Ælfredi morte (quæ in annum 900. incidit) Asserianis commentariis attexuit. Idque certo colligimus tum ex peroratione ex ipso H. Huntingtonio desumpta, tum ex ejusdem carminibus ad calcem Asserianæ Historiæ subjectis, ex ejus nomine ad oras codicis apposito, denique ex Hydenis Abbatix libro apud D. Ch. * H.

¹ Cl. Geor. Smith *App. ad Bed. Hist. Eccles. Angl. p. 737.*

* Dom. Christoph. Hatton.

Admiratur, insuper, Ælfredum, postquam opus tanta cum animi incitatione & alacritate instituerat, illud paucis *nullius momenti* scholaribus obstari & impediri patienter tulisse: [§. 39.] sed mirandum non est principem tam suavem, tam benignum, tam eximium denique literarum & literatorum omnium fautorem scholaribus aliquid dure aut immisericorditer facere noluisse, præcipue quum *hortatus est, ut mutuam inter se conjunctionem & concordiam tuerentur.*--- & discessit hoc animo, quosque ex utraque parte consilio suo esse obtemperaturos.

Sed ubinam gentium veteres illi scholastici agerent Ælfredo regnum jam auspicante &c. [§. 41.] Dicit

§. 39. Præterea si circumstantias alias jam comparentes inter se conferamus, quomodo verisimile arbitremur, Ælfredum, Principem, qui collapsas in patria literas tam graviter ferret, quique tam miris modis eas instaurandas susceperat, pati voluisse tanto atque tam vehementer ab se expetito operi fraudem fieri jurgiis paucorum scholasticorum, nullius sane momenti? Deinde domo profectum ipsum Oxoniam usque litibus iis componendis, rem adhuc adeo indecisam reliquisse; ut ipsius professores (longe quidem arcessiti & magno negotio adducti) obscuriorum scholasticorum tædio (cœpto jam ab iis commisso opere) desistere compellerentur? certe parum conveniebat hoc cæteræ Regis dignitati atque disciplinæ; qui, quamvis animo alias leni, tamen acer & rigidus eorum exactor fuit, quæ bene consulta semel constituerat.

§. 40. Neque vero Johannes Rossus (quem Apologia multum celebrat) huic commento dissidii inter Grimbalduin & Oxonienses orti quicquam ponderis adjicit; prout enim istic citatur, narrat, quam mirum in modum literæ à Grimbaldo restitutæ in his terris floruerint: (Quod tamen si formulæ docendi, quas ipse instituerat, rejectæ fuissent, præsertim tam cito, ab ipso fieri certe non potuit) postea vero *in sua senili ætate* (dicit Rossus) studio relicto adiit Wintoniam: reliquit is quidem Academiam, seque Wintoniam contulit; nullo tamen dissidio permotus, sed quia grandis ævi factus esset; quod opinor anno, ab adventu altero haud contigit, vixit enim annos . . . obiit autem anno 903. 8. id. Jul.

§. 41. Verum ulterius sciscitemur, ubinam gentium veteres illi scholastici agerent, Ælfredo regnum jam auspicante; qui cum tam

rex paucissimos fuisse ¹ *cis Humbrum*, qui artes liberaliores vel leviter degustarunt, immo *tam paucos, ut vix unum recordari potuit ex australi parte Thamesis*: nonnullos tamen forte fuisse licet conjicere, quamvis regi nondum innotuerunt, *cum regnare occeperat*, viz. xv annos ante discordiam ortam. Præterea rex memorat solum *Australem Thamesis partem*, quandoquidem Oxonium à Boreali parte situm obtinet, illumque in Mercia, ubi haud paululum doctrinæ reliquiarum superavit; cum omnes illi eruditi, quos in Anglia Regem invenisse, & honoribus insignivisse narrat Asserius, scilicet Plegmundus, Werefrithus, Werwulphus, & Æthelstanus, ex Mercia accersiti sint; hos laudat tanquam ² *quædam luminaria*; neque sane inferiores fuisse videntur Grimbaldo & Joanni, qui ejus sæculi inter ornamenta numerantur: & alii proculdubio tunc extiterunt minoris notæ ob doctrinam, qui etiam si primas in palæstra literata non agerent, nonnihil tamen operis in Academia stabilienda con-

parati essent in veteribus Universitatis putatitiæ institutis tuendis, Regi non præsto essent, neque operam suam deferrent, cum doctorum virorum inopia foras tum despicere necesse haberet. Scholasticos (si qui fuerint) quod attinet, præterquam quod nulla ex parte eorum auxilii facta sit mentio, doctrina admodum exigua præditos fuisse comperimus: cum Rex ipse nos edoceat quod sub initia Regni sui *per pauci cis Humbrum fuerint, qui Latinam epistolam vernacule scirent reddere*.

§. 42. Adeo arduum esset negotium omnibus occurrere, quæ suspecto articulo possint objici, omniaque male in eo cohærentia conciliare; ut si jam extaret codex aliquis MS. licet vetustus, qui autoritatis speciem ei adstruerit, ad istius tamen MS. fidem conciliandam alio adhuc opus foret, qui suspecti articuli existimationis jacturam sarciret. Quando igitur autores, quibus Camdenus in hac causa propugnanda innititur, ad examen revocati, tam fragiles

¹ *Ælfred. Præf. ad Greg. Past. p. 87.* ² *Annal. p. 46.*

ferre possent; ac convenit omnino in Alfredi regis solitam prudentiam, eos ita cum extraneis commiscere, ut æmulatio nobilis, quæ semper alit in literis profectus firmiores, exerceretur.

III. Operæ pretium duxit Cl.^r Auctor *Originum Britannicarum* vehementius in hanc pericopen invehî, tanquam veritati Chronologicæ penitus adversantem: *Iste autem locus* (inquit) *in editione Asserii Camdeniana magis ad rem spectat, nempe S. Germanum per sex menses Oxonii commoratum esse, necnon præscriptiones à Gilda, Melkino, Nennio & Kentigerno institutas comprobasse. Quas de hoc loco lites & jurgia moverunt eruditi, probe scio. Equidem non est ut Archiepiscopi Parkeri integritatem in editione sua ad exemplar vetustum (ubi desideratur locus) conformanda, in dubium vocarem: neque de Camdeni fide suspicabor, cum diversum codicem edendum curaret; mallet sane illum rationem reddidisse inserendi Pericopen istam in altera Asserii editione, & aperto retulisse unde exscripta fuerit, & quamnam etiam ob causam Codex*

maleque firmi deprehendantur: haud possumus iis, quæ his autoribus tradit, tantum tribuere, quantum eramus daturi iis, quæ è judicio vel opinione sua traderet.

But that passage in the Copy of Asserius printed by Camden is more material, viz. That St German staid half a year in Oxford, and approved the orders MADE by Gildas, Melkin, Nennius and Kentigern; I know what heats have been about this passage among very learned men. For my part, I see no cause to mistrust the sincerity of Archbishop Parker in the edition of his very ancient Copy, where this Passage was not to be found; And I do not question Camden's fidelity in publishing Asserius out of some other Copy; But it had been fair to have given an account, where he had it, and for what reasons he inserted it in another edition of Asserius; and why

Savilianus ipse præ cæteris arriserit: verum admiror tot viros doctos non observasse, quantum huic loco repugnant Historiæ istius ætatis. Omnes enim isti supra memorati diu post S. Germanum florere; id quod facillime, si res postularet, probari possit.

Ad hæc respondet doctus¹ quidam Oxoniensis. *Ista exceptio facile submovebitur, si concedamus, quod quidem prompte concedimus, veteres illos scholasticos male subductis Chronologiæ calculis antiquitatem veritati parum congruam sibi ipsis arrogasse, arrepta hinc jura sua tuendi contra novos hospites & advenas occasione, arrogaverint tamen; neque enim novum est ficta autoritate premi adversarios, præsertim controversis, in quibus veritas non adeo facile dignoscitur, incalescentibus ---*

Sed non video, quid tantum concederemus. Ni enim fallor, huic præsertim fundamento innititur objectionis vis, quod erravit adversarius in reddendo sensu vocis SANCITA, quam Anglicè *Wade* (i.e. *facta* vel *instituta*) sonare voluit. Equidem per illam opinor magis intelligi *stabilita, confirmata* & quodammodo per eorum approbationem² *consecrata*. Adeo ut hæc verior videtur interpretatio; nimirum *Ordines & insti-*

he preferred the Savilian Copy before the other. But I cannot but wonder that these learned men have taken no more notice of the inconsistency of this Passage with the History of those times. For these Persons all lived a considerable time after St German, as it were easy to prove, if it were worth the pains.

¹ Cl. Th. Smith. Præf. ad Camdeni Epist. ² SANCIT. Confirmat, sancta esse facit. Servius in Æn. 12. SANCIRE proprie est Sanctum aliquid, id est, consecratum facere. Id. ibid. Sic Fidem sancire, Fide sancire, Fœdera sancire, Præcepta sancire &c. Regnum ab Antonio Herodi datum victor Augustus sanxit. Tacitus.

tuta loci comprobasse certos aliquos pios & doctos viros, è quorum numero fuere Gildas, Melkinus, &c. immo & ipse D. Germanus &c. Non tantum ideo non miror viros doctos hanc incongruitatem minus animadvertisse; sed magis inde persuasum habeo, illos idem prorsus de intentione hujus clausulæ mecum sensisse. Fieri enim fere nequit homines, vel leviter in rebus Historicis versatos errorem tantum haud antea perstrinxisse; atqui illis, qui forsan rei negligentius incubuerant, facem prætulit ¹ Twynus; quippe qui minime veritus est ipsum tempus notare, quo vixerunt Gildas & S. Germanus; nec ei religio est, hunc illi centum & quadraginta annos ætate priorem fuisse prædicare. Porro neutiquam obliviscendum nullum melioris ordinis Auctorem (excepto Cl. Smith) ² qui post Stillingfletum scripsit, ob hanc rationem locum carbone notasse, vel contra eum exarsisse, plusquam *Docti Viri* qui Cl. Præfuli antecesserunt.

IV. Inducit alium obicem Cl. Tyrrellus, quem ut transeat optat, viz. Quo pacto evenire potuit, ut Gildas & Nennius Oxonii literis operam dederint, cum posterior horum ne nasceretur quidem nisi ad finem hujus sæculi [886,] vel principium sequentis [901,] multo minus vero prior, cum Pagani Saxones istas tunc temporis Angliæ partes sub ditione tenerent.

I confess there is one Objection, which I wish I could answer; And that is, how Gildas and Nennius could study at Oxford, when the latter was not so much as born till about the conclusion of this [886,] or beginning of the following Century [901,] and much less the former; when even by the best accounts of those times, the Pagan Saxons were Masters of that part of England. Tyrrel. *Hist. of Engl.* vol. 1. p. 290.

¹ *Apol. Ant. Oxon.* p. 145, 146. ² *Vid. Tyrrel, Collier, &c.*

In his plus multo, quam quod testimonia à se ipso allata valeant, probare contendit Auctor. Nam (si mentem ipsius recte assequor) affirmat Nennium *ne natum quidem nisi ad finem noni sæculi vel ad initium decimi*: attamen hæc ipsa auctoritas, si vera foret, abunde docet Nennium floruisse ac scripsisse A. D. 856. [v. Tyrrel. *Hist. Angl.* p. 137.] revera autem nulla huic auctoritati adhibenda fides, quæ soli innititur *Nennii Præfationi ad Historiam* ex editione Cl. Galei.

Merito dubitari potest, an Historia ipsa genuina sit, & Nennium verum auctorem agnoscat, necne; si pro vera & legitima sumenda sit, idem forsân de *Apologia* aut secunda *Præfatione* dici potest: in priori autem *Præfatione* grandes falsitatis deteguntur maculæ. Dicit enim (ut mittamus ejus styllum, utpote turgidum, inanem, & cum secunda *Præfatione* atque *Historia* parum convenientem) Nennium scripsisse An. 858, *Mervini Regis* 24. ¹ Duorum autem Mervinorum alter occubuit circa A. D. 843; alter regnare non incepit ante A. D. 885. Adeo & fallacem indicat *Præfationem* ipsa Historia, quæ tradit à *Christi incarnatione* annos esse 832.

Docti fere omnes (exceptis paucis fide Galei codicis pendentibus) tempus quo floruit, ad A. D. 620 statuerunt; quibuscum consentit etiam ² Cl. Editor, cujus in hac re judicio ut plurimum tribuendum; & quidem mihi argumento est, illum *Præfationem* hanc fictitiam credidisse.

Haud me capit ipsius ratiocinatio, cum dicat *priorem* [Gildam] natum scilicet A. D. 497,

¹ Vid. Nicolson. *Engl. Hist. Libr.* p. 33. ² Vid. Gale. *Præf. ad XV Scripta.*
multo

multo minus in primæva Universitate studere potuisse quam Nennium [qui vix ante tempus novæ institutionis, sub *finem noni sæculi* ortum habuit.] Hoc missum faciamus. Esto igitur, Saxones Paganos in istis Angliæ partibus principatum tunc temporis obtinuisse, Gildas nihilominus ibidem se legendo exercere, atque in Britannos scribendo invehi potuisset: observat enim ¹ Vir doctissimus tali scribendi modo usum fuisse Gildam, quasi mercede conductus foret ab eorum hostibus, ut contrerraneos suos, probris & convitiis laceraret. Parum autem constat Saxones hujus Angliæ partis tum dominos fuisse. Prælia cum Britannis juxta ² **Banbury** commiscuerunt A. D. 556; sub sua potestate ³ **Ailesbury**, **Wenston**, & **Ensham** redegerunt A. D. 571, oppida scilicet Oxoniæ ex omni parte circumjecta: nihil ergo verisimilius est ipsam Oxoniam circiter idem tempus Britannis abreptam fuisse; facile ergo credendum est Gildam illic *consenuisse* (natus est enim anno 497) priusquam illuc Saxones advenerant.

V. Nuper in lucem prodiit ad finem *Bedæ Historiæ Ecclesiasticæ* opera doctissimi ⁴ Cantabri-

Oxonienſes vero adverſariis *Aſſerium* nihil de *Oxonii* locutum prædicantibus objiciunt clauſulam quandam in Codice illo *Aſſerii* à *Camdeno* edito, in quo legitur exortam eſſe peſſimam ac teterriſſimam *Oxonie* diſcordiam inter *Grimbaldum* doctiſſimosque illos viros quos ſecum adduxit, & veteres ſcholæſticos quos ibidem inveniſſet: qui leges & legendi formulas à *Grimbaldo* inſtitutas amplecti recuſabant, & retinebant mordicus eas olim à *Gilda*, *Melkino*, *Nennio*, *Kentigerno* & aliis SANCITAS, & POSTEA à D. *Germano* comprobataſ. Hinc liquere aſſerunt, *Aluredum* ſcholas *Oxonii* inſtituiſſe, nec tamen primitus, ſed potius reſtituiſſe ex teſtimonio *Aſſerii*.

¹ Cl. *Nicolſon* *Engl. Hiſt. Libr.* p. 28. ² *Saxon. Annal.* ³ *Id.*
⁴ Cl. *Geor. Smith*.

X

giensis

gientis integra fere in hanc periodum Differtatio; cui ut aliquid responsi feram, expectant forte lectores. Quoniam autem Vir acutus & diligens ultra limites instituti nostri nonnihil transgressus est, ideo eum per totam differtationem sectari non operis est nostri. Et quoniam

Sed pace horum doctissimorum virorum merito videtur dubitari, an ista clausula ab *Asserio* ipso fuerit conscripta, an potius à nupero aliquo falsario mala fide assuta. In universis enim optimæ fidei manuscriptis exemplaribus tota hæc historia de *Oxonien-sium* dissidio non invenitur; neque tantum in eo codice, quo usus Reverendissimus *Mathæus Cantuariensis*, sed & in iis omnibus quos vidit *Lelandus*: siquidem ille testatur *Asserium* non nisi recte, suppresso ejus nomine, de *Vado Isidis* scripsisse & disertis verbis affirmat eum nec *Græcoladæ*, nec *Lecheladæ* nec *Laiheladæ* vocabulorum mere Saxoniorum, ut neque transmigrationis meminisse, ne per umbram quidem. Si vero *Asserius* de discordia illa, de veteribus scholasticis, & de *Gilda* ceterisque aliquod locutus esset, transmigrationis certe per umbram saltem meminisset. *Gildas* enim & reliqui qui ab hoc *Pseudo-Asserio* memorantur, si ipsis *Oxonien-sibus* *Græcoladen-sium* scholam ad *Theodori* usque tempora floruisse dicentibus fides ulla adhibenda est, isti scholæ multo prius, quam ficta transmigrationis fieri potuisset, leges vivendi & disciplinam dabant. Desideratur denique hic paragraphus ex exemplaribus istis bene multis, quæ Antiquarius *Oxonien-sis* consuluisse se scribit. Credi enim vix potest, ut tam strenuus illius Academiae vindex, quod ad augendam firmandamque *Camdeniani* codicis fidem adeo pertinet, sciens omisisset, si in suis codicibus hanc clausulam invenisset. Et plane incredibile est antiquiores Historicos illos *Æthelweardum*, *Ingulphum*, *Marianum Scottum*, *Florentium Vuigornien-sem*, *W. Malm-sburien-sem*, reliquosque per 400 & amplius annos ab *Asserio* restitutionem scholarum *Oxonien-sium* per *Aluredum*, aut hanc discordiam universos per omnia sæcula penitus tacere voluisse, si in exemplaribus *Asserii* istiusmodi paragraphum legissent. Ex quibus colligitur ad veritatem quamproxime accedere, nusquam extitisse exemplar aliud, in quo hæc clausula reperiatur, quam illud cujus *Cl. Camdenus* mentionem fecerit: clausulamque ipsam à *Falsario* quodam *Oxonien-si* forsan insertam esse.

Porro antequam dissidii mentionem fecisset *Asserius*, si justæ historiæ conscribendæ ratio habita fuisset, eum necessario oportebat *Oxonien-sis* Academiae ejusque celebris sive institutionis sive restitutionis meminisse. [V. p. 149.] Quod autem ad scholas *Oxonien-ses* attinet, nihil de iis apud *Asserium*, ne recte quidem habetur, quicquid secus dicat *Lelandus*, siquidem schola in qua *Aluredus* *Æthelweardum* filium natu minorem cum omnibus pane totius

potius

potius duxit plerumque aliorum telis contendere; vererer ne lectori nauseam incuterem, ea si omnia ad examen revocarem: ast ad omnes provoco, recte an secus cum doctissimo viro agatur; cum totam ejus dissertationem ad imum nostræ paginæ typis iterum evulgem, hic illic notulis adjunctis, quæ locum indigitabunt, ubi

regionis infantibus in liberalibus artibus enutrirî curavit, intra *Palatii* seu *Aulæ Regiæ* parietes circumscripta est, ut liquet ex ipsius *Asserii* narratione, qui scribit filios nobilium in Regali familia fuisse nutritos. Atque huic scholæ, non *Oxonienfi*, quotannis octavam partem annuorum reddituum *Aluredus* destinavit, ex mente *Asserii* & antiquorum omnium historicorum qui *Asserium* explicant.

Si igitur concedent *Oxonienfes Menevenses* non imperitissime, non insulsiſſime scripſiſſe, eumque ne dicam optime, sed mediocriter solum novisse, quod consequitur, cum antecedentibus connectere, necesse est fateantur clausulam hanc, non ab *Asserio* scriptam esse, sed ab *Oxonienfi* aliquo historiæ ejus imprudenter assutam, qui dum scholam ab *Asserio* memoratam stulte *Oxonienſem* credit in errorem lepidissimum est inductus.

Quod etiam fidei clausulæ editioni *Camdenianæ* insertæ plurimum derogabit, Cl. *Spelmannus* vidit *Asserium antiquius Manuscriptum*, eum ipsum *Archetypum*, ex quo *Autorem istum Archiepiscopus* primo divulgavit, ut quidam verisimiliter existimant; verisimiliter, inquam siue characterem Saxonico affinem spectes, siue virgulas & apices ex rubrica factos, quibus iste *Præsul Manuscriptos* à se lectos notare solitus est. In eo *Manuscripto clausulæ*, quæ *Periodum de disſidio proxime præcedunt*, quæque sequuntur, in textu vixebantur antiquioris & maxime indubitatæ scripturæ, cum aliæ libri partes à manu recentiori sint & subdititiæ videantur: nusquam autem toto libro clausulam istam de disſidio doctissimus Eques deprehendit, neque quidquam omnino quod aliter se haberet atque id quod *Archiepiscopus* edidit. [V. p. 143.] Quare utrum *Archiepiscopus Cottonianum* codicem publici juris fecerit, ut *Spelmannus* arbitratur, an *Lumleianum*, ut alii, tute affirmare possumus utrumque codicem *Camdeniano* isto longe esse antiquiorem. Codex enim hic juxta ipsius *Camdeni* sententiam ad summum temporibus *Richardi II.* exaratus dicitur, cum librarii & Saxonico characterè & Saxonico affini jamdudum in scribendis libris uti desiissent: & quidem *Twynus* ipse in sua ad Cl. *Camdenum* epistola fatetur exemplar hoc non esse antiquissimum. Neque vero antiquitatem exemplaris *Parkeriani* vel tantillum elevabunt epilogus & *Henrici Huntingdonienſis* versus in laudem *Aluredi* ad finem codicis inserti: antiquitatis enim studioso cuilibet notissimum est, quod in manuscriptis usu eveniat sæpiſſime, & fini

in unoquoque fere argumento prius versati sumus.

Nonnulla, fateor, in hoc tractatu varietatis ac novitatis speciem ferunt; viz. *Clausulam non inventam fuisse in iis omnibus codicibus quos vidit Lelandus* (In transcurso tamen haud ita manifestum est Lelandum unquam vidisse codicem ultra unum, quem Cottonianum fuisse vix dubito) neque *in istis exemplaribus bene multis, quæ Antiquarius Oxoniensis consuluisse se scribit.* (Neque, illum ullum exemplar præter Lumleianum imperfectum, [quod tamen obiter, nemo Camdeniano antiquius esse, unquam affirmavit] ni forte Cottonianum, inspexisse constat.) Hisce nihilominus lubens assentior. *Neque in iis quos*

& margini recentiore manu plurima inscribi. Hoc autem verisimile esse ex Cottoniano exemplari satis apparebit, quod literis Saxonice scribitur, cui etiam desunt Epilogus & Carmina.

Credi etiam vix potest veteres scholasticos in seria cum *Grimbaldo* contentione commenta illa de *Gilda*, *Melkino*, *Nennio*, *Kentigerno*, *Germano* unquam protulisse; quoniam ex historiis de Vita & Actis eorundem ea omnia facillime refelli possunt: neque enim aliquis ex integra historicorum turba viros hosce Oxonii studuisse, multo minus ibi consenuisse unquam dixit. Et quod magis everendum hujus clausulæ auctoritatem facit, non solum non cohæret cum reliquo historiæ corpore, sed nec sibi recte constat. Fatuus scilicet iste falsarius ea confudit & commiscuit, quæ inter se jungi copularique non possunt. Nullo enim temporum ordine conservato, *S. Germanum* ait *Oxoniam* advenisse, annique dimidium illic moratum *ordines & instituta supra*, hoc est à *Gilda* reliquisque, *mirum in modum comprobasse.* Qui quidem *Germanus* diu ante ex hac vita excessit, quam horum aliquis nasceretur. [V. p. 154, 155.]

“Porro narratio hæc non congruit cum adventu *Grimbaldi*, qui, ut ait *Hydensis* liber, in annum 885 incidit. Convenit enim inter omnes *Grimbaldum* in *Anglia* jam recentem per aliquantulum temporis spatium ab *Ælfredo* domi apud se retentum, ut ipse ab eo privatiim institueretur, priusquam *Oxoniam* mitteretur. Universalitas autem juxta codicem *Wintoniensem* à *Camdeno* laudatum secundo ab adventu *Grimbaldi* anno sc. uno ante conditam Universitatem, biennio autem ante *Grimbaldi* adventum.” [V. p. 149.]

viderunt

viderunt Æthelweardus, Ingulphus, Marianus, Florentius, & W. Malmshuriensis : quorum plusquam unum [Florentium] me nondum persuasum habui, Afferii annales conspexisse : cæteri, si conspexissent, ab iis tamen nihil mutuari videntur ; immo Florentius ipse præcipue res bellicas notare curavit, *Annalium* multis partibus omissis præter hanc de Grimaldi adventu ; scilicet istam de Afferii in Saxoniam adventu, aliamque de Joanne Ealdsaxone apud Æthelingæ Abbate constituto, cum aliis multis quæ eodem jure quo *Discordia Oxoniensis* in generali Chronico locum obtinuisse meruerunt.

Huic vero objectioni à numeris & supputatione chronologica sumptæ nihil aliud respondent *Oxonienfes*, quam quod errores chronologici apud historicos nostros, imo apud ipsum *Afferium* vel mediocriter versato lectori sunt manifesti. Quasi non essent aliæ rationes validissimæ cur articulum hunc affictum & commentitium esse censeamus. Licet enim error chronologicus ab abroganda huic clausulæ fidem per se non satis valeat, argumenta tamen reliqua ad hoc ipsum probandum excogitata quamplurimum confirmat.

“ Si etiam circumstantias alias jam comparentes inter se conferamus, quomodo verisimile arbitremur *Ælfredum* principem, qui collapsas in patria literas tam graviter ferret, quippe tam miris modis eas instaurandas suscepit, pati voluisse tanto atque tam vehementer ab se expetito operi fraudem fieri jurgiis paucorum scholasticorum, nullius sane momenti? Deinde domo profectum ipsum *Oxoniam* usque litibus iis componendis, rem adhuc adeo indecisam reliquisse ; ut ipsius professores obscuriorum scholasticorum tædio, capto jam ab iis commisso opere, desistere compellerentur? Certe parum conveniebat hoc cæteræ regis dignitati atque disciplinæ ; qui quamvis animo alias leni, tamen acer & rigidus eorum exactor fuit, quæ bene consultata semel constituerat. [V. p. 151.]

“ Neque vero *Johannes Rossus* (quem *Apologia* multum celebrat) huic commento dissidii inter *Grimbaldum* & *Oxonienfes* orti quicquam ponderis adjicit. Narrat enim quam mirum in modum literæ à *Grimbaldo* restitutæ in his terris floruerint : quod tamen si formulæ docendi, quas ipse instituerat, rejectæ fuissent, præsertim tam cito, ab ipso fieri certe non potuit. Postea vero in sua senili ætate, dicit *Rossus*, studio relicto adiit *Wintoniam*.

Aliud

Aliud novum profert Vir Cl. intimando Ælfredum scholam Oxonii nullam fundasse, quod ut hic ipse redarguam, uti credo, non desideratur; defensionis loco solummodo subjiciam Doctissimi¹ Cantabrigiensis preces nostris additas, nempe, quod *Stemma Almæ matris Cantabrigiæ tam longum, tamque venerandum ducerem, & à Principe tanti nominis exordium sumerem.*

VI. Restat altera, è fine recentis² Asserii Cod. MS. desumpta, Anonymi cujusdam objectatio, quamobrem etsi melius prætereunda sit; cum tamen nonnihil indicet quod non dictum prius, haud silentio prætermittam. *Fabula de Grymboldo &c. quam insertam habes in vita Alfridi edita Latine ex Bibl. Camdeniana non est in exemplari Camdeni antiquo, quod exemplar servatur in Bibl. Cottoniana. Fuisse autem Camdeni constat cum aliunde tum ex ipsius scriptione & manu multis in paginis.*

“Verum ulterius sciscitemur, ubinam gentium veteres illi scholastici agerent, Ælfredo regnum jam auspicante: qui cum tam parati essent in veteribus Universitatis putatitiæ institutis tuendis regi non præsto essent, neque operam suam deferrent, cum doctorum virorum inopia foras tum despicere necesse haberet? Scholasticos, si qui fuerint, quod attinet, præterquam quod nulla ex parte eorum auxilii facta sit mentio, doctrina admodum exigua præditos fuisse comperimus; cum rex ipse nos edoceat, quod sub initia regni sui perpauca cis *Humbrum* fuerint, qui *Latinam* epistolam vernacule scirent reddere.” [V. p. 152.]

Quantumcunque igitur valeat Cl. *Camdeni* autoritas quem obstupescendæ eruditionis virum libenter agnoscimus, cujusque mores sanctissimi & vitæ probitas omnem artificii & fraudis suspicionem penitus tollunt: non tamen adeo valere debet, ut exemplarium omnium, quæ adhuc comparuerunt, fidem sola imminuat; & objectiones à Cl. *Spelmanno* contra hujus articuli *Asserianas* allatas infirmet & diluat, præsertim cum tales sint, tantamque habeant vim & pondus, ut *Oxoniensum* quisquam nondum aliquid ausus sit respondere.

¹ Cl. Collier *Eccl. Hist.* Vol. I. p. 169. ² Cod. MS. Cl. R. Gale *Arm.*

Debuit hoc significasse Camdenus Twyno sciscitanti de ista fabula. Hunc (quisquis erat) Auctorem, credo, primum observasse MS. Cottonianum fuisse olim Camdeni; nec enim ullibi, utcunque aliter asseveretur, in eo inveniendum est Camdeni chi-rographum: de qua re certiores me fecit jamdudum amicus. Extat ipse codex alicui conspi-ciendus. Si autem pro concessio haberetur hunc olim fuisse Camdeni; passim tamen discrepat ab eo quo usus est in *Annalibus* edendis.

VII. Quod reliquum est, ut hanc qualem-cunque diatribam, paucis tandem occludam. In confesso esse reor (quippe quod negari non po-dest) Camdenum, qui *Annales* non tantum publicavit, sed exemplaris MS. veritatem stre-nue vindicavit, conscius saltem fuisse hujus fi-gmenti (posito figmentum esse) ipse si non ef-fet falsarius.

Verum tamen, an alicui æqua trutina de re ju-dicanti in mentem venire potest; virum ¹ (*cujus mores sanctissimi & vitæ probitas omnem artificii & fraudis suspicionem penitus tollunt*) in tantam corru-ptelam incidere potuisse, ut mendacium mani-festum, stupidum, crassum, istius temporis ² hi-storiæ, immo sibi ³ ipsi incongruum & dissen-taneum, orbi literato obtruderet? Probitatem ejus licet in jus vocarent adversarii, tamen eruditioni & doctrinæ ejus parcendo rectius egissent.

Utcunque autem virtuti ejus labem inferre voluerint; memento illum, qua fuit modestia, codicis sui ætatem non ultra Ric. II. tempora sta-tuisse; quandoquidem si fycophanta, si nebulo

¹ Cl. Smith App. ² Vid. p. 154. ³ Vid. p. 150.

purus putus fuisset; affirmaverat exemplar suum ad minus æquale annis esse codici Parkeriano.

Neu deinceps Cl. Editori exprobretur, quod in præfatione notatiunculam de suo MS. non obtulerit, quum¹ alii editores eadem incuria notescunt inculpati. Si vero locum ubi codex reponeretur, scriptis indicaverat, (id quod fecit Archiepiscopus) ac si perscrutanti nondum comparuerat (id quod Archiepiscopo etiam accidit) merito forsan censuræ & reprehensioni obnoxius esset. Hæc loquor, non ut aliquid de fama detrahatur doctissimi & integerrimi Archiepiscopalis, sed ut æquo judici compertum sit, quam iniqui sunt, quibuscum litigatum fuit, adversarii.

¹ Vid. Archiepisc. Parker. Pref. ad Tho. Walsingham Hist. Brev. & D. Hen. Savilii Pref. ad rerum Anglicarum scriptores, &c.

Ex antiquo lapide supra portam Refectorij Coll. Æn. Naji Oxon.

A D D E N D A
E T
E M E N D A N D A.

*Pag. 3. C*Ujus Genealogia talis tali ferie con-
l. 7. textitur.] Vocem Talis omittit Flor.
Vigorn. nec male; superflua est & præpropera Scribæ
incuria videtur irrepsisse.

Ibid. l. 10. Eowwa. Eoppa Cod. Benedictinus.

Pag. 4. l. 3. [qui fuit Wig; qui fuit Fræwine qui
fuit Freothegar] omnia desunt C. B.

Pag. 5. l. 27. Et Londoniam civitatem Desunt
C. B.

Pag. 6. l. 3. Occidentalium Deest C. B.

Ibid. l. 17. Filius Æthelwulfi regis Desunt C. B.

Ibid. l. 24. Quinto. Undecimo C. B.

Ibid. l. 29. Dominio. Domino C. B.

Ibid. l. 31. Ejus. Deest C. B.

Pag. 7. l. 9. Quartus. Deest C. B.

Ibid. l. 19. Ceciderunt. Occiderunt C. B.

Ibid. l. 27. Ab Eadmundus orientalium &c. usque
ad Ludovici secundi p. 8. l. 3. omnia desunt C. B.

Pag. 8. l. 9. Sempiternoque. Sempiterno C. B.

Ibid. l. 22. In occidentali parte Selwuda.] forte
Selwudæ.

Ibid. l. 32. Quia & ille rex. Quia & ille Æthelbald
rex C. B.

Pag. 9. l. 3. Rei. Regi C. B.

Pag. 10. l. 10. Mereretur ut à reginali. Meretur & à regali *C. B.*

Ibid. l. 20. Id est gentium. *Desunt C. B.*

Ibid. l. 21. Theotiscarum. Theothiscirum *C. B.*

Pag. 11. l. 19. Occidentales. *Deest C. B.*

Ibid. l. 21. Illum magnum & famosissimum. Illum famosissimum *C. B.*

Ibid. l. 26. At illa. Ad illa *C. B.*

Pag. 12. l. 7. Demum palam. Dum demum palam *C. B.*

Ibid. l. 18. Disceptarent. Discerptarent *C. B.*

Ibid. l. 21. Duos. Duobus *C. B.*

Ibid. l. 27. Quæ. Quem *C. B.*

Ibid. l. 30. Prolixitate. Pro prolixitate *C. B.*

Pag. 13. l. 4. Semper in decem MANENTIBUS unum &c.] MANENTES, *secundum Doctiss. du Cange in Glossario, sunt* Inquilini vel Coloni, qui in solo alieno manent. *Si vero hoc modo Vox intelligenda est, sensus fit plane nullus. Melius MANENS pro Manerio accipitur (i.e. Unius feodi circuitus; Vid. Du Fresne Gloss. Sic Egfridus donavit Eccl. S. Albani Terram quinque Maneriorum Matth. Paris. Hist. Sed Charta donationis habet Terram quinque MANENTIUM vid. Cl. Wilkins Gloss. ad Leg. Anglo-Saxon. Male reddidit hunc Asserii locum Tyrellus, Hist. Angl. pag. 264. Out of every ten families.*

Ibid. l. 11. Trecentas Mancuffas &c.] Mancuffas legunt MSS. B. & Cott. Edd. P. & C. & in Ælfred. Præf. p. 86. legimus Monceſſan seu Manceſſan. Alii, Du Cange, Spelman, &c. legunt Mancusa; ideoque aliqui perperam volunt derivari à Manu cusa; Vox autem Saxonica est Manceſ, Manceſ, vel Mearc, & hodie sonat a Mark, Quod ad valorem ejus at-
tinet,

tinēt, audi Ælfricum Grammaticum Anglo-Saxonicum. Fīf penegar gemaciað ænne ſcýlling. 7 ðpittig penega ænne Mancuſ. Quinque denarii faciunt unum ſolidum & triginta denarii unam Mancuſam. *Anglo-Saxonum vero Penningi [Pennies] pondere & valore æquabant, tres hodiernæ monetæ denarios. Mancuſſa igitur valebat 7s. 6d. Vide Hickeſii Diſſert. Epist. ad Barth. Shower Equ. Aur.*

Ibid. l. 12. Dividerentur. Divideretur C. B.

Ibid. l. 22. Sepultoque apud Stemrugam Deſunt C. B.

Ibid. l. 32. Ab Anno Dominicæ &c. uſque ad Die natalis Domini, pag. 14. l. 10. omnia deſunt C. B.

Pag. 14. l. 13. Occidentalium Saxonum rex Deſunt C. B.

Ibid. l. 29. Viam Deeſt C. B.

Pag. 15. l. 8. Cantii. Cantix C. B.

Ibid. l. 13. Quinque annis Deſunt C. B.

Ibid. l. 32. Curto. Curro C. B.

Pag. 17. l. 15. Inceſſabilius. Inceſſabilibus C. B.

Ibid. l. 26. Adhuc. Nec C. B.

Pag. 18. l. 4. Tempore. Eo tempore C. B.

Ibid. l. 26. Coetus. Coeti C. B.

Ibid. l. 27. Cum multis nobilibus Deſunt C. B.

Pag. 19. l. 4. Fames valida erat Deſunt C. B.

Ibid. l. 5. Tunc præfatus. Idem ipſe præfatus C. B.

Ibid. l. 9. Expetivit. Subarravit C. B.

Ibid. l. 27. Poſſunt. Poſſent C. B.

Ibid. l. 28. Impetraverunt. Perpetraverunt C. B.

Ibid. l. 30. [regni] Deeſt C. B.

Pag. 20. l. 5. [& Ælfred] Deſunt C. B.

Ibid. l. 9. Fames magna, & mortalitas hominum, & peſtis animalium. Et. Omnia deſunt C. B.

Ibid. l. 15. Secundo. Primo *C. B.*

Ibid. l. 22. Ipso. Ipse *C. B.*

Ibid. l. 30. Tertio. Secundo *C. B.*

Pag. 21. l. 2. Tamesis fluminis. Tamesis Fluminis fluminis *C. B.*

Ibid. l. 17. Occidentalium Saxonum *Desunt C. B.*

Ibid. l. 25. Heu *Deest C. B.*

Pag. 22. l. 3. Lance *Deest C. B.*

Ibid. l. 8. Similiter dividentes. Oppido dividentes *C. B.*

Ibid. l. 15. Vivum. De vita *C. B.*

Ibid. l. 23. Cum suis. Tres cum suis *C. B.*

Pag. 23. l. 28. Obsbern. Osbern *C. B.*

Pag. 24. l. 2. *Addit C. B.* Quibus cum talia praesentis vitae dispendia alienigenis perperam querentibus non sufficerent, *ut in MS. Cott.*

Ibid. l. 9. Partibus alius *Desunt C. B.*

Ibid. l. 11. Æthered. Æthelred *C. B.*

Pag. 27. l. 7. Septimo. Sexto *C. B.*

Ibid. l. 23. Octavo. Sexto *C. B.*

Ibid. l. 27. [& Terente] *Desunt C. B.*

Pag. 28. l. 5. Dominum. Deum *C. B.*

Ibid. l. 6. Et super armillam, super quam *Desunt C. B.*

Ibid. l. 8. Esse *Deest C. B.*

Ibid. l. 11. [Rex] *Deest C. B.*

Ibid. l. 12. Domnaniam *Deest C. B.*

Ibid. l. 15. [Exæ quæ] *Desunt C. B.*

Ibid. l. 16. Quod. Quia *C. B.*

Ibid. l. 23. *Ab* eodem anno *Ec. ad* in annalibus omnia *desunt C. B.*

Ibid. l. 29. *Ab* A°. 877 *Ec. ad* pariter perierunt *pag.* 29. *aliam fatetur manum C. B.*

Pag. 29. l. 24. *Ab* Eodem anno *ad* cito discederent omnia *desunt C. B.*

Pag.

Pag. 30. l. 6. Trigesimo. Vigesimo septimo C. B.

Ibid. l. 18. Ab Et ut in vita Sancti Patris &c. Omnia desunt C. B. usque ad Eodem anno &c. p. 32.

Pag. 32. l. 30. Obsidione. Obfessione C. B.

Pag. 33. l. 5. A primo. Aprino C. B.

Ibid. l. 8. Ab ibique acceperunt &c. Omnia desunt usque ad probatum est l. 18.

Ibid. l. 20. Adjutoribus Deest C. B.

Ibid. l. 21. Nobilibus Deest C. B.

Ibid. l. 22. Contra Deest C. B.

Ibid. l. 25. Ad petram Ægbryhta] Forte Ægbryhtæ.

Ibid. l. 26. Saltus qui dicitur Selwudu] Lege Selwuda.

Ibid. l. 27. Vafallis. Faffellis C. B.

Pag. 34. l. 27. Sua ipsius. Suatim utens C. B.

Pag. 35. l. 1. Septem Deest C. B.

Ibid. l. 4. Alre. Aalr C. B.

Ibid. l. 6. Elevavit. Elimavit C. B.

Ibid. l. 12. Trigesimo primo. Vigesimo octavo C. B.

Ibid. l. 19. Thamesin. Tamensem C. B.

Ibid. l. 22. Thamesin. Thamenfis C. B.

Ibid. l. 26. Trigesimo secundo. Vigesimo nono C. B.

Ibid. l. 27. Paganorum Deest C. B.

Pag. 36. l. 5. Gaent. Gendi C. B.

Ibid. l. 7. Trigesimo tertio. Trigesimo C. B.

Ibid. l. 13. Trigesimo quarto. Trigesimo primo C. B.

Ibid. l. 26. Trigesimo quinto. Trigesimo secundo C. B.

Pag. 37. Not. in imo Pag. Id quod prius notaverat Cl. Tyrrel, &c.] Primus omnium notasse videtur Cl.

- Cl. Walker. Not. ad Spelman. Vita Ælfred. p. 137.*
Ibid. l. 3. Nativitatis autem Ælfredi regis trigesimo sexto *Desunt C. B.*
Ibid. l. 16. Parte *Deest C. B.*
Pag. 38. l. 1. Qui *Deest C. B.*
Ibid. l. 10. Aper *Deest C. B.*
Ibid. l. 19. Paterna. Pari *C. B.*
Ibid. l. 24. Ibidem. Ibi *C. B.*
Pag. 39. l. 3. Id est minori Britannia *Desunt C. B.*
Ibid. l. 6. Juthittæ. Judittæ *C. B.*
Ibid. l. 9. Karoli magni & antiqui atque sapientissimi; qui etiam fuit filius, *Desunt C. B.*
Ibid. l. 15. Talento *Deest C. B.*
Pag. 40. l. 26. Gueryr. Gueriir *C. B.*
Ibid. l. 27. Neotus. Niot *C. B.*
Pag. 41. l. 19. Stabilire vellet. Stabilire ut vellet *C. B.*
Ibid. l. 22. Metuens *Deest C. B.*
Pag. 42. l. 21. De quorum numero. Cujus numerus *C. B.*
Ibid. Edmundus *Deest C. B.*
Ibid. l. 27. Ludis. Ludi *C. B.*
Pag. 43. l. 1. Multis *Deest C. B.*
Ibid. l. 12. Indigenas & alienigenas humiliata affabilitate. Indigenas humilitatem *C. B.*
Ibid. l. 19. Studiose *Deest C. B.*
Ibid. l. 25. Aurifices & Artifices suos omnes
Extat instrumentum aureum egregii opificii, ex jussu Regis Ælfredi, id quod testatur inscriptio, fabricatum: olim apud Athelney (Insulam in Com. Somersetensi qua latitabat Ælfredus) effossum, hodie vero in Museo Ashmoleano conservatum.

ÆLFRED MÆL HET GEWÆRLAN
 ÆLFREDUS ME JUSSIT FABRICARI.

*Totius operis tres icones & faciei utriusque uberiores
 explicationem exhibuit doctissimus Hickesius. Thes.
 Angl. Sax. p. 173, 174.*

- *Usum ad quem destinatum fuit explicare, diu scrupulum iniecit Antiquariis. Cl. Musgravius Amuletum fuisse olim conjecit. [vid. Phil. Trans. N°. 247.] Figura in obversa facie, viz. Hominis severa & tristi vultu caput in dextram nonnihil inclinantis sella sedentis [vid. Musgrav. de Icuncula. §. III.] de hac re quærenti vix aliquid lucis adfert. Hanc figuram ex gravitate oris & binis sceptris potestatis, fuisse Salvatoris nostri Jesu Christi, opinionem*

nionem habuit Cl. Geor. Hickes [*Thesaur. Ling. Septentr. Vol. 1. pag. 144.*] licet ea postea excidit, & pene adductus est, ut crederet S. Cuthberti iconem esse [*Id. Præf. ad Thes. p. 144.*] In priorem Doctiss. Viri sententiam lubenter cessit Musgravius; ex hinc explicans ejus usum; videlicet ad solatium in rebus dubiis aspecta sæpius Sospitatoris imagine, (Icuncula, ope fili & paxilli, à collo pendente.) [*Vid. Musgrav. de Icuncula Ælfr. §. V.*]

Quod si liceat à Viris in hujusmodi studiis quam maxime versatis dissentire; hanc icona neque Sospitatoris neque S. Cuthberti libens esse concederem; non enim his bene conveniunt Vestis militaris & Caput galeatum. [*v. Fig.*] Dubitare licet sitne figura ipsius Ælfredi; Et an totum opus non fuerit manubrium, vel ornamentum alicujus manubrii, Pugionculi puta, Cultelli, immo forte Styli, vel cujusvis alius instrumenti minoris formæ, seu ferrei sive lignei: conjecturæ huic aliquo modo favere videtur Paxillus iste (interius tubulo latens, quam in tabula exhibetur) qui clavi ad instar hoc quicquid erat ornamenti instrumento cuidam affigebat; quod tamen longo ævo penitus exesum est & deperditum.

Pag. 44. l. 19. Cum Deest C. B.

Ibid. Pariter. Per inter C. B.

Ibid. l. 31. Dominum. Deum C. B.

Pag. 45. l. 1. Querelabatur. Querelaretur C. B.

Ibid. l. 10. Primum Deest C. B.

Pag. 46. l. 27. Non Deest C. B.

Pag. 47. l. 31. Derelinquere. Derelinquere volui C. B.

Ibid. Nisi Deest C. B.

Ibid. l. 32. Et compulsus. Aut expulsus C. B.

Pag. 48. l. 18. Indiculos. In diluculos C. B.

Ibid.

- Ibid.* l. 21. Indiculum. In diluculum *C. B.*
Ibid. l. 28. Ejus servitio. In ejus servitio *C. B.*
Pag. 49. l. 10. Ad *Deest C. B.*
Ibid. l. 23. Teudyr rex Brechoniæ. Teudubr rex
 Brachein *C. B.*
Pag. 50. l. 11. Habuerunt *C. B.*
Ibid. l. 25. Statuisssem. Divisssem *C. B.*
Ibid. l. 30. Amgresbyri. Cungresbyri *C. B.*
Pag. 51. l. 6. Copie. Divitie *C. B.*
Ibid. l. 18. Trigesimo octavo. Trigesimo quinto
C. B.
Ibid. l. 21. Dirigens. Intus *C. B.*
Pag. 52. l. 8. *Clausulam de discordia Oxoniensi omit-*
tit C. B.
Pag. 53. l. 8. Trigesimo nono. Trigesimo sexto
C. B.
Pag. 54. l. 27. Divisio fuit nam. Dinam *C. B.*
Pag. 55. l. 24. Scripti habebantur *Desunt C. B.*
Ibid. l. 27. Etiam *Deest C. B.*
Ibid. l. 28. Divinæ *Deest C. B.*
Pag. 56. l. 4. Aliquantisper distuli. Aliquantis pe-
 distuli *C. B.*
Ibid. l. ult. Omnium. Hominum *C. B.*
Pag. 57. l. 11. Martini. Sancti Martini *C. B.*
Ibid. l. 22. Sic ut. Sicut *C. B.*
Ibid. l. 29. Unicuique. Unicuique esse *C. B.*
Pag. 58. l. 15. De quotidiana [] nationum. *Hic*
loci plane patet lacuna quædam, quam tamen forte
supplere licet voce Legatione: sed quære.
Ibid. l. 16. In Tyrreno mari. *Sic ex conjectura le-*
gimus; alia exemplaria legunt Cyrreno, Scribæ
circa literam Anglo-Saxonicam Terrasse videntur.
Ibid. l. 17. Hybernix. Forte Hyberix.
Ibid. l. 21. De *Deest C. B.*

Pag. 59. l. 3. Ac tutum. Actuum C. B.

Ibid. l. 5. Lassis suis. Lassiscentibus C. B.

Ibid. l. 9. Sibique dilectissimos Desunt C. B.

Ibid. l. 10. Quibus. Quorum decimo C. B.

Pag. 60. l. 2. Eorum. Enim C. B.

*Ibid. l. 19. Adversa sua. Adversa sua commit-
tens C. B.*

Ibid. l. 29. Nauticis. Cauticis C. B.

Pag. 61. l. 16. Sæpiissime. Se piissime C. B.

Ibid. l. 29. In Deest C. B.

Pag. 62. l. 4. Facinus est. Factu non est C. B.

Ibid. l. 25. Præstolarentur. Præfularentur C. B.

Ibid. l. 28. Eum Deest C. B.

Ibid. l. 29. Occidere conarentur. Occiderent C. B.

Pag. 63. l. 2. Error C. B.

*Ibid. l. 15. Ex improvifo evaginated. In ex pro-
vifo dispoliatis C. B.*

Ibid. l. 27. Hoc rumorum. Quorum more C. B.

Pag. 64. l. 13. Habitabile. Habile C. B.

Pag. 65. l. 20. Item. Id est C. B.

Ibid. l. 21. & 27. Curto. Cultu C. B.

Ibid. l. 30. Quivis. Suis C. B.

*Pag. 66. l. 12. Collectos & comparatos. Collecto
sed etiam comparatos C. B.*

Ibid. l. 19. Scriptum. Dictum C. B.

Ibid. l. 25. Etiam. Æquis C. B.

Pag. 67. l. 5. Nec nihil cui aliquid C. B.

*Ibid. l. 7. Propriæ gentis nobilibus. Propriæ gen-
tis nobilibus pueris & ignobilibus addit C. B.*

Ælfræd kyning hateþ gnetan . . . Byrceop. [Pag. 81.]

*Versionis Gregorii Pastoralis hodie plura super-
sunt exemplaria venerandæ plane antiquitatis.*

*Præfatio istius quod Parkerus edidit, Wulfsigeo
Episcopo Londin. inscripta fuit; extat aliud inter*

Codd.

Codd. Hatton. in Bibl. Bodl. N°. 88. Weresfritho Episcopo Vigornienſi tranſmiſſum. Duo alia præterea extant in Bibl. Cottoniana, unum quod vulgo dicitur olim fuiſſe peculium Plegmundi Archiepiſcopi [Tib. B. XI.] alterum apographum ſed antiſſimum Codicis quem Heſtano Epiſc. Londinenſi Rex deſtinavit; [Otho B. II.] nec ſane credendum eſt Regem verbo excidiſſe, ⁊ to ælcum Byrceþtole on minum þice pille ane onrendan. Pag. 85.

⁊ on ælcpe bið an Ærtel re bið on firtigum Monceþran p.86. Superque ſingulos libros STYLUM, qui eſt, quinquaginta Mancuſſæ p.90.] *Vox Anglo-ſaxonica Ærtel nuſquam alibi apud auctores, quod quidem ſcio, occurrit; ideoque de ejus ſignificatione paſſim dubitatur; Somnerus Latine tranſtulit Indicatorium, Directorium, Feſtuca; item Manubrium, Capulum, Anſa; unde The Steel or Handle of a Thing.*

Cl. Dodwell. [Hearne Præf. ad Lel. Itin. vol. 7. p. 13.] ex voce Aſtela, Aſtula ſive Haſtula conſectam cenſet; Aſtulæ vero ſunt Segmenta lignea: talia Segmenta ſupponit Vir Doctiſſimus forulorum margini vel umbilico inducta fuiſſe, varii prorfus coloris, (veterum Operi Muſivo modo haud longe abſimili fabricata) quo clarius omnibus innotefcerent. Quinquaginta porro Marca- rum ſummam Segmento inſertam fuiſſe credidit; ſcilicet Mulctam perſolvendam, ſi quis Aſtelam à Libro alienaverit vel librum ab Eccleſia. [v. p. 90.] Hic vero ſi ſenſus ſit; Rex prudentiſſimus pluſquam neceſſe ſollicitus erat de re plane nugatoria; quæque non minus à libro quam liber ipſe ab Eccleſia diſtincta fuiſſe videtur.

Recte, ut mihi videtur, Parkerus in versionem suam admisit STYLUM; ex quo Latino vocabulo facile crederem derivari ipsam vocem Ærtel, præfigendo æ particulam Anglo-saxonicam, quod nonnunquam fieri solet, prout in æmyce magnus, ænohte nihil.

Suspicio interim huic interpretationi duo posse opponi, 1 Styli usum eo tempore exoluisse;

2 Stylum male convenire valori hujusce Ærtel, cujus pretium quinquaginta Mancussis æstimatur. Quibus regerere licet,

1 Quamvis diu ante illam ætatem atramentum & membrana describendis libris plerumque in usu fuerunt, instrumentum tamen hocce nequaquam omnino desuetum fuisse constat è Textu S. Ceaddæ Lichfeldensis (cujus notitiam fecit Cl. Wanleius Cat. Codd. Anglosax. p. 289.) in quo quorundam Anglo-saxonum nomina hodie extant Grafio aut Stylo non atramento & calamo exarata: immo ferunt Johannem Scotum Erigenam (qui vixit sub ipsis Ælfredi temporibus) occidisse Malmesburiae à pueris quos docebat GRAPHIIS perforatum; [Vid. Matth. Westmon. pag. 334.] quam quidem vocem etsi Denknives [i. e. Scalpellis] Anglice reddiderit Spelmanus, (Life of Ælfred pag. 135.) nihil hic nisi Stylos significare scio.

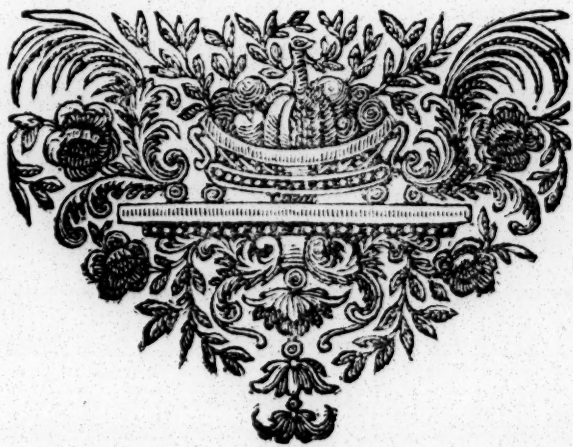
2 Quoad ejus valorem fixtigm Monceffan seu quinquaginta Mancussas, quæ (computando Mancussam valere 7^s. 6^d. v. pag. 166.) exurgunt ad 18^{lb}. 15^s; ingentem fateor esse summam numerandam pro instrumento plurimum scilicet ex osse, ferro, ære, aut alia id genus materia [Vid. Smetii Antiq. Neomagenses] rarius autem ex auro argentove formato.

Attamen

Attamen interdum lautius erat & magnificentius opificium: testor illud cujus meminit Chifletius in Anastasi Childerici regis ad quem olim pertinebat. Stylus ibi exhibetur variis indutus formis, Clausus, Apertus, Armatus, & in aurea theca reconditus. Κεῖμαλιον istud vel quid aliud nonnihil forsitan eo pretiosius, quum rara erat materies, rari (iis præsertim diebus) opifices, & non nisi magna mercede conducendi, tantidem valuisse quanti Æstel Ælfredianum non est difficile credi.

Ac si sit ob oculos egregia nostri Principis liberalitas & incomparabilis in bonis literis integrandis, promovendis industria, nullis sumptibus eum pepercisse suggerendum, quibus amorem optimarum scientiarum Populo suo conciliaret.

Hunc etenim Stylum ipsi libro in Ecclesia conjunctum esse videtur in eorum commodum quibus juventutem Anglo-saxonicam vel Latinam linguam edocendi partes traderentur (vid. p. 86.) Deinceps iis bifariam inservire potuit, nimirum quandoque Typos effingendo, quandoque eos, Festucæ ad instar, ediscantibus indigitando.

INDEX LOCORUM

qui in hoc libro memorantur.

A

A C L E A i. e. Campus quercus. **Dakley** in Comitatu *Surreiensi*.
Æglea forte **Clay-hill** in agro *Wiltunensi*, *Vid. Cl. Gibson Ind. ad Chron. Saxon.*
Ægbryhta Petra, five **Ægbryht** *γτα* i. e. **Egbriht** Saxum; hodie **Brixton** in Com. *Somerset.*
Æsceldun i. e. Mons fraxini. **Æst** **ton** quasi **Æst-ton** five **Æst-down** juxta **Wallingford** in agro *Bercheriensi*. A nonnullis **Æstendon** oppidulum *Buckinghamiense*.
Æthelingæg i. e. Insula nobilium. **Æthelney** five **Æhelney** Prædiolum prope **Taunton** in Com. *Somerset.*
Alre Auler oppidulum juxta **Langport** in agro *Somerset.*
Altune forte **Alton** Oppidum *Hamoniense*.
Ambresbyri five **Amgresbyri** **Ambresbury** Oppidum in Com. *Wilton.*
Angemeringum Duo sunt hodie Vicus istius appellationis **East & West Angmering** in agro *Sussexiensi*.
Aschongum p. 77. *Quære.*
Asketune ibid. *Quære.*
Axanmuthe **Armouth** in Com. *Devonensi.*

B

Banuville **Banwell** viculus prope **Arbridge** in agro *Somerset.*
Beccaule forte **Beckley** in Com. *Surreiensi.*
Bedewind forte **Bedwin** in Com. *Wilton.*
Beding forte **Bedingham** in Com. *Sussex.*
Benesey p. 76. *Quære.*
Berrocscire **Barkshire.
Brannescumbe **Branscomb** prope **Culliton** in Com. *Devon.*
Bullingminster **Quære** an **Willinghurst** in Com. *Sussex.*
Burnham non longe distat à **Wedmore.**
Burua-Flor. *Vigorn.* **Buram.** Locus ubi coronatus est Edmundus Rex Orientalium Anglorum. Forte **Bury** five **Edmund's Bury** in agro *Suffolc.***

C

Cairwisc i. e. Civitas **Wisc** seu **Exæ** fluvii. **Exeter.**
Carentune *Quære.*
Caziei **Caziacum** in **Maternam.** Hodie **Cherzy** seu **Choisy.**
Cippanhamme **Chippenham** in Com. *Wilt.*
Cirrenceastre **Cirencester** in Com. *Gloc.*
Clere hodie ut videtur **King's Clere** in Com. *Hamunensi.*
Columtune

INDEX LOCORUM. 179

Columtune **Columpton** Oppidum *Devoniae. vid. Cam. Brit. pag 30.*

Condovere Forte **Candover** in agro *Hanton.*

Cruerne p 77. *Quere* forte **Crews kern** in Com. *Somer.*

Cumptune **Compton** in Com. *Sussex.*

Cundoht Condatum super Scaldim in Belgio vulgo *Conde sur l'Escaut.*

Cyneta fluvius **The Kennet** aluens agros *Bercheriensem & Wiltoniensem.*

Cynuit **Kenwith** in Com. *Devon. vid. Cam. Brit. p. 35.*

D

Demetica regio **South wales.** *vid. Cam. Brit.*

Dene **Dean** in Com. *Wilton.*

Diccanlingum **Dichelting** in Com. *Sussex.*

Dingham p. 77. *Quere.*

Domnania alias Danmonia **Devonshire.**

Domraham **Damerham** in Com. *Wilton.*

Done **Downe** in Com. *Dorset.*

E

Eald Seaxum i. e. Antiqua Saxonia. vulgo censetur *Germania.*

Ederingtune forte **Eddington** in Com. *Wilt.*

Edingburn *Quere.*

Englofeld five Englafeld i. e. Anglorum campus hodie **Englefield** juxta *Reading.*

Erundele **Arundel** in Com. *Sussex.*

Ethandune **Eddington** juxta *Westbury* in Com. *Wilton.*

Exammynster **Exminster** in agro *Devon.*

F

Feltham forte **Felpham** in Com. *Sussex.*

Fraw fluvius. *M. Westm. Frane.*

Hodie **The Frome** ad *Wareham* decurrens.

Fullonham **Fulham** secus *Londoniam* in agro *Middlesexiensis.*

G

Gaent Gandavum *Flandriae* Metropolis.

Gaini Populus regionem circum **Gainesborow** in agro *Lincolniensi* habitans.

Gnavewic p. 28. *Quere.*

Godelming **Godalming** in agro *Surreiensi.*

Grantebrycge **Cambridge.**

Guent p. 49. *Quere.*

Guilou **The Willy** fluvius *Wiltoniensi.*

Guldeford **Gutlford** Oppidum *Surreiense.*

H

Hortingtune *Quere* forte **Horrington** in Com. *Somer.*

Hreopedune **Repton** in agro *Derbiensi.*

Hrofesceastre **Rochester.**

Humbrensis fluvius **The Humber** in agro *Eboracensi.*

Husseburne, & Husseburne inferior. Duo sunt vicus istius appellationis in agro *Hantoniensi.*

I

Jona fluvius p. *Quere.*

K

Killsantune forte **Kilmanton** in Com. *Wilton.*

Kintune *Quere.* forte **Keyneton** in Com. *Wilton.*

Kantune forsan **Cannington** in agro *Somerse.*

Kyleldene *Quere* an **Chilleton** in Com. *Wilton.*

Lamborne

180 INDEX LOCORUM.

L

Lamborne **Lamborn** in Com. *Bercheriensis*.
 Leodria p. 76. *Quere*.
 Leonaſford p. 49. *Quere*.
 Lindelig **Lindſey** in agro *Lincolnienſi*.
 Lintune p. 77. *Quere*.

M

Marcia Mercia regnum.
 Materre fluvius **The Marne**.
 Medwag fluvius **The Medway** in agro *Caniano*.
 Mene p. 77. *Quere*. forte Meſe in agro *Wilton*.
 Milleburne forte **Millborneport** in agro *Somerſetenſi* prope *Sherborn* in agro *Dorſetenſi*.

R

Rediga **Reading** in agro *Bercherienſi*.
 Ritheranfeld forte **Rotherfield** in Com. *ſuſſex*.

S

Sabrina fluvius **The Severn**.
 Sandwic **Sandwich Haven** in agro *Caniano*.
 Scald vel Scaldad fluvius **The Scheld**.
 Scheapieḡ i. e. Inſula Ovium **Shepey Iſland** in agro *Caniano*.
 Scireburnan **Shirburn** in agro *Dorſetenſi* olim ſedes Episcopalis.
 Snotengaham **Nottingham**.
 Selwdu vel Selwuda i. e. Sylva magna **Selwood Forest** in agro *Somerſet*.
 Signe ſeu Sigona fluvius **The Seyne**.
 Steminghan forſan Stenning in Com. *ſuſſex*.
 Stemruga p. 13. *Quere*. **Stam-**

rige Walker. not. ad *Spelm. VII. Ælfr. p. 2.*

Stratduttonſes p. . *Quere*.
 Stratnet p. 76. *Quere*.
 Stura **The Stour** fluvius in agro *ſuffolciens* ortus dividit agrum *Esſexienſem* à *ſuffolciens*.
 Stureminiſter i. e. Sturæ monaſterium **Sturminiſter** in Com. *Dorſet*.

Sturæ oſtium. Primo intuitu videtur eſſe **Sturmouth**, ſed Doctiſſimus Lambardus pugnatum fuiſſe cenſet ad **Harwichhaven** ubi hodie locus eſt vocatus **Sturmeze**. vid. *Lambard. Peramb. of Kent, & Hearne not. ad Spelm. VII. Ælfr p. 74.*

Suanauine **Swanwick** in agro *Hantonienſi*.

Suthriga **Suthrey** vel **Surrey**.

Suthwirthe p. 77. *Quere*.

Suttune p. 76. *Quere*.

Suttune p. 77. *Quere*.

T

Tenet hodie Inſula **Thanet** in agro *Caniano*.

Terente vel Trent fluvius hodie vocatus **The Piddle** in agro *Dorſetenſi*.

Theotiſci Theutones vel Teutones, *Germani*.

Theodford i. e. Theoti vadum **Thetford** ad limites agri *Norfolciens* & *ſuffolciens*.

Thornſata paga **Donnyæta Dorſetſhire**.

Thumeſelde p. 77. *Quere*.

Tiryſird p. 77. *Quere*.

Tine fluvius **The Tine** in agro *Norſhumbrenſi*.

Triconſhire p. 76, 77. *Quere*.

W

Wanading five Wanating **Wanotage** in agro *Bercherienſi*.

Wadmor

INDEX LOCORUM. 181

Wædmor Wedmore juxta Ci- vitatem <i>Wellensem</i> in Com. <i>Somerset</i> .	Winburna Winborn Minster in agro <i>Dorset</i> .
Wecta Insula The Isle of Wight .	Withchurche p. 77. <i>Quære.</i> forte Whitchurch in Com. <i>Dorset</i> .
Welero p. 77. <i>Quære.</i>	
Welige p. 77. <i>Quære.</i>	
Werham hodie Wareham in agro <i>Dorset</i> .	
Wiltun Wilton Oppidum in a- gro <i>Wilton</i> .	

Z

Zeule **Zeales** in Com. *Wilton*.
secus limites agri *Dorsetensis*.

F I N I S.

E R R A T A.

Pag. 55. pro *instincto lege* *instinctu*.

Z

T H E

S U B S C R I B E R S N A M E S .

A

† THE Right Hon. Arthur Earl of ANGLESEY. Mr Adams of Pemb. Coll. Walter Allicock M.A. Rector of Shankton Leicestershire. John Anderdon B.M. of Univ. Coll. Henry Archer Esq. Henry Aylmer B. A. Scholar of C. C. C.	Benj. Baynes M. A. Fell. of Univ. Coll. [Deceased.] Will. Beecher Esq. Mr Benson of Trin. Coll. Will. Berchinshaw B. A. of Jes. Coll. Jof. Betty M. A. Fell. of Ex. Coll. Joh. Bilstone B.A. of Hart Hall. Sam. Birch B.A. of Pemb. Coll. Henry Blakeway Gent. of Shrewsbury.
--	--

B

† His Grace Henry Duke of BEAUFORT of Univ. Coll. † The Right Hon. Allen Lord BATHURST. † The Right Hon. Sidney Lord BEAUCLERK of Trin. Coll. James Badger B. A. of Trin. Coll. Sir Walter Bagot Bar. of Magd. Coll. † Charles Baily M. A. Fell. of Trin. Coll. John Baily M. A. of Bal. Coll. Fran. Baker B. A. of Bal. Coll. * * Thom. Ball B. D. Fell. of Trin. Coll. Edward Ballard B. A. Scho. of Trin. Coll. John Ballard M. A. Fell. of C. C. C. † Rob. Barker B.C. L. Fell. of New Coll. † Fran. Barry M. A. Schol. of Trin. Coll. Edw. Batten B.A. of Braz. Coll.	Fran. Blandy of Henly Gent. Will. Blandy M. A. Fell. of Pemb. Coll. Nath. Blifs B.A. of Pemb. Coll. † Harry Pope Blount Esq Fell. Com. of Trin. Coll. † Sir Tho. Pope Blount Bar. Geor. Booth B.A. St. of Ch. Ch. John Boulting B. M. of Wells. Mr Bourne of Trin. Coll. Rob. Bourne M. A. Chapl. of C. C. C. ... Bowditch M. A. Fell. of Wadh. Coll. † Jof. Bowles M.A. Fell. of Or. Coll. and Keeper of the Bod- leian Library. Henry Bradford M. A. of Bal. Coll. † Humfr. Brent M.A. of Trin. Coll. [Deceased.] John Brereton B. D. Fell. of Linc. Coll. † Tho. Brereton Esq. Franc. Brickenden Esq.
---	---

John

Rich. Brickenden B. A. Schol.
of C. C. C.

John Bridges Esq.

††††† John Bridges Esq. of
Barton near Kettering in
Northamptonshire.

***** John Brown B. D.
Fell. of Univ. Coll.

Littleton Browne M. A. of Bal.
Coll.

Mr Bryan of London Gent.

James Brynker M. A. Fell. of
Jes. Coll.

Rob. Brynker M. A. Fell. of
Jes. Coll.

† Rob. Buck Esq.

James Budgen B. A. Sch. of Tr.

William Budworth M. A. of
Wadh. Coll.

Edward Burton of the Middle
Temple Esq.

John Burton M. A. Fell. of
New Coll.

Simon Burton D. M. Fell. of
New Coll.

John Burton M. A. Fell. of
C. C. C.

C

† The Right Hon. William
Lord CRAVEN.

The Reverend Mr Calvert.

Tho. Cameron B. A. of Bal.
Coll.

Will. Cardale B. A. of Bal. Coll.

Tho. Carveth Fell. Com. of
Ex. Coll.

John Cater Sch. of Trin. Coll.

† Sir Verney Cave Bar. of Bal.
Col.

Mr Chandler Fell. Com. of
Wadh. Coll.

... Charles M. A. of Jes. Coll.

† Arthur Charlet D. D. Master
of Univ. Coll.

Rob. Cheyne Gent.

† Gilbert Clark Esq.

† The Hon. George Clark Esq.

D. C. L. Fell. of All-Souls
Coll.

John Clendon B. A. of Trin.
Coll.

Mr Cochrane of Bal. Coll.

Tho. Cockrell M. A. Fell. of
Univ. Coll.

† Ben. Coker M. A. of Tr. Coll.

Rog. Coker B. A. of Bal. Coll.

Mr Colchester Fell. Com. of
Bal. Coll.

† Will. Coles Fell. Com. of
Trin. Coll.

† Edw. Collingwood Esq. of
Grays Inn.

Edw. Collins B. C. L. of Queens
Coll.

** John Collins M. A. Fell. of
Pemb. Coll.

Will. Colmer Esq.

George Coningsby M. A. of
S. M. V. Hall.

Mr Laurence Cook Fell. of St
John's Coll.

Benj. Cooling M. A. Fell. of
New Coll. and Superior
Beadle of Divinity.

George Cooper B. A. Fell. of
New Coll.

Corpus Christi Coll. Library.

Mr Cotes Gent. Com. of Magd.
Hall.

† Thom. Chamberlayne Coxe
B. A. Fell. of Bal. Coll.

Geo. Cox M. A. Fell. of Magd.
Coll.

Tho. Coxe B. A. of Magd. Coll.

† The Hon. Rob. Craven Esq.
of Magd. Coll.

† Cornelius Crawford B. A. of
Bal. Coll.

John Crawley Esq. Fell. Com.
of Univ. Coll.

The Rev. Mr Edward Cresset
Rector of Upton Cresset in
Shropshire.

Mich. Criddle B. A. of Un. Coll.

*** Nathanael Crynes M. A.
Superiour Beadle of Arts.

D

† The Right Hon. William
Earl of DENBIGH.

† John Dalby Esq. Fell. Com.
of Bal. Coll.

† Richard Daston Esq.

Will. Dobson D. D. President
of Trin. Coll.

The Rev. Mr Dod Rector of
Maydwell in Northampton-
shire.

Mr James Douglass of Bal. Coll.

† John Downe Esq. Fell. Com.
of Trin. Coll.

† Sir John Dryden Bar. of Ch.
Ch.

E

Rich. Eastway M. A. of Linc.
Coll.

Henry Edmunds B. A. of Jes.
Coll.

Rich. Edmunds M. A. of Jes.
Coll.

† Sir Francis Edwards Bar.

Mr Georgius Jacobus Ehemannus.

Tristram Evans M. A. of Trin.
Coll.

Mr Eyre of Bal. Coll.

Rob. Eyre M. A. Fell. of All-
Souls Coll.

F

** Rich. Fiddes D. D. of Univ.
Coll.

Tho. Field M. A. of Bal. Coll.

James Fiennes M. A. of Magd.
Coll.

Mr Finch Sch. of Trin. Coll.

Mr Fletcher of Trin. Coll.

† The Hon. Tho. Foley Esq.
of Ch. Ch.

Joh. Fortescue Esq. of Tr. Coll.

Henry Fox Esq. Gent. Com.
of Ch. Ch.

Joseph Fox M. A.

Stephen Fox Esq. Gent. Com.
of Ch. Ch.

Sir Percy Freke Bar. of Ch. Ch.

Rich. Furney M. A. Rector
of Denton in Gloucester-
shire.

Tho. Fyson M. A.

G

† The Right Hon. Francis Lord
GUILFORD.

Mr Gamul of Bal. Coll.

Charles Gardiner B. D. Fell.
of C. C. C.

John Gardiner M. A. of Pemb.
Coll.

Mr Garrard of Bal. Coll.

Rich. Gastrell of Cirencester
Gent.

† Maurice Green Fell. Com.
of Trin. Coll.

William Greenaway M. A. of
Hart-Hall.

† Rob. Greenway B. A. of Trin.
Coll.

Francis Gregory B. A. of Bal.
Coll.

† Char. Gresley M. A. Rector
of Blackdon under Men-
dip in Somersetshire.

† Rob. Gresley M. A. Sch. of
Trin. Coll.

H

† The Right Hon. Edward
Lord HARLEY.

... Hall B. A. of Braz. Coll.

† William Hanbury Esq. Fell.
Com. of Trin. Coll.

Benj. Hancock M. A.

Norton Hanson B. A. of Bal.
Coll.

Mr Harewell B. A. of Bal. Coll.

† Thom. Harris Fell. Com. of
Trin. Coll.

John Harrison M. A. Fell. of
C. C. C.

Th. Harwood B. A. of Univ.
Coll.

† The

† The Hon. Ferdinando Hastings Esq. of Ch. Ch.

John Hathway B. A. of Trin. Coll.

† Tho. Hayes M. A. of Pemb. Coll.

Mr Hayter of Bal. Coll.

Mr Hayward of Bal. Coll.

Thom. Healy M. A. Fell. of C. C. C.

Th. Heather M. A. of Univ. Coll.

Rich. Hedges M. A. Fell. of Trin. Coll.

Mr Henchman of Trin. Coll.

Anth. Henly Esq. of Ch. Ch.

Mr Hill Sch. of Trin. Coll.

Walter Hodges M. A. Fell. of Oriel Coll.

† Will. Holbech Esq.

Mr Hole of Trin. Coll.

† Richard Hollins D. M.

† Edw. Hooper Fell. Com. of Trin. Coll.

† Geo. Huddesford M. A. Fell. of Trin. Coll.

Will. Huddesford M. A. Rector of Offchurch in Warwickshire.

Tho. Hughes B. A. Sch. of Trin. Coll.

Will. Hughes B. A. of Trin. Coll.

John Hull B. A. of Bal. Coll.

† John Hunfdon B. A. of Trin. Coll.

† Jos. Hunt D. D. Master of Bal. Coll.

† Th. Hunt M. A. of Trin. Coll.

Rich. Hutchins B. A. Fell. of Linc. Coll.

I

Charles Jennens Junior Esq.

Will. Innys } Booksellers in
John Innys } London.

John Jones M. A. Fell. of Bal. Coll.

William Jorden M. A. Fell. of Pemb. Coll.

† James Joy Esq.

† Eusebius Isham M. A. Fell. of Linc. Coll.

Edmund Isham M. A. Fell. of Magd. Coll.

† Tho. Isted Esq.

K

Mr Kemble of Bal. Coll.

Mr Kennedy of Trin. Coll.

White Kennet B. A. of Mert. Coll.

Jos. Knapp B. A. of Trin. Coll.

Th. Knight M. A. of Bal. Coll.

John Knightly Esq.

L

The Right Hon. The Lord Viscount LEWESHAM of Magd. Coll.

Will. Langbaine M. A. Fell. of New Coll.

Adam Langley B. A. of Trin. Coll.

† Geo Larkin B. A. of Bal. Coll.

Tho. Laugharn M. A. of Jes. Coll.

Mr Lawes of St John's Coll.

Hen. Layng M. A. of Bal. Coll.

Charles Leader B. A. Fell. of New Coll.

The Hon. Heneage Leg Esq. of Magd. Coll.

† Tho. Leigh M. A. Fell. of C. C. C.

Peter Le Neve Esq. Norroy King at Arms.

† John Lethieullier Gent.

† † Smart Lethieullier Fell. Com. of Trin. Coll.

Mr Liversedge of Bal. Coll.

† Hen. Levet Demy of Magd. Coll.

Mr Ley of Trin. Coll.

Rich. Liffet B. A. of Trin. Coll.

John Lockton M. A. Fell. of Pemb. Coll.

John

John Long B.D. Fell. of C. C. C.
† Tho. Loveday M. A. Fell. of
Bal. Coll.

† Charles Lyddell Esq. Gent.
Com. of Ch. Ch.

John Lyne M. A.

† Rich. Lyfter Esq. of Routon
in Shropshire.

** The Rev. Mr Tho. Lyfter.
M

Roderick McLeod Esq.

Hen. Maffey M. A. of Qu. Coll.

† Thom. Mayo Fell. Com. of
Trin. Coll.

Dr John Burchard Menckenius
Counsellor and Historiogra-
pher to the King of Poland.

** Theophilus Metcalfe B.M.

† Sir Humfrey Monnox Bar. of
Trin. Coll.

† Richard Moody B. A. Sch. of
Trin. Coll.

James Moore Esq. Fell. of All-
Souls Coll.

† William Moore Esq.

Will. Mullens B. A. of Trin.
Coll.

† Th. Mundy B. A. of Tr. Coll.

† John Mylles M. A. Sch. of
Trin. Coll.

N

† Sir John Napier Bar. of Bal.
Coll.

John Napleton B. D. Fell. of
C. C. C.

... Nevil M. A. Fell. of Univ.
Coll.

Mr Norcliffe of Pemb. Coll.

† The Hon. Francis North
Esq. of Trin. Coll.

O

† Sir Edward O Bryen Bar. of
Bal. Coll.

P

† Tho. Palmer Fell. Com. of
Trin. Coll.

Sam. Parker Gent.

Jos. Parsons M. A. Chapl. of
St John's Coll.

Mr Parson of Ex. Coll.

Pembroke College Library.

Mr John Pennant of Jes. Coll.

... Penrose B. A. of Mert. Coll.

† The Rev. Mr Perkins of Wol-
verhampton in Staffordshire.

Erasmus Philips Esq. Fell. Com.
of Pemb. Coll.

Mr John Philips Fell. Com. of
Pemb. Coll.

Mr Philips of Trin. Coll.

† Rob. Pigott Jun. Esq.

Franc. Pile M. A. Fell. of New
Coll.

Periam Pole Gent. Com. of
Ch. Ch.

John Pollen Esq. Gent. Com.
of C. C. C.

Mr Prowse of Bal. Coll.

Edw. Puleston M. A. Sch. of
Jes. Coll.

Q

Augustine Question M. A. Fell.
of Ex. Coll.

R

Thomas Randolph B. A. of
C. C. C.

† John Rayner M. A. Fell. of
Linc. Coll.

† James Read M. A. Fell. of
Trin. Coll.

Mr Restall Sch. of Bal. Coll.

Carew Reynell M. A. Fell. of
New Coll.

† Tho. Rich M. A. Fell. of Bal.
Coll.

Edw. Richards Esq.

Richard Richardson D. M. of
North Bierly in Yorkshire.

Mr Ridler of Trin. Coll.

Fran. Rogers M. A. Fell. of
Univ. Coll.

Mr George Rolfe Professour
of Anatomy in Cambridge.

John Roffe Esq.

Joseph

S

Joseph Sandford M. A. Fell. of
Bal. Coll.

Mr Walt. Saunders of St John's
Coll.

Thom. Seal M. A. Fell. of Ex.
Coll.

Will. Selleeke M. A. of Trin.
Coll.

† William Shaw Esq.

† Edw. Sheldon Esq. of We-
ston in Warwickshire.

** Geo. Shepheard B. D. Fell.
of Trin. Coll.

† Rob. Shippen D. D. Principal
of Braz. N. Coll. and Vice-
Chancellor.

Christ. Shute B. A. of Trin. Coll.

*** Rob. Simonds M. A. Fell.
of Trin. Coll.

Will. Skinner M. A. of Or. Coll.

Mr Smith of Bal. Coll.

Barnabas Smith M. A. Fell. of
C. C. C.

Tho. Smith M. A. Rector of
Sharnford in Leicestershire.

John Smyth M. A. Fell. of St
John's Coll.

† Geo. Snell B. A. of Trin. Coll.

† George Southcott Esq. Fell.
Com. of Trin. Coll.

John Spry B. D. Fell. of C. C. C.

† John Spurway M. A. Fell. of
Bal. Coll.

Edw. Standing Fell. Com. of
Univ. Coll.

Will. Stephens M. A. Vicar of
Bampton in Oxfordshire.

† John Stevens Esq. of Trin.
Coll.

Nichol. Stevens Sch. of Trin.
Coll.

** Jos. Stockwell B. D. Fell.
of Trin. Coll.

Will. Swinburne B. A. of Trin.
Coll.

† *** Sir Philip Sydenham Bar.

of Brimpton D' Evercy in
Somersetshire.

T

Franc. Taylor M. A. Fell. of
Univ. Coll.

† Tho. Taylor M. A. of Trin.
Coll.

Mr Terry Fell. of New Coll.
Eubulus Thelwell B. D. Fell.

of Jes. Coll.

Bridges Thomas B. A. Fell. of
Bal. Coll.

Rob. Thomlinson D. D.

John Thorpe D. M.

Nicholas Toke Fell. Com. of
Univ. Coll.

Edw. Tottenham Gent.

† John Tottenham M. A. Fell.
of Linc. Coll.

John Travell Jun. Esq.

Tho. Tristram M. A. Fell. of
Pemb. Coll.

Will. Trivet B. A. of Bal. Coll.

Mr Trotman of Wotton Un-
deredge.

John Turner B. C. L.

Tho. Twysden Esq. Fell. Com.
of Univ. Coll.

U

Isaac Vaillant } Bookfellers in
Paul Vaillant } London.

William Vesey B. D. Fell. of
Linc. Coll.

† John Vivers M. A. of Trin.
Coll.

W

John Waghorn Bookseller in
Durham.

Mr Walker of Bal. Coll.

Edm. Walrond M. A. of Bal.
Coll.

John Ward Gent. Com. of
Ch. Ch

Knox Ward Esq. Fell. Com. of
New Coll.

The Rev. Mr Wasse Rector of
Aynho Northamptonshire.

† The

† The Rev. Mr John Waterman M. A. and Vicar of Olive- ston near Bristol.	† Gilbert Williams M. A. Tho. Williams M. A. of Jef. Coll.
Gilbert Watts D. D. Preben- dary of Durham.	Mr Wilmot Bookseller in Oxf.
Nicholas Webb Gent.	Tho. Wilfon B. A. Fell. of Bal. Coll.
Rob. Webb Gent.	† Fran. Winnington Fell. Com. of Trin. Coll.
Mr Webb of Oriel Coll.	† Matth. Wise Fell. Com. of Trin. Coll.
. . . Wells M. A. of Or. Coll.	† Richard Witherston Esq.
† Mr James West of Bal. Coll.	Samuel Wolley B. A. Fell. of Mert. Coll.
Tho. Westley M. A.	Mr Wood of Ch. Ch.
Steph. Wheatland M. A. Fell. of New Coll.	Th. Wood B. A. of St Joh. Coll.
† Sir William Wheeler Bar. of Magd. Coll.	John Wyat M. A. St. of Ch. Ch.
John Whitmore M. A. of Bal. Coll.	Will. Wynne B. A. of Jef. Coll. Y
John Wilder M. A. Fell. of Pemb. Coll.	Fran. Yarburgh M. A. Fell. of Braz. Coll.
Tho. Wilkes D. D. Fell. of Trin. Coll.	† Edw. Young D. C. L. Fell. of All-Souls Coll.
Mr Williams of Bal. Coll.	

SUBSCRIBERS OMITTED.

. . . Shortgrave B. A. Fell. of Wadh. Coll.	Tipping Silvester B. A. of Pembr. Coll.
Caleb Hardinge B. A. of Jesus Coll. Cambr.	Matth. Eaton M. A. Fell. of Pembr. Coll.
† Bal. Coll. Library.	Gilbert Yard Gent. Com. of Hart Hall.
† Vincent Corbett M. A. of Trin. Coll.	John Hill B. D. Rector of Charlton near Bicester in Oxfordshire.
Mr Wotton of Hart Hall.	
Mr John Devey of Pemb. Coll.	
Will. Bartlett Gent.	

